

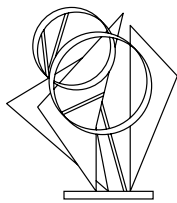

GALERIAS MONTBAU

51 Montbau

ANYS

Un barri de Collserola

Montbau
ANYS

Un barri de Collserola

Abreviatures:

AMHG, Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó.

ICC, Institut Cartogràfic de Catalunya.

PMH, Patronat Municipal de l'Habitatge.

Edita: Ajuntament de Barcelona

Consell d'Edicions: Ignasi Cardelús, Enric Casas, Eduard Vicente, Jordi Martí,
Jordi Campillo, Glòria Figuerola, Víctor Gimeno, Màrius Rubert, Joan A. Dalmau,
Carme Gibert i José Pérez Freijo

Montbau 50 anys. Un barri de Collserola

© de l'edició: Ajuntament de Barcelona. Agència de promoció del Carmel i entorns, sa.

© del text: Carlota Giménez i Compte

© de les imatges: els autors i els arxius esmentats

Edició: Agència de promoció del Carmel i entorns, sa.

Autora del text: Carlota Giménez i Compte

Disseny gràfic: Jordi Sàries/DOBLEPAGINA

Correcció lingüística: Hubert Hanrath/DOBLEPAGINA

Impressió: XXXXXXXXXXXXXXX

ISBN: 978-84-9850-287-9

Dipòsit legal: B-XX.XXX-2010

www.agenciacarmel.cat

www.bcn.cat/publicacions

Imprès en paper ecològic

Montbau

50
ANYS

Un barri de Collserola

Carlota Giménez i Compte

Agència de
promoció
del Carmel
i entorns, sa.

Ajuntament de Barcelona

Vista d'una part de Montbau amb les casetes blanques en primer terme i tres torres del carrer de l'Harmonia a l'esquerra.

Per a mi és tot un plaer, com a alcalde, presentar-vos aquest llibre que recull els cinquanta anys d'història del barri de Montbau perquè la seva autora, Carlota Giménez, ens proposa un recorregut per conèixer no tan sols l'arquitectura i l'urbanisme que el defineixen, sinó també l'ànima de Montbau: les entitats, les associacions i les persones que formen part de la seva intensa vida social i que, amb el seu esforç i il·lusió, s'han implicat a continuar construint un barri cada dia millor.

La creació del barri de Montbau, que es va alçar en el vessant barceloní de Collserola, va respondre a les necessitats d'habitatge de mitjan segle passat a Barcelona. A diferència d'altres polígons d'habitatges que es van dreçar en aquella època, la construcció de Montbau va esdevenir un dels projectes insígnia del Patronat Municipal de l'Habitatge. El criteri urbanístic era edificar blocs residencials envoltats de zones verdes, tot seguint la línia racionalista del CIAM (Congrés Internacional d'Arquitectura Moderna). També es va preveure la dotació d'equipaments socials i la construcció d'habitatges amb diferents superfícies per tal de reflectir la diversitat social. Montbau va néixer,

doncs, com un barri amb els espais públics planificats, dissenyats i pensats conjuntament amb els edificis.

Aquestes característiques s'han mantingut al llarg del temps. Montbau és, cinquanta anys més tard, un barri actiu, treballador, que té les arrels en el passat i la mirada posada en el futur. En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona ha fet un important esforç inversor els darrers anys per tal de continuar millorant la qualitat de vida dels seus veïns i veïnes. En són una bona mostra les actuacions urbanístiques als seus carrers i places, incloent-hi l'emblemàtic Pla de Montbau o la nova escola bressol, entre d'altres.

Aquesta història de Montbau dona protagonisme a les persones perquè són els seus veïns i veïnes els que, mitjançant les seves activitats, les seves reivindicacions i la força, han ajudat a fer realitat el Montbau que coneixem avui dia: un barri de qualitat en una Barcelona de qualitat.

Jordi Hereu
Alcalde de Barcelona

Vista de les torres del carrer de l'Harmonia des de les instal·lacions de les Llars Mundet amb la Fundació Albà a l'esquerra.

Teniu a les mans aquest exemplar escrit per Carlota Giménez, autora, a més de veïna, d'altres llibres sobre la història i les vivències de diferents barris del Districte d'Horta-Guinardó. Ara ens presenta aquesta obra, ben documentada i d'amena lectura, que aporta valor a la celebració de l'aniversari del cinquantenari del naixement del barri.

La creació de Montbau es va produir en un moment social i econòmic del nostre país que va possibilitar una forma d'experimentació urbanística i sociològica. Aquesta combinació va permetre la configuració d'un barri amb un fort tarannà reivindicatiu i amb una important riquesa del seu teixit social. Avui, els veïns i veïnes se senten de Montbau i defensen qualsevol qüestió que afecti la convivència o qualsevol aspecte que pertanyi al seu espai públic. Aquesta és la motivació que els ha unit en moltes ocasions, malgrat les diferències entre els diferents grups.

Recollint aquestes demandes, les reformes i urbanitzacions dutes a terme per l'Ajuntament de Barcelona aquests darrers anys han permès la millora de les condicions

d'accessibilitat de diferents carrers i places. Volem que el barri continuï millorant a l'hora que manté les singulars característiques urbanístiques que el defineixen. Per això ara continuem treballant i definint els criteris, amb la participació dels veïns i veïnes, per a la millora de la segona fase de Montbau, que comprèn l'espai delimitat pels carrers de Joan Sales, de Vayreda, de l'Harmonia i la plaça de Mossèn Ferran Palau.

La història d'aquests cinquanta anys ha estat intensa i, segurament, caldrà aprofundir més en diferents àmbits i aspectes. Creiem que aquest llibre ha de servir no tan sols com a recull de la història del que ha passat, sinó també com a reconeixement al barri i a la gent que ha fet possible que aquest hagi mantingut la seva idiosincràsia al llarg d'aquests anys i l'orgull, per part dels seus veïns i veïnes, de pertànyer a Montbau.

Montserrat Ballarín
Presidenta del Consell Municipal
del Districte d'Horta-Guinardó

Elsa Blasco
Regidora del Districte
d'Horta-Guinardó

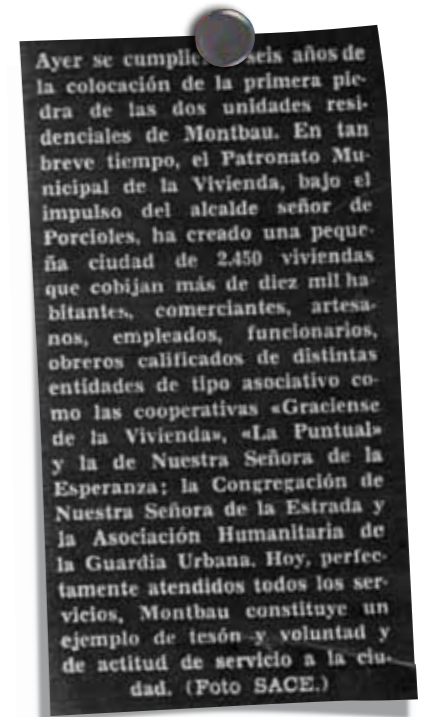
Inicis del condicionament del terreny per a la construcció de Montbau, començaments de la dècada de 1960. Al fons es pot veure el campanar de l'església de Sant Genís dels Agudells i algunes cases del barri (PMH).

Índex

- Introducció** 15
- Abans de 1957** 17
 - Sobre el terreny: on s'ha fet Montbau 17
 - Els orígens 18
 - Entorns històrics de la vall d'Hebron 32
 - En el territori muntanyenc de Montbau 41
- Neix un barri** 43
 - Situació de Montbau. Patronat Municipal de l'Habitatge: inici i fases de la construcció 44
 - Urbanisme de Montbau 60
 - Primers veïns i veïnes: composició i procedències 66
 - Les cooperatives 70
 - Altres promotors que no eren cooperatives 73
 - Abastament del barri: economats i botigues 75
 - El nom del barri 75
 - Els noms dels carrers de Montbau 76
 - Visites memorables als inicis del barri 76
- Serveis del barri** 79
 - Escoles i instituts 79
 - Altres equipaments i serveis del barri 85
 - Serveis 89

- Un barri viu** 91
 - Entitas, grups i associacions 91
 - Festes, celebracions i esdeveniments 105
- Accions reivindicatives** 111
- Les persones a Montbau** 125
 - El territori de Montbau abans de Montbau 125
 - La construcció del barri 129
 - Els inicis de Montbau 134
 - Les cooperatives, el futbol, l'associació de veïns, la biblioteca... 135
 - La parròquia de Sant Jeroni i les arts 150
- Bibliografia** 156
- Agraïments** 157

Montbau amb la primera i la segona fase ja construïdes. L'entorn també es a punt d'urbanitzar-se, finals de la dècada de 1960 (PMH).

Introducció

Els espais on creixen les poblacions van canviant amb el pas del temps. Les delimitacions i la pertinença a un barri o a un altre també es transformen i, de vegades, les percepcions d'aquells qui hi viuen respecte al barri al qual pertanyen o de quin barri se senten són diferents de les que oficialment registren les divisions administratives.

Abans de construir Montbau, els pocs habitants que hi havia en aquell territori es consideraven de can Barret, de can Frares (les cases que eren a l'antiga heretat) o bé de les terres dels senyors del Palau de les Hores.

El barri que ara fa 50 anys es va aixecar en el vessant hortenc de la serra de Collserola. Montbau pertanyia a Barcelona, però estava absolutament en la perifèria, amb tot el que això comportava de positiu o de negatiu.

Per això, Horta era el nucli on hi havia gairebé tot el que necessitaven. Era com baixar de la muntanya al poble. Com a conseqüència, als inicis del barri, Montbau era el nom dels habitatges, però els veïns es consideraven d'Horta. La identitat de barri es va anar forjant amb el pas del temps.

Avui dia està molt clar que Montbau és un barri de Barcelona, però amb una idiosincràsia molt particular que han treballat a fons els seus habitants durant aquests 50 anys.

Tanmateix, resulta que el 60% del territori del barri de Montbau està situat dins la serra de Collserola i, a banda de l'ermita de Sant Cebrià, encara hi ha algunes cases que també cal tenir en compte: can Carlets, can Ribó i d'altres que són cases actives encara i que formen part del passat rural de la zona.

Precisament, el Parc de Collserola finalment ha estat declarat parc natural l'octubre d'aquest any 2010 amb tots els valors de defensa d'un espai natural de gran vàlua, que sempre ha estat present en el dia a dia dels habitants de Montbau.

Actualment, Montbau és el barri, la muntanya, la seva gent, les entitats, l'activitat social... i en aquest llibre hem volgut fer un recorregut per la història que ha fet possible aquest Montbau i per fer-nos una idea de com s'ha anat fent. No repassarem pas la història de tots els 50 anys; ens caldrien uns quants volums. De moment, aquest n'és el primer. Serà una història incompleta que caldrà complementar i completar.

Tot un poble (10.000 habitants en els seus inicis) havia d'aprendre a viure en un lloc molt tranquil i agradable, però amb moltes mancances, i van haver d'aprendre a organitzar-se per tirar endavant. Tota aquesta experiència ha configurat l'espai tal i com és, per la gent que hi ha viscut i el moment social en què van viure.

Montbau
5 ANYS

Abans de 1957

Sobre el terreny: on s'ha fet Montbau

Montbau, en sentit estricte, és el polígon d'habitatges que es va construir ara fa 50 anys. Tanmateix, el territori que avui dia és el barri de Montbau havia pertangut a l'antic municipi de Sant Joan d'Horta i eren terres de diverses heretats, com ara can Barret, can Frares o can Gallart, amb algunes cases més modestes que estaven ocupades per persones amb activitats de servei, de masoveria o de manteniment. Si ens remuntem a l'època medieval, tota l'àrea compresa entre els Tres Turons i la serra de Collserola era la vall d'Hebron perquè eren terres del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron.

El 60% de l'àrea del barri de Montbau es troba dins el Parc de Collserola. La resta de la superfície (31 Ha) és ocupada pels habitatges promocionats pel Patronato Municipal de la Vivienda (1959) i, per tant, el

nucli habitat, i tots els equipaments públics i de serveis que l'envolten. A l'extrem de llevant hi ha el recinte de les antigues Llars Mundet, on en l'actualitat conviuen alguns centres d'ensenyament de la Diputació de Barcelona amb les instal·lacions esportives de l'Ajuntament de Barcelona i un campus universitari de la Universitat de Barcelona. També hi ha el Palau de les Hores i els seus jardins, actualment públics. A ponent hi ha la ciutat sanitària de la Seguretat Social, l'Hospital de la Vall d'Hebron.

Montbau ha estat edificat entre els torrents que baixen de la muntanya de Collserola i ha hagut de veure-se-les amb un terreny pendent, pedregós i producte de l'erosió de l'aigua a la serra al llarg dels segles.

El torrent d'en Duran o de can Barret naixia a la font de la Llet i baixava, aproximadament, pel que avui dia és el carrer de l'Harmonia i creuava la carretera de Cornellà a Fogars de Tordera (actual passeig de la Vall d'Hebron).

El torrent de Pomaret o Generet baixava de Collserola per la zona on avui dia hi ha les anomenades *cases blanques* i continuava per on actualment hi ha els jardins de Montbau/carrer de la Poesia (el barranc

Zona on es construiria el barri de Montbau amb les Llars Sant Jordi en construcció, 1958 (PMH).

Detall: Façana de Can Barret (AMHG).

entre els carrers de la Ceràmica i de l'Harmonia es va cobrir i es va crear una esplanada) i creuava també el passeig de la Vall d'Hebron. Els dos torrents s'unien allà on ara hi ha el carrer de Juan de Mena.

El torrent de Montbau o de Gombau baixava pel carrer de l'Arquitectura i s'unia als altres dos a l'alçada del carrer de Juan de Mena.

Els tres torrents formaven la riera de Marcel·lí, que desguassava més avall, a la riera d'Horta.

L'aigua tenia i té una presència important en tot el vessant barceloní de la serra. La serra de Collsero-la proporcionava aigua abundant a aquestes terres, d'una forma natural, amb fonts i torrents, i amb les maneres d'obtenir-la com a producte de la necessitat humana d'aquest element vital, amb mines d'aigua, pous i basses. La font de can Barret se situava dalt de tot, on actualment hi ha els jardins de Montbau, on té la parada d'origen l'autobús número 10. Tenia aigua abundant que procedia de la mina de can Barret. Més tard, amb la intenció dels veïns de no perdre la preuada aigua, es va desviar fins on avui dia hi ha la font de can Barret al mig dels jardins.

Fragment de la fotografia de l'àrea de Montbau quan encara no s'hi havia construït la primera fase. Després hi aniria la segona fase (encara s'hi veu can Barret, can Frases, el Palau de les Heures, etc.), 1961 (PMH).

Els orígens

Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron

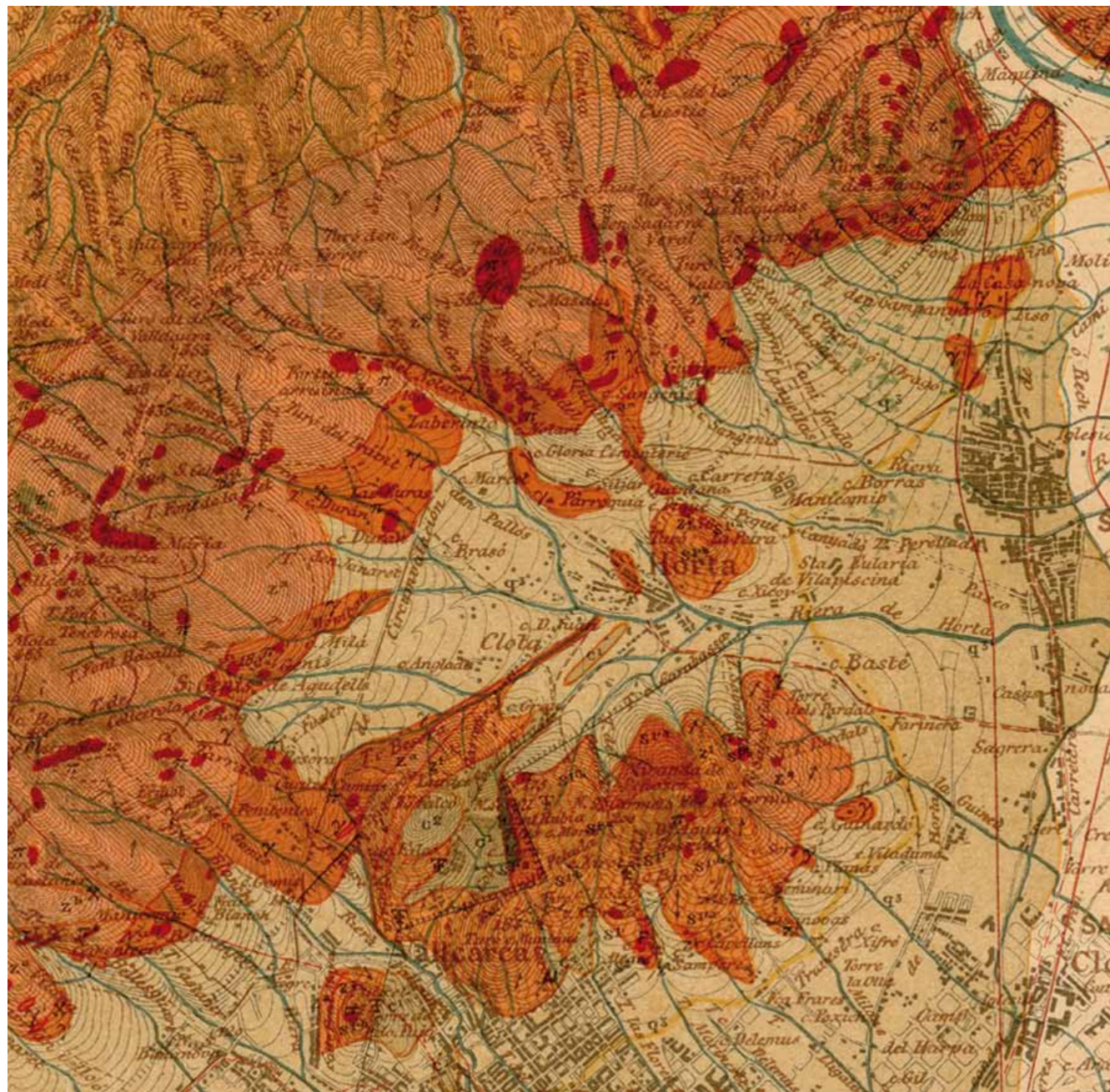
El barri de Montbau està vinculat amb aquest monestir de la mateixa manera que ho està Sant Genís dels Agudells amb el mateix barri actual de la Vall d'Hebron i també amb Horta i la Clota perquè tot aquest territori n'era un de sol, pel que fa a les antigues jurisdiccions parroquials, i tot formava part del municipi de Sant Joan d'Horta, pel que fa a les jurisdiccions municipals. Per això és necessària una ressenya històrica del monestir que uneix històricament tots aquests barris actualment barcelonins.

En el context de l'eremitisme als afores de les ciutats, el 8 de novembre de 1386 fra Ponç Astars o Astors va obtenir la llicència del vicari general per instal·lar un altar portàtil o un oratori construït per ell mateix en un lloc que anomenava la vall d'Hebron per tal de dur a terme celebracions religioses juntament amb altres sacerdots o ermitans. Podrà oir de confessió, administrar l'eucaristia i erigir un cementiri, tot salvant els drets parroquials de Sant Genís dels Agudells, atès que en depenien. Al mateix temps, aquells van construir petites i senzilles cel·les on s'hi allotjaven.

L'any 1392, la reina Violant de Bar, esposa del comte rei Joan I d'Aragó, va visitar l'indret on vivien els ermitans en el recés espiritual de la muntanya i va quedar impressionada per la forma tan pobra en què vivien. Li va semblar un lloc adequat per fundar-hi un monestir sota l'orde dels jerònims.

El document més antic que existeix que fa referència al monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron

—sant Jeroni havia estat un savi penitent del segle IV, que havia passat llargues temporades als deserts d'Egipte i Palestina— és un privilegi de Joan I estès a València el 10 de març de 1393, on donava llicència a la reina Violant per fundar el monestir i concedia al nou cenobi el dret de gaudir dels mateixos privilegis i gràcies atorgats per ell o pels seus predecessors al monestir de Poblet.

Tot i aquest privilegi, la reina va recórrer al papa d'Avinyó Climent VII per tal que li donés el vist i plau. El papa concedia una butlla el 28 de juny, encomanant al bisbe de Lleida, Gerard de Requesens, la supervisió de la demanda i, si era pertinent, erigir el monestir, eximint-lo de les jurisdiccions de l'arquebisbe de Tarragona i del bisbe de Barcelona i subjectant-lo directament a la Santa Seu si es confirmava la donació de 200 lliures anuals que la reina donava per la fundació i els privilegis que el rei Joan I havia concedit.

El 18 d'octubre de 1393 es fundà el monestir amb la condició de monestir reial: el monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron de Coll de Cerola, tal i com el van anomenar a l'època.

El bisbe de Lleida, en nom del papa, va nomenar prior a fra Jaume-Joan Ibàñez i a dotze frares més. Van emprendre la vida conventual a l'ermita de Sant Jeroni, on vivien els ermitans, mentre va durar la construcció del monestir.

Les obres van començar l'any 1394 i fins a l'any 1397 es va construir l'església, temple d'una sola nau amb quatre trams de voltes d'arcs ogivals i amb escuts de Violant de Bar a les claus i amb la imatge de Sant Jeroni a l'absis. Hi havia dues capelles secundàries a cada banda.

Esquerra: Mapa geològic y topogràfic de la provincia de Barcelona, 1900. Detall de l'àrea de Montbau (Jaume Almera, Eduard Brossa, Diputació de Barcelona, ICC).

Dalt: Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron. Gravet de 1838 (Arxiu Històric de la Ciutat).

El monestir va començar la seva funció l'any 1398 i la reina Violant va obtenir del papa d'Avinyó Benet XIII l'annexió de la parròquia de Sant Genís dels Agudells al cenobi.

Més endavant, la viduïtat de la reina Violant, retirada a partir d'aleshores al monestir de Pedralbes, i els enfrontaments amb el seu cunyat, el rei Martí, van conduir al retard en l'edificació del monestir ja que les possibilitats econòmiques van minvar.

L'any 1413, un mercader barceloní, Bertran Nicolau, va oferir un ajut substancial per acabar el cenobi. La reina es va sentir ofesa per considerar que no era admissible complementar la fundació reial amb l'oferta d'un mercader. Aquest oferiment, però, es va dirigir cap a la fundació d'un altre monestir jerònim: el de Mont Olivet, al Penedès, que l'any 1416 es traslladaria a Badalona amb el nom de Sant Jeroni de la Vall de Betlem, conegut després com a Sant Jeroni de la Murtra. La reina Violant va morir el mateix any 1413.

A mitjan segle xv, la reina Maria de Castella, esposa del comte rei Alfons el Magnànim, va veure que el monestir tenia mancances i va donar impuls a les noves obres amb la consolidació i l'ampliació de les rendes. En aquell moment es van construir diverses dependències, com ara el claustre.

Hi ha prova documental que l'any 1492 els reis Ferran II d'Aragó i Isabel de Castella hi van fer estada acompanyats del príncep Joan.

L'1 de juliol de 1507, a l'interior del monestir es va celebrar el Consistori de Diputats, segurament fugint d'una epidèmia, i en 1519 Carles V hi va fer estada del 20 al 26 d'abril. Consta també que era un lloc preferit de sant Ignasi de Loiola i de sant Josep Oriol.

Sant Jeroni penitent (pintura d'Albrecht Dürer, 1521).

Al llarg del segle xvii i a començaments del segle xviii, quan es va produir una quantitat important de plànols del pla de Barcelona, es pot apreciar la situació dominant i estratègica del monestir i això explica l'ocupació del convent per diversos comandaments militars que s'hi van establir durant els assetjaments a la ciutat.

Arran de l'entrada de les tropes franceses a començaments de 1808, es van produir episodis relacionats amb el registre sovintejat al monestir perquè molts desertors s'hi refugiaven. Com a represàlia per haver amagat objectes valuosos i diners, les tropes van incendiar el monestir, que va quedar destruït en part, biblioteca inclosa, amb importants volums, entre els quals s'hi conservava un manuscrit de Ramon Llull. A partir d'aquests fets, la comunitat va disminuir i només hi van quedar tres frares.

El 1814 es va restablir la comunitat i l'inici de la restauració encara que amb uns mitjans més escassos.

L'octubre de 1820, el govern va suprimir els monestirs dels ordes monàstics i d'altres ordes religiosos. El dia 25 es dispersava la comunitat del monestir. Segons un informe de la Diputació, en aquell moment el monestir constava de 13 monjos, 3 llecs i 1 germà. Totes les propietats i els béns mobles i immobles dels convents suprimits foren desamortitzats en favor de l'Estat.

El març de 1822 hi ha notícia de la subhasta del conjunt del monestir, amb els seus objectes, els materials i les terres. El 16 d'agost es va declarar a Barcelona una epidèmia de febre groga. Es va acordar, des de la Junta Superior de Sanitat, d'instal·lar dins el monestir desafectat els malalts empestats. S'hi va

acollir a 220 persones. Quan es va donar per acabada oficialment l'epidèmia, es van emblanquinar els murs del monestir.

El març de 1824 es constituïa novament en regla la comunitat de Sant Jeroni i es reprenia la vida regular conventual.

El 1834 es declarà un brot de còlera i començà una epidèmia a Barcelona. Van morir 3.500 persones i, entre les mesures que les autoritats sanitàries van adoptar, van requisar el monestir per destinar-lo a llatzeret. L'aïllament no va evitar-ne el contagi ja que van morir moltes persones, incloent-hi l'hortolà del monestir i el vicari de Sant Genís dels Agudells.

El juliol de 1835 es preveia una nova exclaustació. Els frares, com a precaució, es van dispersar camuflats a diferents cases d'Horta. Uns milicians es van presentar al monestir i van saquejar el que van poder; després, el van incendiar. Llavors va quedar abandonat definitivament.

L'alcalde d'Horta, Joan Mariner, va retirar diversos objectes que hi havien quedat. L'orgue i les cadires les van dur a can Blai. Els cantorals i els llibres del cor, a can Mariner. Un mes després, una turba va pujar al monestir i va devastar tot el que quedava i, de camí, van saquejar el que s'havia salvat a can Blai i a can Mariner.

Davant el perill que representaven els edificis en ruïnes, el 1836 es va oferir en subhasta l'enderrocament del conjunt. La societat adjudicatària va aprofitar les teules, les bigues, els forrellats, la pedra treballada...

Arran de la desaparició del monestir, l'arxiu va anar a parar a la casa rectoral d'Horta i va quedar destruït

posteriorment amb la crema de l'església, de resultes dels fets de la Setmana Tràgica, excepte la part d'arxiu que va anar a parar a L'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, que es conserva a la biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya.

El 1877 es va traçar la carretera de Gràcia a Manresa per Sant Cugat (l'anomenada carretera de La Rabassada) i es va fer passar pel mig de les dependències abandonades del monestir. Es van fer servir pedres dels murs per afermar el paviment.

Algunes restes de diferent valor van anar a parar al Museu Municipal de Martorell, al Museu d'Història de Barcelona i a altres llocs dispersos.

Abans de construir la carretera, dos camins pujaven fins al monestir: des d'Horta, per terres de la Granja Vella, i des de Vallvidrera, vorejant el barri dels Penitents. Ambdós coincidien a l'església de Sant Genís dels Agudells i des d'allí remuntaven el torrent de Sant Genís pel vessant de ponent fins a 300 m d'altitud. Al mateix nivell, a l'altre vessant s'alçaven les edificacions del monestir. El camí d'Horta és actualment el carrer de Cànoves.

«...Además de las dependencias hasta aquí mentadas, tenía la casa todas las propias de un monasterio, sito en la soledad y de un señor de propiedades rústicas, tales como horno de pan, farmacia, carpintería, edificio de los mozos, hospedería, hospital, bodega, cuadra, redil, lagares, etc. De San Ginés de Agudells subía el camino serpenteando por las laderas o faldas de la sierra hasta llegar al nivel del cenobio, pero a cierta distancia en su lado occidental. Allí cruzaba ante todo una puerta de cerca, en la tierra llamada *barri*, hallándose una muy desahogada calle

conocida por el *pati*, que de plano o sea horizontalmente conducía al cenobio. Del lado del monte esta calle tenía varias casas, una la casa de Badía, otra el hospital, otra la cuadra, otras de otros destinos y finalmente la casa de los mozos y la carpintería, ésta, según creo, adherida ya al monasterio. Del lado opuesto solo una cruz de término y un antepecho que del precipicio separaba la calle. De este modo que de un lado la calle tenía casas y el monte, y del opuesto, el precipicio.»¹

El conjunt tenia tres grups d'edificis units que formaven un escaire. A la part de migjorn, el claustre i el convent, i a l'ala de ponent, les dependències. El recinte dels monjos no era gaire gran i només acollia de 10 a 12 monjos. En els millors moments van arribar a ser 19, comptant-hi el prior, els ordenats i els llecs.

Les possessions del monestir abastaven una extensa rodalia boscosa assentada damunt l'estrep oriental de la serra de Collserola. Des dels cims del Tibidabo, la Mola², Collserola, turons de la Font Grogga, de Santa Maria i de Sant Cebrià fins al pas del Rei baixaven per ambdós vessants de la serra. A banda d'enclavaments dispersos de diferents boscos, tenien vinyes i aigua abundant, horta, oliveres i garrofers.

Al segle XVIII, els frares van adquirir en propietat alguns terrenys agrícoles entre el torrent de Sant Genís i el torrent de Pomaret, tot al llarg del tossal que anava des del monestir fins a la Clota. Formaven part d'unes antigues heretats, que serien, a partir de la compra dels monjos, la Granja Vella i la Granja Nova de Sant Jeroni.

¹ Barraquer y Roviralta, Cayetano. *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. Barcelona: Ed. F. J. Altés y Alabart, 1906.

² Turó on es va construir l'hotel Florida al segle XX.

Després de la destrucció havien quedat alguns vestigis recognoscibles, però la construcció d'una benzineria (a la segona meitat del segle XX) al mateix lloc on es va alçar l'edifici medieval va fer-los desaparèixer i actualment només queden algunes restes dels antics murs.

Can Barret i can Frares

Els terrenys on es va construir el polígon de Montbau eren, en gran part, la casa i les terres de can Barret i una petita porció per la banda de ponent, una part de la finca de la Granja Nova, on també es va construir la residència sanitària i l'Escola Professional Maria Auxiliadora.

Les finques de can Frares i can Barret estaven separades pel torrent de la Font de la Llet o de can Barret i cap a la meitat del segle XIX es crearien lligams familiars entre les famílies Barret i Moragas (can Frares).

Can Barret

El seu origen data del segle XVIII, quan la família Foyé i Druet, del Rosselló, van arribar en aquest indret a causa de la Revolució Francesa. Primer era el mas de can Gelabert; després va ser can Generet. El 1851, Francesc Barret i Druet estava casat amb Constància Carafí i Foyé, i van adquirir el mas que van convertir en una finca d'esbarjo amb magnífics jardins, templets, estanys i jocs d'aigua gràcies a l'abundància de què disposava. Llavors va començar a anomenar-se can Barret.

Als jardins de can Barret es van conèixer Aristides Moragas i Barret (can Frares o can Moragas) i Consol Barret i Carafí (can Barret) i l'any 1863 es van casar a

la capella de can Frares. El seu fill, Francesc Moragas i Barret (1868-1935) va ser el fundador de la Caixa de Pensions.

Segons el testimoni de Carme Hiniestrosa (veïna antiga de can Frares), hi havia una casa per als masosvers prop de la dels senyors i tenien dues o tres vaques

Estany i construcció dels jardins de can Barret (AMHG).

Esquerra: Can Barret i els seus jardins (AMHG).

Dalt: Pavelló preventori de nens amb tuberculosi de can Frares (Casa de la Caritat), dècada de 1930 (Just Hiniestrosa).

i en venien la llet a la gent de l'entorn. Hi havia molts ametllers i tenien un llac amb una illeta al mig. S'hi podia passejar en barca. Els infants tenien prohibit pujar-hi, però d'amagat les nenes de la casa i ella mateixa s'endinsaven per les aigües fins a la illeta. A l'hivern, molts cops es glaçava el llac.

En la segona fase de construcció dels nous edificis de Montbau, can Barret, els temples i els jardins van desaparèixer.

Can Frares o la Torre dels Frares

Era l'heretat veïna de can Barret; estaven separades pel torrent d'en Duran o de la Font de la Llet. Era una masia originària del segle XVIII que a començaments del segle XIX era una casa de descans de la comunitat dels pares mínims. Estava vinculada amb l'ermita

Monges de Sant Vicenç de Paül del pavelló preventori de nens amb tuberculosi de can Frares (Casa de la Caritat), dècada de 1930 (família Hiniestrosa).

de Sant Cebrià. La finca era d'una gran extensió, amb molta vinya i abundància d'aigua, i estava emplaçada en els dominis del marquès d'Alfarràs i de Llupià. Amb la desamortització, el 25 d'abril de 1844, va passar a ser propietat del notari Ferran de Moragas i Ubach.

L'any 1915, la finca de can Frares era propietat de la Casa de la Caritat i a la casa vivia una comunitat de religioses de Sant Vicenç de Paül. També hi estava internat un grup de noies epilèptiques. S'havien construït dos pavellons més, anomenats preventoris, on ingressaven els nens i les nenes tuberculosos de la Casa de la Caritat que necessitaven cures de repòs, aire i sol. Tenien hort i aviram per proveir als interns i als cuidadors. Tenien aigua de regar en abundància i uns llacs de prop els proveïen. Tenien un carro i un cavall que servia per transportar els queviures.

A la casa hi havia l'església amb l'any 1917 inscrit a la façana. Les monges es feien càrrec dels nens i de les nenes dels dos pavellons del preventori de nens tuberculosos, i també de les noies. Durant la guerra, les monges van marxar per por i els milicians i les milicianes es van fer càrrec dels nens i de les nenes que hi van quedar.

Can Frares i els pavellons del preventori van ser enderrocats el 1973. L'escola bressol està on era la casa i l'edifici Serradell Trabal (de la Diputació) és al lloc on hi havia els pavellons.

En l'antiga heretat de can Frares també existia can Conill, que el 1873 Ferran de Moragas va vendre a Buenaventura Conill i Perés; i els seus nets, entre els quals hi havia Buenaventura Conill Montobbio, arquitecte modernista, deixeble i amic personal d'Antoni Gaudí, la van vendre l'any 1923 a la Casa de la Caritat.

Prenent banys de sol al pavelló preventori de nens amb tuberculosi de can Frares (Casa de la Caritat), dècada de 1930 (família Hiniestrosa).

1. Infermeres que van substituir les monges del pavelló preventori de nens amb tuberculosi de can Frares (Casa de la Caritat), 1936-1939 (família Hiniestrosa).
2. Can Conill, casa de l'heretat de can Frares, dècada de 1940 (família Hiniestrosa).
3. Can Conill amb les Llars Mundet al darrere (família Hiniestrosa).

Dreta: Fundació Albà (AMHG).

Estava situada justament al costat del camí de Sant Cebrià, en el tram que hi ha a l'altra banda del passeig de la Vall d'Hebron. Era una casa sòlida, de pedra, de mida mitjana, envoltada d'un jardí i d'alguns arbres. Havia estat una casa d'estiueig.

A partir de 1973, es va modificar l'estructura de la casa per transformar-la en quatre habitatges per real·lotjar algunes persones provinents d'algunes casetes que es van enderrocar per a la construcció de nous equipaments al recinte Mundet. En la planta baixa hi van viure Carme Hiniestrosa i la seva família. Recorden que tenia parets de pedra i una gran vidriera que havia estat de vidres emplomats amb motius modernistes.

Van enderrocar can Conill el mes de febrer de 1988 a causa del reformisme olímpic després que els seus habitants intentessin evitar-ho en moltes ocasions (v. cap. 5).

La Fundació Albà, instituïda per Miquel Albà i Andreu, en conveni amb la Casa de la Caritat va instal·lar el centre hospitalari de Sant Miquel (Fundació Albà) en les terres de l'antiga Torre dels Frares. L'edifici va ser inaugurat el 1929 pel rei Alfons XIII, està envoltat de jardins i va ser dissenyat per l'arquitecte Francesc de Paula del Villar i Carmona, i acabat per Bonaventura Bassegoda i Amigó. Es va fundar per acollir malalts crònics. Actualment es dedica a l'atenció de la gent gran.

Entorns històrics de la vall d'Hebron

Sobre l'ús del topònim *Vall d'Hebron* trobem necessari fer un aclariment. Sembla que el nom de Vall d'Hebron es va desplaçar a tota la vall a partir de 1927 quan es va posar aquest nom al tram de l'antiga carretera de Cornellà a Fogars de Tordera, des de can Gomis (confluència amb l'avinguda de la República Argentina) fins al passeig (carrer) de Campoamor³.

També creiem important descriure una mica els entorns més immediats de l'indret en què s'aixecaria el barri de Montbau perquè existeix o existia un seguit d'edificacions de diferent mena i antiguitat, totes vinculades històricament, que estan situades a l'indret medieval de la vall d'Hebron.

La vall d'Hebron històrica es va caracteritzar, primerament, per ser lloc de retir, meditació i, en un moment concret, va ser destí de lleure tranquil i reposat, sobretot de la gent benestant. En el primer terç del segle XX es van començar a triar aquests entorns per adequar o construir edificacions destinades a l'atenció de nens orfes, per a la seva educació o per a la recuperació de la salut. Més endavant, aquest indret va continuar sent escollit per a la ubicació d'establiments sanitaris per a la població en general. No cal dir que era un lloc saludable de la serra de Collserola.

Ermita de Sant Cebrià i Santa Justina

En el Montbau muntanyenc, dins de Collserola, existeix l'ermita de Sant Cebrià, de tradició antiga d'aplecs

³ *La Vanguardia*, 5 de maig de 1927.

Ermita de Sant Cebrià i Santa Justina, aplec de la gent d'Horta, principis del segle XX (AMHG).

Dalt: Palau de les Heures, dècada de 1930 (família Hiniestrosa).

Dreta: Palau de les Heures, 2010 (Carlota Giménez).

i festes populars, freqüentada tradicionalment pels habitants d'Horta i, modernament, pels veïns de Montbau quan hi van a celebrar els seus aplecs.

L'ermita està dedicada als màrtirs cristians del segle III, sant Cebrià d'Antioquia i santa Justina. Els orígens de l'ermita no estan documentats, però la forma de construcció suggereix una època preromànica.

La capella és rectangular, de poc més de 5 m de costat. Va ser construïda amb licorella amb carreus poc treballats. Ha sofert moltes transformacions. Una mica més avall hi ha l'antiga caseta de l'ermità, adossada al nord de la capella.

Per tradició, hom afirma que al segle XIII hi va fer estada sant Francesc d'Assís i al segle XVI, sant Ignasi de Loiola, i encara més tard, sant Francesc Xavier. Ara bé, es té constància històrica de la fundació de l'orde dels mínims o de sant Francesc de Paula i de fra Bernat de Boïl⁴, que era de procedència noble i aragonesa i va alternar la política i la vida religiosa. Va ser secretari de Ferran II de Catalunya i d'Aragó. Després de molta activitat de tota mena, en ser nomenat vicari apostòlic de les Índies Occidentals, va acompanyar Cristòfor Colom en el seu segon viatge a Amèrica. De tornada, va retornar a la vida retirada i va presidir la primera comunitat de frares mínims de Sant Cebrià.

Des del segle XIV, una pragmàtica reial prohibia els ordes religiosos d'establir nous convents dins la ciutat de Barcelona. Per aquest motiu van sorgir extramurs els monestirs de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron i alguns altres. Sant Cebrià va ser un lloc de repòs dels frares mínims.

⁴ Per a aquest apunt biogràfic ens hem servit de les notes aparegudes a l'article del núm. 3 (juny-juliol de 1981) del butlletí *Ressò*.

L'ermita està inclosa dins una extensa heretat, propietat del marquès d'Alfarràs, després de la desamortització de 1835.

Palau de les Heures i Llars Mundet

El territori que ocupen el Palau de les Heures i els seus jardins i tot el complex de l'actual campus Mundet, les antigues Llars Mundet (entre el parc del Laberint i el carrer de l'Harmonia), formen part d'una mateixa història des que el 1893 Josep Gallart i Forgas comprà a Jaume Martí Codolar la finca de can Duran, propietat de 30 hectàrees.

Palau de les Heures

Josep Gallart i Forgas havia fet fortuna a Puerto Rico amb les explotacions de la canya de sucre i va tornar a Barcelona el 1885. Buscava un lloc per fer-hi una residència d'estiu, tranquil·la, i en consonància amb el seu poder econòmic. El 1894 va encarregar la construcció d'aquest fastuós edifici a l'arquitecte August Font i Carreras, després d'enderrocar la casa de can Duran.

La nova residència que es va edificar semblava un castell francès fortificat i els interiors eren d'una gran magnificència amb elements decoratius de gran valor (miralls, mobiliari, porcellanes, quadres, etc.).

La finca era molt rica en aigua i encara es va incrementar més amb l'adquisició dels drets d'una presa al peu de l'ermita de Sant Cebrià. Es van construir dos immensos dipòsits amb una capacitat de 6.000 m³ per proveir-se d'aigua suficientment; més avall es va perforar un pou a uns 20 m, des d'on s'impulsava l'aigua als dipòsits.

Els jardins, amb elements d'estil francès i italià, tenien abundants brolladors i estanys que no escatimaven l'aigua. Al subsòl hi havia una xarxa de mines d'aigua d'uns 800 m per regar i alimentar els jardins i els llacs.

Carme Hiniestrosa (can Frares) recorda que abans de la guerra hi havia un home al servei de la família Gallart que només es cuidava del bosc. Vivia en una caseta, prop de l'ermita de Sant Cebrià. Quan era el temps dels bolets, feia net al bosc perquè la dida, les nenes (i la Carme, la qual també hi era convidada) trobessin sense dificultat els bolets. Fins i tot en quedaven per fer conserva.

Durant la Guerra Civil, la família Gallart va abandonar la casa. La Generalitat de Catalunya la va requisar i la va habilitar com a residència del president Lluís Companys, època en què es van construir unes galeries subterrànies per tal de protegir-se dels bombardejos aeris. El president s'hi va estar fins al final de la guerra.

Després, la família Gallart va recuperar la finca. El 1958 va ser venuda a la Diputació de Barcelona. La finca va anar degradant-se i durant uns anys no va tenir cap ús definitiu fins que va ser restaurada per la Diputació; actualment està cedida a la Universitat de Barcelona amb finalitats docents. En una part de la finca s'hi va construir l'Institut Psicopedagògic, una piscina i una pista poliesportiva. Els diversos equipaments que modernament s'hi han construït han fet desaparèixer l'estany de l'Estrella i les construccions de la zona baixa de la finca.

Actualment, els jardins són públics i es pot gaudir del magnífic espai.

La Casa de la Caritat i les Llars Mundet

La Casa de la Caritat té el seu origen a finals del segle XVI, al carrer d'Elisabets de Barcelona. A començaments del segle XX, la Casa de la Caritat tenia diverses propietats a Sant Joan d'Horta: can Tarrida, la Torre dels Frares, propietat de la Diputació des de 1915, i la Fundació Albà. Aquests centres estaven destinats a acollir interns malalts perquè la seu central de Barcelona ja tenia un problema d'espai important.

El 1927, la Junta de Govern de la Casa de la Caritat expropià uns terrenys de les extenses vinyes que posseïa la finca de la Torre dels Frares (can Moragas). També va comprar la finca Pallós, un terreny entre la Torre dels Frares, el parc del Laberint (propietat de la família Desvalls) i la finca del Palau de les Heures. L'arquitecte Joan Rubió i Bellver es va fer càrrec del projecte de construcció del nou recinte. La idea era traslladar completament la Casa de la Caritat als nous pavellons. El projecte, però, era d'una tal magnitud que entre 1929 i 1936 només s'havia construït un pavelló (el de Llevant) i els fonaments d'un segon (el de Ponent).

El febrer de 1939 va començar una època fosca per al recinte. El pavelló de Llevant i els seus entorns van servir com a camp de concentració dels presoners republicans: el *campo de concentración de prisioneros de San Juan de Horta*. Ho va ser fins al 1940.

El 1942, la Casa de la Caritat cedeix al Govern Civil de Barcelona el pavelló de Llevant per fer-lo servir com a alberg d'indigents i de captaires. El 1945, la Casa de la Caritat utilitzà el pavelló d'Horta durant els mesos d'estiu per a les colònies dels nens interns. Es converteix en el *Hogar Montaña*.

Dalt: Pavelló de Llevant de la Casa de la Caritat (després, Llars Mundet), dècada de 1930 (família Hiniestrosa).

Dreta: Església de les Llars Mundet, 2010 (Carlota Giménez).

S'intenta acabar de construir els pavellons projectats, però el cost és inassolible. Quan l'any 1954 la Casa de la Caritat es va incorporar a la Diputació Provincial de Barcelona, es va iniciar la labor de la família Mundet.

Artur Mundet i Carbó, nascut a Sant Antoni de Calonge el 1879 i mort a Mèxic l'any 1965, posseïa una gran fortuna que havia fet a partir del negoci del suro. El 1955 va fer una donació a la Diputació Provincial de 40 milions de pessetes perquè s'acabessin de construir els pavellons per a l'obra social; d'aquesta manera es feia ressò de la demanda del marquès de Castellflorida, aleshores president de la Diputació.

A partir de l'edifici inacabat del 1927, es van construir els nous pavellons, obra de l'arquitecte Manuel Baldrich i Tubau, que van ser inaugurats el 1957 amb el nom de l'esposa d'Artur Mundet, Anna Gironella de Mundet; popularment es coneixen amb el nom de Llars Mundet. Els edificis estan decorats amb obres dels pintors i escultors Subirachs, Clarà, Eudald Serra, Tharrats, Guinovart, etc.

Durant molts anys, les Llars Mundet van acollir infants amb necessitats socials urgents. Després, l'internat es va transformar en un institut de ensenyament secundari i dues residències: una per a persones amb disminucions i una altra per a la gent gran. Amb la cessió d'una part de les instal·lacions a la Universitat de Barcelona per part de la Diputació, també hi ha un campus que actualment alberga la Facultat de Psicologia i altres departaments pedagògics. El recinte també disposa d'un complex educatiu i esportiu amb diversos camps d'entrenament de futbol i voleibol.

Maqueta de l'església, que formava part de tot el conjunt de pavellons projectats per ser la nova Casa de la Caritat a Horta, dècada de 1930.

Seminari de Martí-Codolar (la Granja Vella) i la Granja Nova

Inicialment era una masia anomenada can Gausachs i a la segona meitat del segle XVII la casa i l'heretat eren al costat del camí (camí ral o reial) que, des de l'església de Sant Genís, arribava a Horta i que encara avui dia conserva el nom d'antic camí de Sant Genís a Horta.

En el context històric dels inicis del segle XVIII, els pagesos de la vall d'Hebron van empobrir i tenien moltes dificultats per tirar endavant les terres. El 1722, els amos de can Gausachs van vendre la casa i les terres als monjos del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron i la van anomenar Granja de Sant Jeroni perquè van donar aquesta destinació a la casa i les terres.

On actualment hi ha l'Hospital de la Vall d'Hebron hi havia una finca molt extensa (segons la documentació, can Morros, can Meca, can Vidal i can Casalins); van vendre can Casalins als monjos el 1732, els quals van refer la casa i la van anomenar la Granja Nova de Sant Jeroni; l'altra va passar a ser la Granja Vella. Van unir les dues finques amb un camí d'oliveres que van subsistir fins a la remodelació del territori el 1992. Aquest indret és, exactament, el carrer de la Granja Vella d'avui dia.

A mitjan segle XVIII, els monjos jerònims no van poder tirar endavant amb les finques i van decidir seguir amb la Granja Nova i vendre la Granja Vella el 1798 a una família de la nova burgesia barcelonina que havia girat els ulls cap aquest indret tranquil del pla de Barcelona: els Milà de la Roca. Es va transformar l'antiga casa rural en una casa neoclàssica senyorial a començaments del segle XIX. Encara hauria de passar

per les mans dels Inglada, que no van tenir descendència i Joaquim Martí i Codolar, un nebot, va heretar la finca, el qual uns anys més tard, el 1854, va comprar als jerònims la Granja Nova i així van tornar a unir-se les dues finques.

Va ser l'època de transformació de la casa de la Granja Vella i de la construcció dels jardins i de la gran bassa quadrada. Per això van necessitar molta aigua, van prolongar les antigues mines i van construir un gran dipòsit. El llac, el brollador, els animals aquàtics, la barqueta... tot donava un ambient de jardí tranquil i relaxant. Seria el fill, Lluís Martí-Codolar i Gelabert qui va transformar novament la casa en un palauet i va donar el toc exòtic als jardins en omplir-los d'animals exòtics, fins i tot de l'elefant l'Avi. Tots aquests animals van constituir el 1892 l'inici del parc zoològic de Barcelona. També va tornar a la Granja Vella el seu caràcter rural durant uns anys, fins als anys vint del segle XX: la cria de gallines i el comerç dels ous, que van tenir un volum força important, i la cria de vaques (més de 60) tant productores de carn com de llet, alhora que una cabanya d'unes 50 cabres.

Alguns anys després, els fills que van quedar, Xavier i Maria Àngels, passades les vicissituds de la Guerra Civil, no es trobaven amb forces per tornar a aixecar les finques de la Granja Vella i la Granja Nova.

La visita de Dom Joan Bosco a Barcelona (1886) i l'atracció del seu missatge i de la seva obra per a la classe burgesa ja havien propiciat que Lluís Martí-Codolar fes amistat amb ell i el salesià fes la famosa visita a la Granja Vella.

Per aquesta antiga amistat i relació amb els salesians de Sarrià, el 1946 els Martí-Codolar van cedir

l'antiga Granja Vella a la congregació dels salesians, que hi van entrar el 1949 i van inaugurar el seminari.

Hospital de la Vall d'Hebron

Tal i com s'ha descrit, en aquesta finca, que havia estat històricament propietat dels monjos de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, on van situar una granja al segle XVIII, la Granja Nova, s'hi va construir un primer nucli hospitalari que es va inaugurar l'any 1952. Va començar com un hospital general, amb una primera definició de residència, dins la xarxa hospitalària de l'Estat.

L'evolució de l'atenció sanitària als anys seixanta del segle XX, especialment en les àrees de diagnòstic i tractament, van comportar un nou model que incloïa espais de suport i nous hospitals especialitzats.

Aquest gran complex sanitari va ser la primera gran transformació de l'espai de la vall d'Hebron.

Patronat Ribas

Els germans Rossend, Frederic i Lluís Ribas Regordosa pertanyien a una família enriquida amb la indústria del tèxtil (amb una fàbrica a Rubí, popularment coneguda com el Vapor Nou).

A començaments del segle XX, la beneficència dirigida a les classes més desfavorides bàsicament estava en mans d'alguns benefactors benestants privats. A Barcelona existien en aquesta època asils, orfenats, cases d'acolliment i correccionals per a nens i nenes.

Frederic Ribas, director de la fàbrica de Rubí, va decidir crear en aquella ciutat un centre educatiu perquè els fills dels seus obrers tinguessin un bon desenvolupament, habitualment vedat a la classe obrera. Va

morir prematurament i al seu germà Lluís li va quedar l'encàrrec d'invertir el capital en una obra benèfica, que tampoc va poder dur a terme, però l'any 1908 ja havia fet testament en què preveia la construcció de l'escola de Rubí i l'orfenat de Barcelona i designava els seus hereus de confiança per tirar-lo endavant.

El Patronat Ribas es va constituir amb la finalitat primordial de conservar i gestionar el patrimoni de la família.

El 1919, el Patronat va comprar la finca de can Besora a la zona compresa entre el passeig de la Vall d'Hebron, l'antic camí de Sant Genís i el torrent de Collserola.

Van encarregar l'obra de construcció de l'edifici de l'orfenat a l'arquitecte Enric Sagnier i Villavecchia. L'orfenat Ribas es va inaugurar el 1930. L'edifici tenia una capacitat de 500 llits i 800 places escolars. L'ensenyament estava basat en el mètode Montessori. Tot l'equipament del centre era modern i avançat per a l'època.

Els nens i les nenes que ingressaven en el centre eren orfes sense recursos i s'hi estaven dels cinc als catorze anys i el Patronat es feia càrrec de les despeses per completar els seus estudis.

Va funcionar fins el curs 1970-1971 en què va tancar el centre. Fins aleshores, l'edifici i tot el terreny del Patronat Ribas havien estat l'objecte de diferents plans territorials i requalificacions, destinats a considerar-lo zona edificable. A partir d'aquell moment es va iniciar un període de lluita veïnal per salvar els edificis de l'enderrocament, tal i com es descriu posteriorment, al capítol 5.

En el territori muntanyenc de Montbau

En el territori de l'actual barri de Montbau hi ha dues cases amb un passat rural dins el bosc de Collserola i a prop de l'ermita de Sant Cebrià. Aquestes cases de pagès estaven en connexió amb el poble d'Horta perquè en formaven part quan tot aquest territori era bosc i conreu.

Can Ribó⁵

Aquesta casa és vora la torrentera de la font de la Llet i a prop de l'ermita de Sant Cebrià. «Des del turó, prop del camí carreter, can Ribó ha vist passar molta gent, sobretot colles de sardanistes vers els aplecs que se celebraven a l'ermita de Sant Cebrià.»

Té l'origen a començaments del segle XX quan la família Ribó la va construir i posteriorment s'hi va instal·lar. Maria Ribó va créixer i hi va viure fins que es va casar. La vida que feien era del tot rural amb «gallines al corral, gossos a l'aguait i xemeneia fumejant».

Cap allà la dècada de 1920, la família Ribó va comprar un ruc amb la condició que va posar l'antic amo,

és a dir que l'animal no fos destinat a feines pesades ni molt menys a tirar del carro. El ruc va esdevenir un més de la casa i l'única feina que tenia era jugar i transportar la Maria fins a Horta, passant pels llacs de can Gallart, fent la volta per can Brasó i can Rossell, i per can Marcel·lí fins a la riera d'Horta. Anava cada setmana al mercat, llavors situat a la plaça d'Eivissa, per proveir-se de queviures.

Actualment, la casa continua sent l'habitatge de la família, però només per als dies de festa i per a les estades de vacances.

Can Carlets

És una casa situada a la vora de la torrentera de la font de la Llet i enfilada a la muntanya. Té un passat rural i durant molts anys els caminants que enfilaven el camí de la font de la Llet podien veure les feixes dels seus camps sense activitat.

Fa un temps, la casa ha recuperat la funció pagesa amb el conreu de mandarines. Avui dia podem veure aquestes terres plantades amb mandariners que produeixen un fruit que es comercialitza.

⁵ Informació extreta de *Gent popular d'Horta*, de Mingo Borràs.

Montbau
ANYS

Neix un barri

A començaments dels anys cinquanta del segle xx, la manca d'habitatge i les seves conseqüències socials van convertir-se en un greu problema a diverses ciutats catalanes i a d'altres de la resta de l'Estat espanyol. En un intent de donar resposta a aquest problema, l'administració franquista va elaborar un corpus legislatiu per incentivar la construcció d'habitatges.

L'Església va seguir una dinàmica similar amb les entitats i els patronats darrere dels quals hi havia diverses organitzacions catòliques. L'any 1947, l'administració franquista va crear la figura de l'«entidad benéfico-constructora», on aquestes iniciatives van trobar-hi l'articulació. La parròquia o l'entitat socio-cultural era el nexa sobre el qual s'articulava el grup promotor, format tant per militants catòlics com per persones que n'eren alienes, units per la pròpia necessitat que impulsava el grup: la manca d'habitatge. Aquestes entitats van utilitzar el cooperativisme com a via de solució.

Vista aèria de la primera i de la segona fases de Montbau (al fons, les Llars Mundet), cap a 1968 (PMH).

Detall: Davant els fonaments del futur habitatge. Al fons, les Llars Mundet, inicis de la dècada de 1960.

Els alcaldes de Barcelona de la postguerra havien estat molt passius a l'hora de solucionar el problema de l'habitatge. El març de 1957, Franco va nomenar José María de Porcioles com a nou alcalde de Barcelona. Des de l'Ajuntament, Porcioles va impulsar la construcció de nous habitatges socials ja que en tenia experiència com a dirigent del patronat de les cases del Congrés, una iniciativa del bisbat després del Congrés Eucarístic Internacional de 1952.

L'afluència de la immigració que arribava d'altres llocs de Catalunya i de l'Estat espanyol va agreujar el problema més important que tenia la ciutat de Barcelona en aquells moments: donar habitatge a tots els nousvinguts.

Per tal de pal·liar la urgent i greu situació, el Ministerio de la Vivienda i la Comisión Provincial de Urbanismo varen promoure, a partir de 1958, entre altres actuacions, la construcció de polígons d'habitatges que consistien en nous assentaments d'edificis massius, construïts en sèrie, en terrenys comprats a bon preu en llocs propers, però separats del nucli de la ciutat, per tal de donar accés a habitatges econòmics a un bon nombre de famílies amb pocs ingressos i d'una forma ràpida.

Tot i la situació política i econòmica de 1958, es va decidir dur a terme un projecte d'aquella envergadura perquè, malgrat que el Patronato Municipal de la Vivienda¹ ja existia, les seves actuacions eren molt escasses. Porcioles, com a nou alcalde, va voler començar amb ímpetu i va nomenar Santiago de Cruylles, persona severa i exigent, com a tinent d'alcalde d'habitatge i president del Patronat, que va posar com a condició per acceptar el càrrec poder fer coses noves i tenir llibertat d'actuació, i es va envoltar de persones amb les mateixes inquietuds: el gerent José María Martínez Marí; Pedro López Íñigo, arquitecte en cap del Patronat, jove innovador que acabava de guanyar el premi FAD per l'edifici de la Facultat de Dret, a Pedralbes; García Barbón, i l'arquitecte municipal amb més poder dels d'aleshores, Josep Soteras.

Situació de Montbau. Patronat Municipal de l'Habitatge: inici i fases de la construcció

Els terrenys on es va situar Montbau pertanyien a la finca de can Barret.

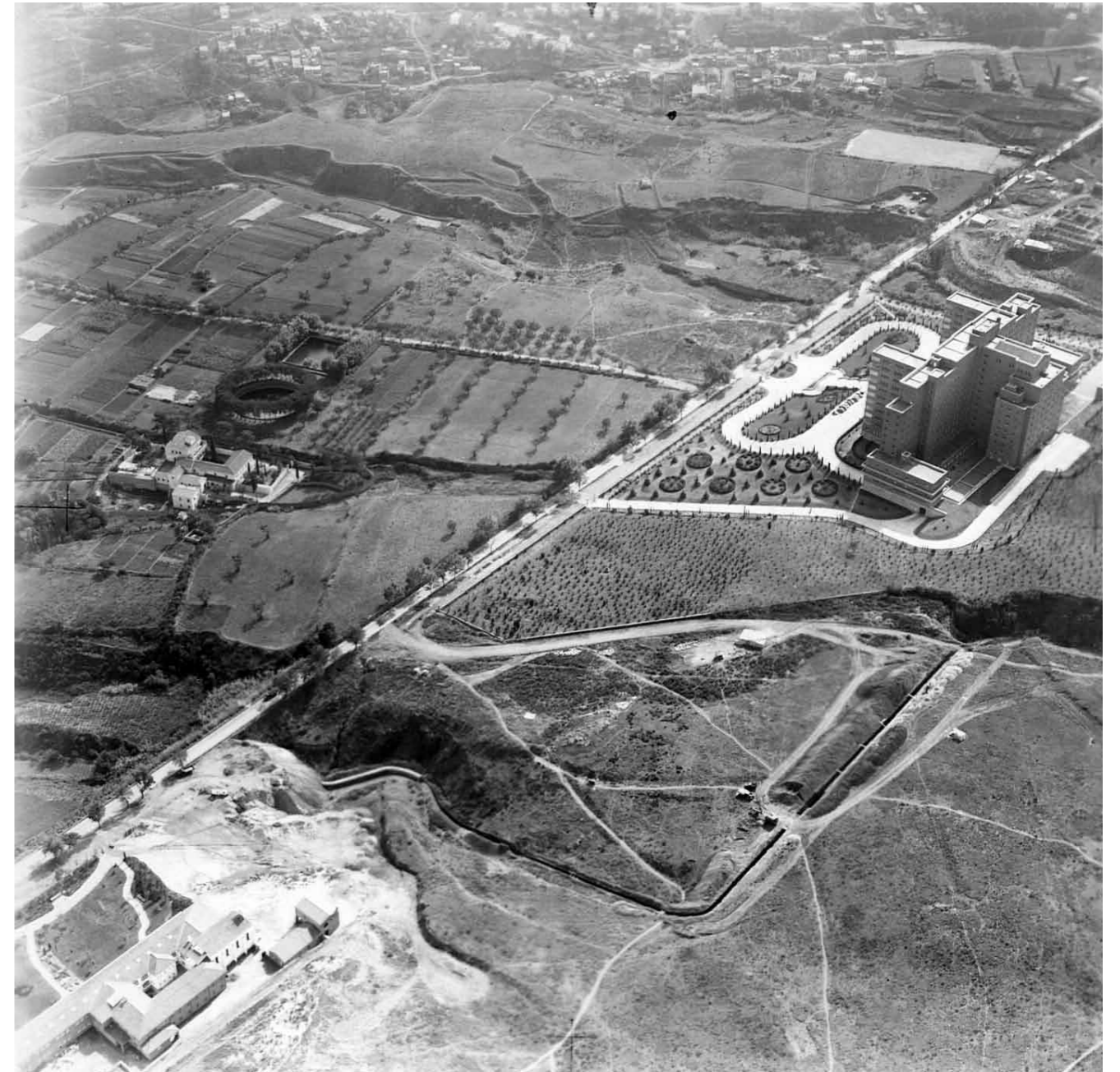
La casa de can Barret era justament on ara hi ha la plaça central del carrer de la Pantomima. Pels voltants hi havia un parell d'estanys i elements arquitectònics d'aire clàssic que formaven part del jardí romàntic i una tanca, que protegia i encerclava els horts, els jardins i la casa, i que tenia l'entrada principal per on actualment hi ha l'institut.

A prop només hi havia la Fundació Albà i, construïts de feia poc, tres equipaments assistencials més: l'edifici de la residència sanitària de la Seguretat Social (1952), al sud; les Llars d'avis Sant Jordi (1958), dins la mateixa finca de can Barret, i el gran complex de les Llars Mundet (1957), al nord. Tota la resta eren camps i torrents, basses, algunes cases i masies i, més a la vora, antigues torres senyorials: can Gallart (Palau de les Heures), la finca del Laberint i la torre neoclàssica de can Glòria, per sobre la carretera, i més avall i ja a Horta i la Clota, la masia de can Cortada, can Marçet i la Granja Vella de Martí-Codolar.

Horta quedava massa lluny per tenir-hi relacions de veïnatge i el nucli d'origen medieval de Sant Genís dels Agudells no tenia cap pes; era massa petit. Aquest

Vista aèria de l'àrea de Montbau abans de construir-hi els edificis (a la dreta de la imatge, la residència sanitària; a l'esquerra, les Llars Sant Jordi), any 1958 (PMH).

¹ D'ara endavant, Patronat Municipal de l'Habitatge.

barri va anar creixent en paral·lel a Montbau, però de forma molt diferent i els equipaments hospitalaris sempre van marcar una distància entre els dos barris. Finalment, els habitatges del Parc de la Vall d'Hebron, construïts a partir de 1968, van ser l'únic barri a la vora com per tenir-hi un mínim de relació social fluida.

Projecte del polígon d'habitatges de Montbau

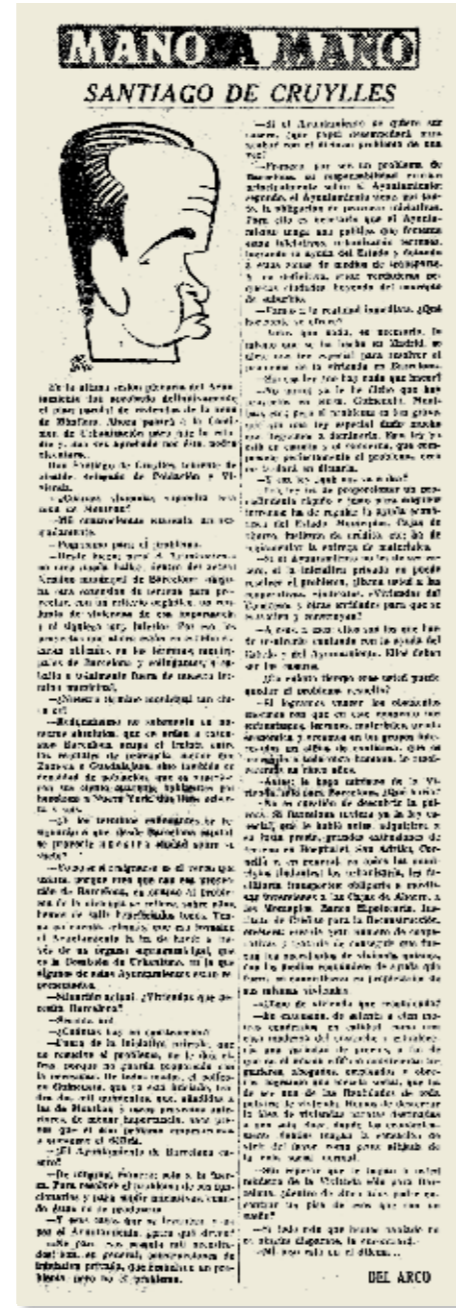
Aquest va ser un dels projectes insígnia del Patronat Municipal de l'Habitatge i es va dur a terme en dues etapes.

El 13 de desembre de 1957, el Patronat havia aprovat un pla parcial d'ordenació per construir, en una primera etapa, un polígon d'uns 1.500 habitatges. El març de 1961 es va redactar la segona fase de construcció, la qual va ser aprovada el 2 de juliol de 1962.

Un cop aprovat el pla, el Patronat va actuar de promotor i gestor i les cooperatives van comprar els terrenys per construir-hi els habitatges d'acord amb el projecte.

El criteri urbanístic consistia a construir blocs residencials envoltats d'àrees verdes, seguint la línia racionalista del CIAM (*Congrés International d'Architecture Moderne*) o Congrès Internacional d'Arquitectura Moderna, fundat el 1928, que va esdevenir el magatzem d'idees del Moviment Modern (o estil internacional) en arquitectura.

Tot coincidint amb les dates de realització del projecte, el 1957 es va organitzar a Alemanya un congrés de tècnics municipals en el qual van participar alguns membres del Patronat Municipal de l'Habitatge, que van viatjar a Frankfurt, Colònia, Bonn i Berlín, i van visitar l'Interbau i altres zones de reconstrucció.

Esquerra: Entrevista a Santiago de Cruylles, tinent d'alcalde, delegat de Población y Vivienda de l'Ajuntament de Barcelona, *La Vanguardia*, 27 d'octubre de 1957.

Dalt: Les Llars Mundet des del futur carrer d'Àngel Marquès, cap el 1959.

Dreta: Cartell en què s'anuncia la construcció del barri dins el Plan de Urgencia Social del Ministerio de la Vivienda, 1958.

Mur de contenció i primers pisos de l'esplanada, inicis de la dècada de 1960 (PMH).

També varen estar a Tapiola (Finlàndia) i a les *New Towns* (noves ciutats) a les proximitats de Londres.

Un dels elements diferenciadors respecte a les actuacions anteriors del Patronat i d'altres promotors públics era la dotació d'equipaments socials i la voluntat de crear un barri de certa complexitat que reflectís la diversitat social, la qual cosa va comportar la construcció d'un programa variat d'habitatges de 2, 3, 4 i 5 habitacions agrupades en torres, blocs i habitatges unifamiliars. Els espais públics i col·lectius també respondrien a aquest desig.

El barri va néixer amb els espais públics planificats i dissenyats, pensats conjuntament amb els edificis, que es van construir alhora. Amb una densitat d'habitants baixa, l'escala del barri era molt humana. L'edificació oberta, sense patis interiors, i amb moltes finestres, oferia molta llum i ventilació als habitatges. La preocupació, molt de l'època, era que fossin «higiènic». A l'exterior, la superfície dels parcs i de les places era enorme i l'espai era obert i generós, i això augmentava encara més la sensació d'amplitud i de lluminositat del conjunt.

Una característica important del nou barri era que havia de ser autosuficient atès que no estava connectat a cap teixit urbà, ni hi havia més transport públic que l'Empresa Casas, que unia la plaça d'Eivissa amb l'avinguda del Tibidabo. Era el que aleshores s'anomenava una ciutat satèl·lit. *Ciutat* perquè havia de ser completa i autosuficient, com a mínim en allò més domèstic, i *satèl·lit*, perquè girava al voltant d'una gran ciutat, de la qual depenia administrativament i en els serveis més importants, però sense estar-hi unida físicament.

La dotació de serveis per al barri havia de constar de:

- Una unitat parroquial.
- Dos grups escolars.
- Dues zones esportives.
- Un centre comercial principal.
- Locals de negoci i cooperatives de consum.
- Catorze locals per a habitatges d'artesans amb un taller annex.
- Una sala d'usos per a la comunitat.
- Jardins i espais lliures.
- Guarderia infantil.
- Garatge per a 100 vehicles.
- Cinema i zona recreativa.
- Centre cívic de reunió a l'aire lliure.

L'actuació constructiva no tant sols era de baixa densitat –gairebé de ciutat jardí–, en contra de les massificacions proposades per l'Institut Provincial de la Vivienda, sinó que l'alcalde Porcioles va voler que es planifiqués el tipus de persones que hi anirien a viure i va determinar una barreja de molts nivells adquisitius i culturals i de diversitat d'origen, la qual cosa confirma la voluntat de fer-hi una ciutat on trobar tots els estrats socials d'una urbs (el que Porcioles en deia un *còctel social*). No queda clar si la finalitat última d'aquesta decisió era la integració de nous veïns a la societat barcelonina o, més aviat, la dissolució de la cultura autòctona en una nova societat que fos una barreja de totes les que hi aportaren alguna cosa, tenyida de la ideologia del règim governant. Sembla que el gerent del Patronat, Martínez Marí, va proposar com a forma d'aconseguir-ho, convidar o crear cooperatives d'habitatge per tal que busquessin els socis dins el seu àmbit d'actuació.

Primera pedra

El 19 de març de 1959 es va celebrar la cerimònia de la col·locació de la primera pedra del polígon de 223 habitatges, l'inici del barri de Montbau i dels 1.500 habitatges previstos per construir en aquella primera fase. Aquests primers habitatges estaven destinats a la Cooperativa Graciense de Viviendas.

L'acte va ser presidit per l'alcalde de Barcelona, José María de Porcioles, i altres personalitats i va comptar amb la corresponent cerimònia religiosa.

Segons alguns testimonis, sembla que l'obra es va iniciar amb el mur de contenció que separa l'esplanada dels futurs jardins de Pedro Muñoz Seca.

1. L'alcalde Porcioles i la primera pedra, 19 de març de 1959 (PMH).
2. El tinent d'alcalde Santiago de Cruylles posa una paletada de ciment a la primera pedra, 19 de març de 1959 (PMH).

Dreta: Benedicció de la primera pedra del barri davant l'alcalde Porcioles, 19 de març de 1959 (PMH).

Fases d'edificació i procés

L'11 juny de 1960 es van lliurar els títols acreditatius de l'adjudicació d'habitatges als beneficiaris de la Cooperativa Graciense de Viviendas. Aquest acte va ser presidit per l'alcalde de la ciutat amb l'assistència del Delegado Provincial del Ministerio de la Vivienda, Vicente Martorell, i el tinent d'alcalde, delegado de Vivienda y Población, Santiago de Cruylles. El pare Juan Pallissas, consiliari dels Lluïsos de Gràcia, va procedir a la benedicció religiosa dels nous blocs (cosa imprescindible a l'època) en un altar col·locat al centre del barri.

El 19 de març de 1961, en una altra cerimònia, s'entreguen 292 habitatges destinats a la Cooperativa Nuestra Señora de la Esperanza per a funcionaris municipals. L'alcalde, el governador militar, altres personalitats civils i la benedicció religiosa de l'arquebisbe Dr. Modrego, va donar relleu social a l'esdeveniment.

El Patronat va entregar a cada nou ocupant d'aquesta primera fase un llibret, *Consejos para el uso de la vivienda*, en què se l'assessorava amb alguns consells per tal d'evitar «el contraste entre el estilo moderno de la arquitectura y el anacrónico del mobiliario».

Primera fase

L'edificació del primer sector d'habitatges, aprovat el 13 de desembre de 1957 i edificat entre 1960 i 1963, eren cases de cinc pisos en illes rectangulars de longitud desigual, al costat del torrent de Montbau, avui dia carrer de l'Arquitectura. Els carrers de traçat horitzontal es van destinar a la circulació de cotxes i

els carrers transversals, amb un desnivell important, per transitar-hi a peu.

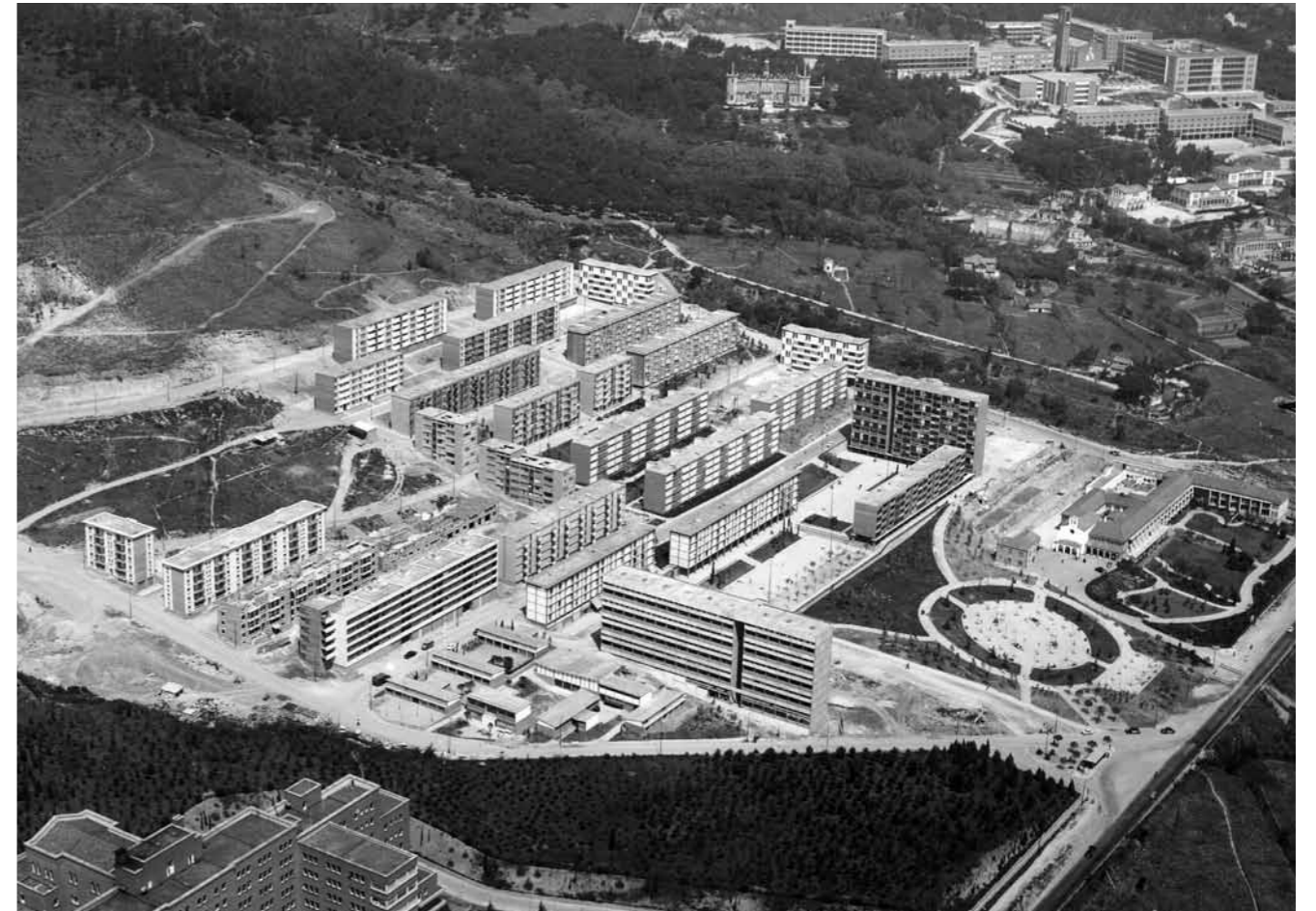
Aquesta primera fase va ser dissenyada i redactada pels arquitectes Pedro López Íñigo, Guillermo Giráldez Dávila i Xavier Subias i Fages, en un projecte inspirat clarament en els principis del CIAM. Per això, el gerent del Patronat d'aleshores, aprofitant una visita de Le Corbusier a Barcelona, li va proposar projectar l'església.

Es van dur a terme els estudis preparatoris d'un equip de treball, on hi van intervenir sociòlegs, economistes i treballadors socials, que van determinar els serveis, la dotació social i els percentatges d'habitatges segons la qualificació socioeconòmica dels futurs habitants i la seva composició familiar.

Aquests habitatges es van materialitzar de la mà de 22 arquitectes: López Íñigo, Subias i Fages, Giráldez Dávila, García Barbón, Dargallo, Giral, Serra Goday, Ponseti, Pujadas, Soteras, Jara, Marquina, Montero, Seguí, Vayreda, Escudero, Tagarro, Baca, Cavaller, Martí, Bassó i Gili.

Els enginyers de camins i industrials, Serratosa, Dalmases i Birulés, van projectar els treballs necessaris per a la urbanització. El Servei Municipal de Parcs i Jardins amb els arquitectes Lluís Riudor i Joaquim M. Casamor van dur a terme la jardineria.

En aquesta etapa constructiva, el canvi important respecte al projecte inicial va ser la cessió del 25% de superfície al Patronato de Casas Militares del Ministerio del Ejército, que va aixecar els primers quatre blocs en la part més baixa de la part cedida, entre els carrers de l'Arquitectura i de Benlliure, però que no va prosseguir en la construcció dels habitatges que

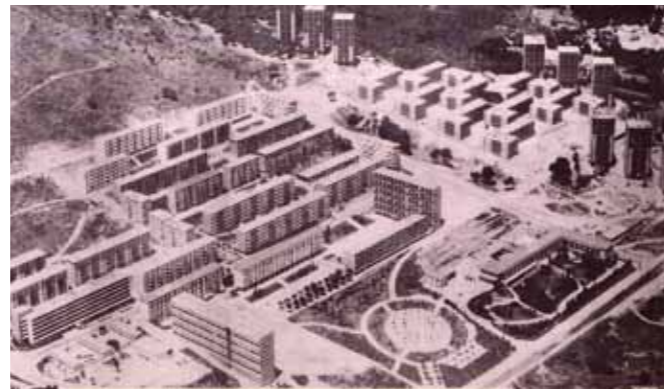

Vista aèria de la primera fase. En primer terme, una part de la Residència Sanitària Generalísimo Franco, ara Hospital de la Vall d'Hebron. Encara no han començat les obres de la segona fase ni s'han enderrocat els edificis de can Barret. Al fons, les Llars Mundet, 1961 (PMH).

Dalt: La segona fase ja està en construcció, però no encara les nou torres del carrer de l'Harmonia. S'ha enderrocat can Barret malgrat que el projecte inicial preveia conservar-lo, 1963 (PMH).

Dreta: En la segona fase s'han aixecat les nou torres del carrer de l'Harmonia, 1963 (PMH).

havien d'anar entre els carrers de Benlliure i de Vayreda. Aquesta cessió va obligar el Patronat a augmentar una planta més en tots els edificis per tal d'aconseguir el nombre d'habitants que s'havia planificat que s'allotjarien en els habitatges del propi Patronat ja que els de la part militar depenien del Ministeri i n'estaven al marge. També es van enderrocar dos mòduls i l'edifici administratiu de les Escuelas Nacionales, afectats per greus problemes d'assentaments dels fonaments. Mai van ser reconstruïts. Només en aquest sector sud-est es van construir 1.260 habitatges.

Segona fase

Es va situar a la banda de llevant de la zona, entre els antics torrents de Pomaret (carrer de la Poesia) i de can Barret (carrer de l'Harmonia). Es va edificar entre 1964 i 1968.

El 1961, quan ja s'estava construint la primera fase, es va canviar el criteri urbanístic projectat: es necessitava molta més densitat i reduir els costos d'urbanització i de manteniment de les zones verdes. Aleshores es va encarregar a quatre arquitectes una nova proposta per a la segona fase, no començada encara i aprovada en el nou pla parcial del 2 de juliol de 1962.

Els arquitectes responsables d'aquesta fase eren l'arquitecte en cap del municipi, Josep Soterias, i l'arquitecte en cap del Patronat, López Íñigo, com a representant del promotor. Els dos restants, en canvi, eren aliens totalment al procés anterior. Manuel Baldrich era un arquitecte amb experiència en projectes de tan a la vora, com ara les Llars Mundet, i l'altre, Bonet Castellana, era un urbanista de prestigi mun-

dial, que acabava de tornar de l'exili, amb nombrosos projectes i realitzacions a Amèrica del Sud, on havia construït algun barri semblant. Ell, realment, donà forma a la segona fase.

El resultat va ser una trama de blocs baixos en el tipus de creixement que s'anomena de *tapís* o *estora*, que deixava només unes places, com si fossin patis, entre els blocs, de forma que s'eliminaven la majoria dels parterres en desnivell que constituïen la imatge de la primera fase. Can Barret va desaparèixer, juntament amb la gran plaça que tenia al davant. Els equipaments es van reduir considerablement quant al nombre i la superfície i es van desplaçar tots a la zona baixa, al mateix nivell que el centre cívic ja existent a la primera fase, unit per un pont sobre el torrent, convertit en el bosc urbà del carrer de la Poesia, la qual cosa era una solució molt més pràctica i tenia un accés més fàcil. Desapareixia així també l'avinguda-plaça que portava des del passeig de la Vall d'Hebron fins al bosc i el centre religiós, i les torres que la flanquejaven es van duplicar i es van desplaçar al límit nord del barri. Els dos centres comercials previstos en el primer projecte desapareixien i només en restaven els dos que s'havien projectat en la primera fase, un dels quals no s'arribaria a fer mai.

D'aquest segon projecte es coneixen dues versions amb unes lleugeres variacions pel que fa a la zona d'equipaments; el darrer és el més semblant a allò que es faria finalment.

La xarxa viària es mantenia tot i que el carrer de circumval·lació quedava interceptat pel garatge, situat en la zona alta (en la segona versió, el garatge se situava ja al seu lloc definitiu i aquest solar era reservat per

al Ministerio del Aire). En canvi, la xarxa de camins de vianants es definia clarament en dues direccions, una vertical, perpendicular a la dels cotxes i que n'era independent, i una que acompanyava les vies rodades pels recorreguts horitzontals. La zona cívica es mantenia a la primera fase, però es reduïa considerablement a la segona, en agrupar-se i reduir-se el nombre d'equipaments, i apareixia un nou ús terciari, el d'oficines. Les cases unifamiliars entre els blocs varen desaparèixer i es van concentrar en la part més alta i amb més pendent del polígon.

Apareixien altres petits edificis, imbricats entre els blocs alts, destinats a guarderies, però sense un espai exterior explícit per tal que els nens poguessin jugar. No es van fer.

Els enllaços es mantenien de la mateixa manera que en la primera versió i ja s'havia fet la cessió al Patronato de Casas Militares de la gran parcel·la del sud-oest, que apareixia sense urbanitzar.

L'església i l'edifici administratiu van intercanviar les posicions sense que cap dels dos edificis encara s'hagués construït. L'Institut Narcís Monturiol no estava fet encara –data de 1969– ni tampoc l'edifici d'habitatges per al Ministerio del Aire que havia d'anar a la part alta del carrer de l'Harmonia, que tampoc no es faria mai. Els dos poliesportius planificats tampoc serien construïts; s'havia planejat fer el seu emplaçament sobre un dels torrents limítrofs del barri. Un d'ells va arribar molts anys més tard, al carrer de l'Arquitectura, i l'altre va ser substituït per un enllaç viari sota la Ronda de Dalt, quan es va construir. Els comerços es van establir en tots els locals disponibles, bàsicament al centre, però també als punts més perifèrics;

la gran quantitat de població i l'aïllament de l'exterior els feia totalment rendibles i imprescindibles.

L'any 1965, a la banda nord, al límit del polígon i per damunt de l'antic camí de Sant Cebrià, anomenat carrer de l'Harmonia, es van construir nou blocs de planta quadrada amb 52 habitatges unifamiliars inspirats en els models de Le Corbusier i dissenyats per l'arquitecte Joan Bosch, que són accessibles pel carrer de la Ceràmica i que formen el Grup Montbau (popularment conegut com les *casetes blanques*). Els accessos a les cases són pels passos anomenats blanc, blau, groc, rosa i violeta de Montbau. La Cooperativa Barcelonense es va fer càrrec de la construcció d'aquests habitatges.

L'eix central del barri de Montbau és el carrer de la Poesia amb els jardins de Montbau, en el fonal que conformava el torrent de Pomaret i l'antiga mina de can Barret al capdamunt, on hi havia hagut la font primitiva.

La plaça més gran i la zona principal és el Pla de Montbau, conegut per tothom com l'esplanada, amb un estany i una escultura de bronze: *Ritme i Projectió*, obra de Marcel Martí, de 4 m d'alçada i amb un pes de 1.000 kg. Va ser col·locada l'abril de 1961. El mateix artista fa una interpretació del perquè del nom de l'escultura: «és una fusió plàstica amb el barri de Montbau, en el sentit del ritme del treball realitzat per donar habitatges a les persones, però habitatges moderns. Per això és una escultura que ha de fondre's amb l'arquitectura».

Quan al 1966 es van inaugurar els jardins de Pedro Muñoz Seca, es va col·locar un plànol del barri en ceràmica al començament dels jardins, al passeig de

Dalt: L'esplanada (Pla de Montbau) està acabada i l'escultura de Marcel Martí, col·locada al seu lloc. Una excavadora treballa en l'àrea on seran els jardins que uniran el barri amb el passeig de la Vall d'Hebron.

Dreta: Les casetes blanques del carrer de la Ceràmica, que va promoure la Cooperativa Barcelonense d'Habitatges, en construcció (PMH).

Unidades residenciales	Número de viviendas subvencionadas	Superficie (Ha)	Densidad (hab./Ha)	Habitantes	Porcentaje de la ocupación del suelo (m ²)
1.º	1.517	9,6	663	6.371	0,89
2.º	833	6,5	653	4.199	1,34
Total	2.450	15,9	658	10.570	-

la Vall d'Hebron, on ara hi ha una entrada del metro. El disseny va ser de J. Roure G.; el ceramista, N. Vallvé, i el decorador, J. Furmentí. La placa es va fer als tallers del carrer de Villarroel, número 31.

Els arquitectes van tenir molta cura a donar una personalitat diferenciada al barri. «Cada barri ha de tenir la seva pròpia identitat», afirmava Joaquim M. Casamor en una entrevista de l'any 2006. En López Íñigo es va inventar la peça de vorera de 140 x 70 x 12 cm amb la idea que, si es fessin reparacions, s'aixequessin senceres i es tornessin a posar un altre cop al seu lloc. A l'hora de rehabilitar les peces del paviment de les places i les voreres, un tret característic del barri de Montbau, aquestes van ser substituïdes per unes altres d'iguals, tal i com van demanar els veïns.

Esquerra: L'esplanada de Montbau, acabada d'estrenar, 1961 (PMH).

Dalt: Taula extreta d'un dossier informatiu: Ayuntamiento de Barcelona, Barrio de Montbau, junio de 1963, Patronato Municipal de la Vivienda.

Dreta: L'escultura de Marcel·lí Martí, *Ritme i projecció*, al Pla de Montbau, 1961.

Urbanisme de Montbau²

L'arquitectura

No només l'urbanisme va intentar ser a l'avantguarda, sinó que també ho havia de ser l'arquitectura que havia de bastir el barri. Els arquitectes als quals es van encarregar els projectes, la majoria joves i amb expedients acadèmics brillants, van abocar a Montbau tot l'aprenentatge que havien fet a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, amb els professors que van recuperar el Moviment Modern en l'arquitectura, després del parèntesi de la postguerra: Le Corbusier, la Bauhaus (Gropius, Mies van der Rohe i Bauer), Bruno Taut, Alvar Aalto, Oscar Niemeyer, els holandesos Van der Broek i Bakema, i Ignazio Gardella i altres arquitectes italians. Tots van servir de model per a l'arquitectura de Montbau. La visita que els alts càrrecs del Patronat Municipal de l'Habitatge van realitzar a l'Interbau de Berlín de 1957 va influir no tant sols en l'urbanisme, sinó també en l'arquitectura de Montbau.

Amb aquestes fonts d'inspiració, no és gens estrany que la qualitat formal i funcional dels edificis i dels espais públics del barri superi, en conjunt, tot el que s'havia fet fins aleshores a Barcelona. En els edificis i, especialment, en els habitatges va haver-hi una innovació a tres nivells: tipològica, formal i constructiva.

Pel que fa a la innovació formal, es va recuperar –i es va posar al dia d'una forma molt ràpida– l'arquitectura del Moviment Modern, sorgida a tot Europa als anys vint i trenta del segle xx. La guerra i la ide-

ologia dels qui la van guanyar va fer difícil la continuació d'aquest moviment a Espanya durant els primers anys del franquisme. El canvi ideològic en el règim cap a la dècada de 1950 va permetre reprendre l'evolució lògica del pensament modern. Montbau va iniciar-se justament en aquest moment i va ser la primera actuació important de recuperació del llençatge i de les formes del Moviment Modern després de la Guerra Civil.

Pel que fa a la innovació distributiva i tipològica, les tipologies de *vivienda mínima* d'uns 60 m² construïts són radicalment diferents a les de les cases clàssiques dels anys cinquanta del segle passat. En l'àmbit general, els blocs aïllats de poca amplada, amb façanes a cada orientació, permeten una ventilació transversa i no hi calen celoberts. La poca fondària dels blocs dóna un coeficient de façana bastant alt, és a dir que hi ha molta façana respecte a la superfície de la planta. Això permet una bona ventilació i insolació, però també repercuteix en un cost més elevat de construcció i en més pèrdues d'escalfor a l'hivern. La repetició dels mòduls, la qual cosa abarateix la construcció, és l'altre característica compositiva dels edificis. També s'assagen diversos tipus d'accessos per tal de reduir la superfície de l'espai comú: habitatges en dúplex, escales amb quatre pisos per replà, accessos per a tres unitats amb passadís exterior, casetes superposades, etc.

Carrer d'Àngel Marquès, l'edifici dúplex del Pla de Montbau, número 7 i, al fons, les Llars Mundet, inicis de la dècada de 1960.

² Els textos elaborats per a l'exposició del 50è aniversari de Montbau s'han fet servir com a base per a l'apartat sobre l'urbanisme de Montbau.

Portada sobre Montbau, *El Correo Catalán*, 20 de març de 1965.

En l'àmbit distributiu es caracteritzen per tenir pocs espais representatius i molts espais útils, amb funcions molt específiques. L'altre tret destacable és la reducció a la mínima expressió dels espais de pas per tal d'aprofitar al màxim la superfície de l'habitatge. La presència de l'estenedor i la proximitat del menjador i la cuina compleixen els criteris de l'arquitectura funcional.

Moltes d'aquestes innovacions no van ser acceptades pels seus habitants i, per això, en molts casos les distribucions han estat modificades pels seus propietaris: s'han fet menys obertes i, especialment, s'han creat espais de rebedor. També s'han fet cuines i/o banys més grans que tenien, en general, unes dimensions molt petites.

Posteriorment, en canviar el tipus de família (pares que ja no tenen els fills a casa, famílies amb menys nens, persones soles, etc.), les habitacions s'han reduït en nombre per tal d'ampliar la sala. Queden, però, molts pisos per adaptar i estan pendents d'una bona solució per a l'incorporació de moltes instal·lacions que no tenien en el seu origen: gas, telèfon, TV o cable i, últimament, ascensor. La rehabilitació funcional dels habitatges, doncs, s'ha anat fent a petita escala, d'una forma particular. Davant alguns dels problemes funcionals que pateixen molts d'aquests edificis, es troba a faltar una actuació important i ambiciosa que permeti actualitzar els habitatges, la qual cosa només serà possible amb l'acord de tots els veïns dels immobles i amb l'ajuda de l'Administració.

La construcció, com a part inherent de l'arquitectura, hi sol anar lligada en el seu procés i disseny. Per ser coherent, si es vol una arquitectura innovadora,

Imatge de la nevada que va paraitzar Barcelona, desembre de 1962.

la construcció també ho ha de ser. Nova construcció implica nova estètica si bé no sempre es corresponen. Alguns edificis de Montbau, que semblen fets amb elements prefabricats, en realitat son adaptacions de les tècniques tradicionals a la nova estètica, com els edificis I, i en canvi, noves tècniques s'assimilen a les imatges més tradicionals, com els sofisticats panells de la façana amb un acabat de maó de l'edifici J, exemple molt més meritori, en aquest aspecte.

De tota manera, els edificis van incorporar moltes innovacions tècniques malgrat les limitacions industrials de l'època i les precarietats econòmiques del pressupost disponibles. Una de les principals va ser la reducció del gruix de les parets. En l'àmbit funcional va donar, conjuntament amb les distribucions obertes, un bon coeficient de superfície, és a dir una bona relació entre l'espai útil i l'espai construït. Pel que fa a l'aïllament, en canvi, van comportar nombrosos problemes. Per tal de reduir costos –i terminis, encara més importants en aquells moments– es van assajar diversos tipus d'elements prefabricats en molts dels edificis de la primera fase, sobretot per a les façanes. Els edificis C i D van ser els dos primers edificis d'habitatges de Catalunya (i, creiem que també d'Espanya) totalment prefabricats. Només l'estructura vertical es va fer d'obra. Potser per això van ser els primers en ser acabats i lliurats als seus propietaris. Als edificis P i R de la segona fase es va portar a l'obra la producció de materials en sèrie, com els maons. Es va generalitzar la col·locació d'elements industrialitzats, com les fusteries d'acer de tipus Mondragon, o es van aplicar nous materials, com el gressite.

La construcció: innovar sense investigar

Es podria afirmar, però, que la construcció no és una de les qualitats de Montbau, per dos motius. En primer lloc, el fet d'innovar sense experimentar abans les solucions acostuma a ser un fracàs. En segon lloc, els escassos mitjans tècnics –manca de mà d'obra qualificada– i, sobretot, de mitjans econòmics, dels quals es disposava, van obligar a reduir extremadament la qualitat de la construcció.

Els propietaris, amb el temps, han anat corregint gairebé tots aquests problemes, amb mitjans més aviat precaris i, en la majoria dels casos, sense una visió de conjunt. Moltes de les intervencions pal·liatives han anat deformant la imatge exterior dels edificis. Podem saber fàcilment el grau de qualitat constructiva de cada edifici de Montbau: com més mal construït, menys recorda ara la seva imatge original.

Els problemes més comuns es van detectar:

- En els junts dels prefabricats: per la manca de segellat hi entrava aigua.
- En les fusteries d'acer: no eren estanques i tancaven malament.
- En alguns acabats de la façana: es desprenien ràpidament.
- En la climatització de les cases: costaven molt d'escalfar a l'hivern i eren caloroses a l'estiu; i les condensacions i els fongs no van aparèixer fins més tard, quan les fusteries es van substituir per les d'alumini, que tancaven bé, i les cases van deixar d'estar «permanentment» ventilades.
- En la manca de protecció solar en les obertures de força dels edificis: aquest problema és una

Una postal comercial recollia el perfil del Montbau dels primers anys, amb els arbres encara petits, inicis de la dècada de 1960.

mica diferent ja que és difícil de creure que no fos previst pels arquitectes. Sembla, més aviat, un «oblit conscient» obligat per la manca de pressupost.

A banda de l'obsolescència funcional de moltes distribucions i de la necessària incorporació d'ascensors, que ja s'ha citat abans, queda un problema pendent de resoldre: l'aïllament i el confort tèrmic de les parts envoltants o, més ben dit, de les façanes ja que la majoria de les cobertes tenen un grau d'aïllament acceptable –millor que el de molts edificis més recents– gràcies a la doble fulla de coberta amb una càmera d'aire ventilada, present a gairebé tots els terrats de Montbau. Curiosament, no és una solució provinent de la innovació, sinó una herència de la construcció tradicional: el terrat a la catalana.

És cert que en molts edificis s'han aïllat les façanes cegues ja que la majoria donen al sud o al nord i moltes són de formigó, que és molt mal aïllant tèrmic. Els problemes del fred, de les humitats de condensació i del calor eren immediats i insuportables, i la forma de pal·liar-los era més fàcil i barata que en una façana amb obertures. Tot i així, el sistema escollit han estat, en molts casos, poc adequats i el grau d'aïllament assolit, escàs.

Primers veïns i veïnes: composició i procedències

Funcionament del barri

El desenvolupament i el funcionament del barri s'assegurava mitjançant la integració dels seus habitants en un seguit de cooperatives incorporades a l'associació de veïns amb serveis propis i connexió amb el regidor (*concejal*) i la *junta de vecinos* de tot el districte municipal. Així –deien–, no es podrien produir situacions d'aïllament i segregació, tal i com acostumava a passar sovint en altres unitats de veïns de nova creació.

Els edificis estaven pensats d'una forma singular, amb un centre comercial principal i una unitat parroquial, una residència de matrimonis ancians (llavors pertanyent a la Caja General de Ahorros), el conjunt assistencial de les Llars Mundet (Hogares Ana Gironella de Mundet), amb zones esportives i la residència sanitària de la Vall d'Hebron (llavors, de Francisco Franco).

De la primera fase es van cedir 20.165 m² al Patronato de Casas Militares del Ministerio del Ejército (uns 500 habitatges) per a militars retirats, amb preus assequibles a «sus reducidas posibilidades». En la segona fase hi va haver la construcció d'habitatges per al Patronato de Casas Militares del Ministerio del Aire, a disposició del personal.

Actualment es dona la circumstància que Montbau és el barri més envellit de Barcelona amb el 36 % de persones de més de 65 anys. Això és a causa del fet que es va poblar de cop amb persones joves fa 50 anys i els veïns són gairebé els mateixos.

Un futur veí de Montbau davant la Llar de jubilats Sant Jordi, construïda poc abans que el barri. Al fons, les Llars Mundet, 1958.

Naturaleza de los cabezas de familia del barrio de Monbau, 1.ª etapa, por regiones de origen

Región	Cifras relativas	Cifras absolutas
Barcelona provincia	42,42	-
Cataluña (sin Barcelona provincia)	7,70	397
Andalucía	8,45	67
Aragón	10,85	86
Asturias	0,25	2
Baleares	0,88	7
Castilla La Nueva	3,66	29
Castilla La Vieja	6,94	55
Extremadura	2,02	16
Galicia	2,65	21
León	2,76	17
Murcia	2,39	19
Navarra	2,39	19
Valencia	4,41	35
Vascogadas	0,63	5
África española	0,50	4
Extranjero	1,26	10
Total	100,16	792

Lugar de origen de los 792 cabezas de familia beneficiarios del grupo Monbau

	Tiendas	Viviendas		Tiendas	Viviendas
Barcelona	13	336	Burgos	-	13
Gerona	-	18	Logroño	1	1
Lérida	2	24	Santander	-	1
Tarragona	2	19	Segovia	-	2
Almería	-	15	Soria	-	18
Cádiz	-	3	La Coruña	-	9
Córdoba	-	10	Lugo	-	15
Granada	-	15	Orense	-	2
Huelva	-	1	Pontevedra	-	2
Jaén	-	8	León	-	4
Málaga	-	11	Palencia	1	5
Sevilla	-	4	Salamanca	1	6
Huesca	1	31	Valladolid	1	10
Teruel	-	28	Zamora	-	4
Zaragoza	1	27	Álava	-	1
Alicante	-	7	Bilbao	-	3
Castellón	-	9	Guipúzcoa	-	2
Valencia	2	19	Navarra	-	19
Albacete	-	2	Baleares	-	7
Murcia	-	17	Cáceres	-	6
Ciudad Real	-	4	Badajoz	1	10
Cuenca	-	8	Asturias	-	2
Guadalajara	-	4	Canarias	-	1
Madrid	-	12	África española	-	4
Toledo	-	1	Extranjero	-	10
Ávila	-	2	Total	26	792

Edades de 612 cabezas de familia del barrio de Monbau

Hasta 25 años	7
De 26-35	215
De 36-45	256
De 46-55	87
De 56-65	39
De 66-75	7
De 76 y más	1

Composición de 465 familias del barrio de Monbau

9 familias de 1 persona	9 personas
133 familias de 2 personas	266 personas
157 familias de 3 personas	571 personas
125 familias de 4 personas	500 personas
31 familias de 5 personas	155 personas
8 familias de 6 personas	48 personas
2 familias de 7 personas	14 personas
Total	1.563 personas

Categoría socio-profesional de 612 cabezas de familia

66 Obreros no calificados, peones y similares (10,78%)
 447 Obreros calificados, artesanos, empleados y funcionarios de modesta categoría (73,05%)
 92 Comerciantes, profesionales libres, empleados y funcionarios de categoría media (15,05%)
 7 Rendistas, funcionarios y empleados de categoría superior (1,12%)

Esquerra: Dades extretes del dossier informatiu del Patronat Municipal de l'Habitatge de 1963.

Dalt: Una futura veïna davant els fonaments d'allò que havia de ser el seu habitatge. Al fons, la façana de la capella de la Llar de jubilats Sant Jordi, ara substituïda per l'Hospital de Caixa Catalunya, inicis de la dècada de 1960.

Les cooperatives

Quan el Patronat Municipal de l'Habitatge va aprovar un pla parcial d'ordenació per construir el polígon d'habitatges de Montbau, Jaume Nualart³, que ja havia tingut l'experiència de les cooperatives d'habitatges al barri del Congrés, va impulsar la idea que cooperatives de diferent procedència i composició sociològica es fessin càrrec de la construcció dels diferents blocs de cases amb l'encàrrec fet a l'arquitecte d'allò que els associats havien triat. Això va donar una composició d'habitants concreta i una variabilitat constructiva i social molt més rica que si la construcció hagués estat duta a terme per una constructora o l'administració exclusivament.

En un article del butlletí de la Cooperativa La Puntual, *Radar social*, del mes de juliol de 1961, es tracta d'aquesta qüestió.

S'hi constata que la construcció de 300 habitatges no hagués estat possible si abans no hi hagués hagut un acord col·lectiu entre les persones interessades per beneficiar-se així de les lleis per dur a terme la construcció. L'articulista escomet contra el capitalisme liberal «cuyo único motor es el lucro en las transacciones industriales y comerciales...».

També en el mateix butlletí s'informa sobre la cooperativa de consum, la seva filosofia de benefici social i els avantatges que representa: «las instalaciones propias para la venta de artículos de consumo están

situadas en la explanada de Montbau, 8, 10 y 11. En el número 8 hay el autoservicio perfectamente surtido de artículos comestibles, ultramarinos, aceites, licores, artículos de limpieza, combustibles (petróleo, leña y carbón), etc., instalación moderna, presentación higiénica de los productos y rapidez en el servicio. En el número 10 se expenderá pescado y tocino fresco, de próxima inauguración. En el número 11, venta de pan y, provisionalmente, de embutidos».

Després de llançar tot un elogi al cooperativisme i una crítica a l'individualisme conclou l'article: «la semilla de la cooperación también ha caído en Montbau en tierra buena. Confiamos y esperamos que dará sus frutos, como en todas partes, y que las espinas, por puntiagudas que sean, no ahogarán jamás la tarea de los buenos y abundantes sembradores que allí han surgido con abnegada generosidad».

Cooperativa Graciense de Viviendas

Amb l'antecedent de la tasca de l'Església catòlica duta a terme als habitatges del Congrés Eucarístic de 1952, amb la finalitat de construir habitatges socials, va sorgir la iniciativa de realitzar una tasca semblant a Gràcia. Diverses entitats, com ara els Lluïsos de Gràcia, el Centre Moral Instructiu de Gràcia, el Centre Catòlic de Gràcia i l'Orfeó Gracienc, es van posar d'acord el març de 1959 per fundar una cooperativa per a la construcció d'habitatges per als socis: la Cooperativa Graciense de Viviendas. Els seus presidents van ser Josep Novell i Eduard Bobé. El 1961, les entitats fundadores van donar pas en la direcció als socis de la nova entitat. Entre les diverses accions socials dutes a terme per la cooperativa, la més destacada

va ser la construcció de més de 1.500 habitatges en diversos barris de Barcelona, com els de Montbau.

Habitatges que va construir la Cooperativa Graciense de Viviendas		
Habitatges	Any	Arquitectes
Pla de Montbau (1-2?), 3, 4, 5 i 6 (dos blocs)	1960	Casamor, Dargallo, Giralt, Serra i Goday
Àngel Marquès, 8, 10 i 12		

Cooperativa La Puntual

L'origen de la Cooperativa La Puntual és en l'Orientación Católica y Profesional del Dependiente (OCPD) que, amb l'impuls del capellà Amadeu Oller Berenguer, va ser fundada entre 1943 i 1944. Es va dur a terme una activa tasca formativa en les àrees relacionades amb l'economia, la sociologia i el món del treball, amb la creació d'escoles mercantils, de serveis socials i un laboratori d'orientació professional. Aquesta feina es va combinar amb una decidida participació en les diverses propostes cíviques i culturals d'aquells anys.

Entre els seus objectius, hi havia el de fomentar el cooperativisme d'una forma activa i es va canalitzar per mitjà de la fundació de la Cooperativa La Puntual, el president de la qual va ser en Jaume Nualart. Aquesta va dur a terme dues tasques destacades: la gestió com a cooperativa de consum vinculada amb el menjador per als treballadors que l'OCPD tenia als seus locals socials del carrer de la Canuda, números 24-26, on, segons la pròpia entitat, se servien 300.000 coberts l'any, i la construcció d'habitatges.

Pel que fa a la zona de Montbau, entre 1957 i 1964 la Cooperativa La Puntual, que comptava amb cinc delegacions o sucursals repartides per la ciutat, va desenvolupar, lligat al Patronat Municipal de l'Ha-

bitatge, 222 pisos al passeig de la Vall d'Hebron, on precisament comptava amb una d'aquelles sucursals.

La Cooperativa o, el que era el mateix, l'OCPD es va encarregar de la selecció dels futurs inquilins i de les despeses generals ja que no podia afrontar la construcció dels pisos. Per aquesta construcció va associar-se amb el Patronat Municipal de l'Habitatge.

Full publicitari de la Cooperativa La Puntual, incís de la dècada de 1960.

³ Jaume Nualart i Maymí (1916-1989) va ser un sociòleg i polític català, i de ben jove ja formava part dels moviments del catalanisme catòlic. Va ser un dels fundadors de l'Orientación Católica y Profesional del Dependiente (OCPD) i de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona. Va participar en l'organització de les cases del Congrés Eucarístic, amb la creació de la Cooperativa La Puntual.

Des de la Cooperativa La Puntual es va editar un butlletí, *Radar social*, que va ser un bon mitjà de comunicació per a la gent del barri.

Habitatges que va construir la Cooperativa La Puntual		
Habitatges	Any	Arquitectes
Pla de Montbau, 7, 8, 9, 10 i 11	1960	Subias, Giráldez i López Íñigo
Clarà Ayats, 4, 6, 8 i 10		Josep Soteras i Llorenç García Barbón
Roig i Solé, 10, 12, 14, 16 i 18		
Puig i Cadafalch, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26 i 28	1961	Llorenç García Barbón
Benlliure, 2, 4, 6, 8 i 10 ¹		

(1) També hi podrien haver intervingut la Cooperativa del Taxi i la Cooperativa de la Guàrdia Urbana.

Cooperativa Barcelonesa d'Habitatges

La Cooperativa Barcelonesa es va fer càrrec de la construcció de 52 cases unifamiliars que va dissenyar l'arquitecte Joan Bosch. La construcció es va iniciar el 1961. Atès que hi van sorgir problemes amb la constructora, les cases no es van adjudicar fins al 1968.

Habitatges que va construir la Cooperativa Barcelonesa d'Habitatges		
Habitatges	Any	Arquitecte
Ceràmica 1-58	1966	Joan Bosch Agustí

Cooperativa Benèfica de la Guàrdia Urbana- Agrupación Benéfico-Humanitaria de la Guardia Urbana

Habitatges que va construir la Cooperativa Benèfica de la Guàrdia Urbana-Agrupación Benéfico-Humanitaria de la Guardia Urbana		
Habitatges	Any	Arquitectes
Pintura, 1, 2 i 3	1961	F. Escudero i A. Tagarro
Benlliure, 1, 3, 5, 7 i 9		

Cooperativa Nuestra Señora de la Esperanza (de funcionarios municipales)

Habitatges que va construir la Cooperativa Nuestra Señora de la Esperanza (de funcionarios municipales)		
Habitatges	Any	Arquitectes
Roig i Solé, 23, 25, 27 i 29	1961	Luis Jara Álvarez de Sotomayor i Marquina
Vayreda, 18-24 i 26-32 (local social)		
Sorolla, 31		

Congregació Mariana Nuestra Señora de la Estrada

Habitatges que va construir la Congregació Mariana Nuestra Señora de la Estrada		
Habitatges	Any	Arquitectes
Àngel Marquès, 9, 11, 13 i 15	?	Montero, J. Seguí i F. Vayreda
Poesia, 9 i 11	1961	J. Baca, F. Caballer i J. Martí Oliveras

Cooperativa de funcionarios de l'Instituto Nacional de Previsión

Aquesta cooperativa va construir 51 habitatges.

Habitatges que va construir la cooperativa de funcionarios de l'Instituto Nacional de Previsión		
Habitatges	Any	Arquitectes
Àngel Marquès, 1, 3, 5 i 7	1961	Pujadas, Ponsseti i Serra Goday
Poesia, 17 i 19		J. Baca, F. Caballer i J. Martí Oliveras

Cooperativa Santa Fe

Habitatges que va construir la Cooperativa Santa Fe		
Habitatges	Any	Arquitectes
Dansa, Cançó i/o Ritme	1963	J. Soteras, M. Baldrich, A. Bonet Castellana i P. López Íñigo

Altres promotors que no eren cooperatives

Patronato de Casas Militares

Els van cedir dues hectàrees, en les quals es van dreçar 220 habitatges per a militars.

Habitatges que va construir el Patronato de Casas Militares		
Habitatges	Any	Arquitectes
Arquitecte Martorell, 1, 3 i 5	1962	?
Zuloaga		
Puig i Cadafalch, 1, 5, 7 i 11		

Inmobiliaria Colonial

Habitatges que va construir la Inmobiliaria Colonial		
Habitatges	Any	Arquitectes
Domènech i Montaner, 2 i 10	1964	Subias, Giráldez i López Íñigo

Habitatges de protecció oficial

Habitatges de protecció oficial que es van construir		
Habitatges	Any	Arquitectes
Roig i Solé, 1, 3, 5 i 7	199?	Dardallo i Jara
Vayreda, 10, 12 i 14		

Contratas y Obras Inmobiliaria

Habitatges que va construir Contratas y Obras Inmobiliaria		
Habitatges	Any	Arquitectes
Benlliure	199?	GBR arquitectes
Roig i Solé		

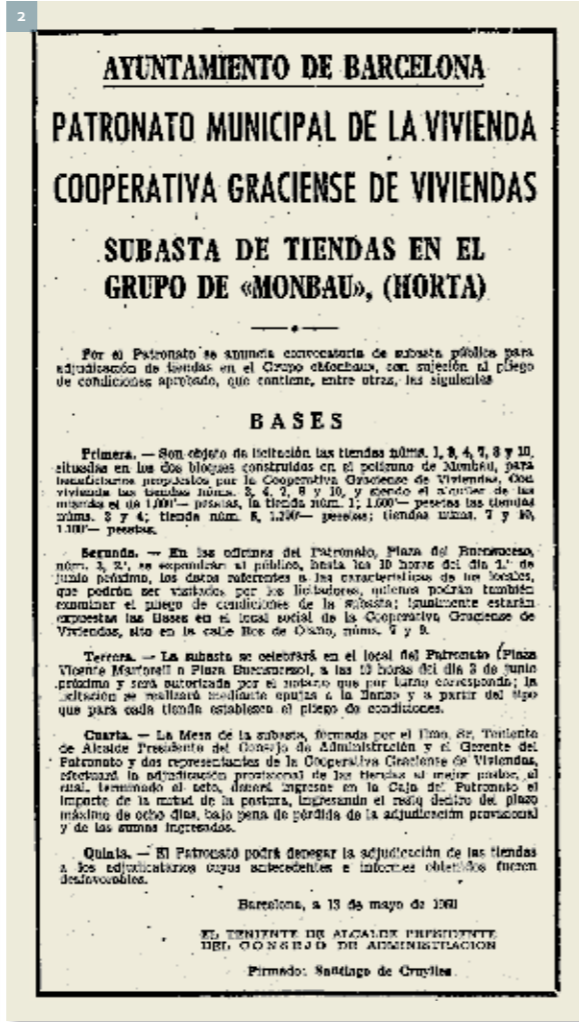

El transport encara no s'havia motoritzat completament. Estampa a l'esplanada, inicis de la dècada de 1960.

1. Botigues de Montbau, *Ressò* núm. 18, gener-març de 1997.

2. Anunci de la Cooperativa Graciense sobre la subhasta de botigues a Montbau, *La Vanguardia*, 14 de maig de 1960.

Abastament del barri: econòmats i botigues

Els primers locals amb botigues van ser la drogueria Montbau i la botiga del Juani (ara, Tallada).

En els blocs de la Cooperativa Graciense i de la Cooperativa La Puntual, els de l'esplanada, es van obrir unes botigues, algunes de les quals eren regentades per La Puntual. Durant un temps, en aquests establiments es donaven uns cupons per les compres que s'hi feien i, quan es completaven les carpetetes amb els cupons, es bescanviaven per alguns productes de les mateixes botigues de La Puntual.

Una de les primeres botigues de queviures, que actualment és la de Tallada, inicis de la dècada de 1960.

El nom del barri

Gombau, Mombau, Monbau i Montbau

En el plànol geològic i topogràfic de Jaume Almera (1900) apareix el torrent de Mombau i en un plànol de l'Alpina (1959) ja es pot llegir el nom de torrent de Montbau.

Oralment, els noms Gombau, Mombau, Monbau i Montbau tenen una pronúncia semblant i, possiblement, les diferents formes d'escriure el nom del torrent tenien a veure amb la publicació. L'última, Montbau, és l'adaptació correcta a la normativa de la llengua catalana.

Sobre l'origen del nom del barri inicialment va sorgir una teoria que establí el seu origen en la paraula «mont» (amb un significat evident) i «bau», paraula alemanya que vol dir *construir* i *construcció*, que la idealització de Josep Maria Martínez Mari, gerent del Patronat Municipal de l'Habitatge, va propiciar a donar aquest origen al nom del barri. *Bau* era una paraula amb prestigi per als arquitectes avantguardistes de l'època i l'influència de l'exposició de la Interbau de Berlín de 1957, la seu de la qual, el barri de Hansaviertel, devia de ser segurament el model seguit pels qui van dissenyar Montbau, va dur a aquesta interpretació, que després ja s'ha descartat del tot pel fet que existia un topònim precedent.

Els noms dels carrers de Montbau

Els noms dels carrers es van escollir amb una idea clara: havien de ser noms d'arts en general i d'artistes d'aquestes arts.

Albert Bastardes va escriure aquest poema amb un únic tema: els noms dels carrers de Montbau, en què tots queden detallats.

A Montbau, poesia

Poesia

Poesia onze, tretze, quinze, disset

Vayreda a la dreta, Vayreda a l'esquerra, escola Baloo

Sorolla, Benlliure, Clarà, Roig i Soler

Josep Martorell pels graons de pujada

i Puig i Cadafalch.

Esplanada de Montbau,

el dúplex dret, el dúplex ajagut,

Àngel Marquès.

Poesia, verda Pantomima

Poesia Mímica

Poesia Dansa

Poesia Ritme

Poesia Cançó

Poesia Lírica

Poesia Muses

solitud de Sant Jeroni

al desert de l'ombra de la tenda negra.

Harmonia de torres

Monturiol, Enric Borràs

Ceràmica blanca.

Poesia del verd, poesia del blau

Domènech i Montaner

Zurbaran, Arquitectura

Pintura, Música, silenci.

Xarxa de noms i de llocs i de fets

de bancs, de fanals, de xiprers

de roses al balcó, de crits

de gos, de gat, d'ocells

de carn i pensament, poesia.

Ara que hi penso, poesia va ser aquell instant que perdura.

1 de maig de 1980

Visites memorables als inicis del barri

Segons l'opinió d'Albert Bastardes⁴, l'alcalde Porcioles enviava visitants a Montbau com «qui porta els nens al zoològic», però hi van haver dues visites ben sonades, «orquestrades amb totes les birimboies del règim passat». Aquests personatges (ben contradictoris i oposats) eren el dictador Francisco Franco i l'abat Escarré (del monestir de Montserrat).

L'estiu de 1962, el general Franco es va passejar pel barri en un simulacre d'inauguració. Primer va visitar la residència sanitària, que ja feia anys que funcionava, i després va aparèixer a l'esplanada, en un pòdium faraònic fet expressament per a l'ocasió. Per rebre la visita, els habitants de Montbau van haver d'endregar el barri: es van plantar pins a corre cuita, es va posar una mica d'ordre al passeig de la Vall d'Hebron, es van amagar els berenadors del camp de futbol amb uns envans emblanquinats que van construir, i a la plaça de la Vall d'Hebron, que llavors anomenaven «del cruce», van posar unes quantes acàcies, que van desaparèixer l'endemà mateix. Es van veure algunes banderes als balcons amb l'afegitó de l'escut de la cooperativa corresponent. L'Albert Bastardes fa un seguit de precisions sobre tot el que es va fer per dissimular i quedar bé.

«Tota l'escenografia va ser inspeccionada una i altra vegada per senyors cada vegada més mudats i amb més medalles. Al dia assenyalat hi era tothom. Uniformes verds cada cinc metres, boines vermelles i una colla de gent vinguda amb autocars aparcats on no

⁴ Ressò, núm. 10, juny-juliol de 1983.

es veiessin massa. Total: un èxit calculat, una explosió espontània d'entusiasme d'un poble que tenia ben assajat quan havia d'interrompre allò d'«españoles todos solamente unas palabras para agradecer el entusiasmo que demostráis que viene a significar la unidad de los pueblos y tierras de España».

Tres aules de les Escuelas Nacionales que van quedar malmeses per culpa de l'assentament del terreny, ja que estaven recolzades sobre el terreny que cobria el torrent de Montbau, van ser totalment enderocades poc abans de la visita de Franco.

En contraposició, l'altra visita d'un personatge il·lustre va ser la de l'abat Escarré (recordem-ho, monjo benedictí i abat del monestir de Montserrat fins al 1966), que havia vingut un temps abans. Va recórrer a peu el barri tal i com era, el de debò. Va anar a veure el monjo Gregori M. Minobis, que estava malalt. Va ser una visita silenciosa i sense cap ressò. La topada casual, pel carrer d'Àngel Marquès, d'Albert Bastardes amb l'abat pot acreditar aquella visita sense soroll.

1. El general Franco a l'esplanada de Montbau, estiu de 1962.

2. Visita del general Franco a les cases dels militars, estiu de 1962.

Escoles i instituts

Quan es va projectar el barri, hi havia previstes dues escoles, de les quals només es va construir una l'any 1976, l'Escuela Nacional de Montbau, al carrer d'Àngel Marquès i així només en part es va cobrir la demanda de places escolars. Les classes eren alhora menjador, sala de música i gimnàs.

També hi havia l'Acadèmia Ibèria i l'Acadèmia Subolesco (Teresa Solé Balagueró en va ser mestra).

L'Acadèmia Arbiol estava situada al carrer de Domènech i Muntaner i era una escola de formació professional.

També hi havia algunes acadèmies particulars i alguns centres escolars més o menys a prop del barri, i els infants s'hi havien de desplaçar en autobús.

Segons un estudi sobre l'ensenyament dut a terme el 1984, elaborat per l'assistent social Carme Aràjol

i Tor, a Montbau hi havia nou escoles, tot i que una d'elles –la de les Llars Mundet, que a més a més rebia alumnat d'altres llocs– era, per les seves dimensions i complexitat, un barri dins un barri. Cinc d'aquestes nou escoles van ser construïdes amb la finalitat de ser centre d'ensenyament; les altres van ser edificis adaptats.

Només hi havia una guarderia, però era laboral i només acollia els infants dels funcionaris que treballaven a les Llars Mundet.

L'EGB (Educació General Bàsica) de llavors es repartia en cinc centres i el BUP (Batxillerat Unificat Polivalent) i el COU (Curs d'Orientació Universitària) s'impartien en dos centres, un de públic i el de les Llars Mundet. La Formació Professional disposava d'un centre a les Llars Mundet i l'altre era privat.

Les escoles públiques eren quatre: tres de la Generalitat –Institut Nacional Narcís Monturiol, Escola Nacional Enric Borràs i Centre de Recuperació de Minusvalies Físiques Ferran Tames– i les Llars Mundet, que depenien de la Diputació.

Els cinc centres restants eren privats: dos eren propietat d'una cooperativa, dos d'una societat o persona i un era religiós.

Els alumnes de l'Acadèmia Ibèria.

Detall: Pissarra a l'Acadèmia Ibèria, dècada de 1960.

Institut Narcís Monturiol

El curs 1967-1968 es va construir un edifici destinat a l'ensenyament primari. El 1968-1969 va passar a ser la Sección Delegada Mixta de Barcelona. Barrio de Monbau, que depenia de l'Instituto Nacional de E. M. Menéndez y Pelayo. Després es va anomenar Instituto Nacional de Enseñanza Media Barrio de Monbau, però a partir del curs 1970-1971 es va convertir en Instituto Nacional de Enseñanza Media Mixto Narciso Monturiol.

A començaments de 1970 es va fer una ampliació dels serveis ja que fins llavors el bar i la classe del costat eren una sola nau on es feia gimnàstica i moltes aules només estaven separades per uns plafons artificials.

En la celebració del 25è aniversari (1993) van fer diversos actes, entre els quals van haver conferències a càrrec d'Ignasi Riera i de Manuel Vázquez Montalbán, obres de teatre i ball de gala, entre d'altres.

El curs 2008-2009 van celebrar el 40è aniversari d'existència.

Escola Enric Borràs

L'antiga escola *nacional* del carrer d'Àngel Marquès era molt insuficient i després d'insistents gestions de l'Associació de Veïns es va aconseguir que el 1976 es construís una nova escola pública: el Colegio Público Enric Borràs. Va ser la primera escola pública d'EGB del barri i l'única fins a l'any 1984.

Durant un temps van conviure al barri tres escoles públiques, el centre Els Pins a les Llars Mundet i l'Escola Baloo en un radi petit. La natalitat havia baixat i es feia necessari el tancament d'algun dels centres. Va

Esquerra: Els alumnes del Grupo Escolar Mixto, del carrer d'Àngel Marquès.

Dalt: Els mestres del Grupo Escolar Mixto, del carrer d'Àngel Marquès.

1. L'Institut Narcís Monturiol, abans de la remodelació.

2. L'Escola Baloo, abans de la seva conversió en escola pública per la Generalitat gràcies a la llei del CEPEPC (Col·lectiu d'Escoles per l'Escola Pública Catalana), va estar funcionant uns 15 anys al carrer de l'Arquitectura, en la cantonada amb el carrer de Vayreda. L'edifici va ser pagat pels pares que formaven la Cooperativa Escolar de Montbau i actualment acull un CAP (Centre d'Atenció Primària) de salut mental, 1974.

haver-hi certa tensió per saber qui acabaria tancant i, finalment, el 1993 l'Escola Enric Borràs va tancar les seves portes i l'Escola Baloo es va traslladar a l'edifici de l'altra escola, al carrer de l'Harmonia.

Escola Baloo (Cooperativa Escolar de Montbau)

A la dècada de 1960, hi havia veïns del barri que donaven suport als moviments de l'escola moderna i a la pedagogia activa, i en el curs 1966-1967 es va constituir l'Escola Baloo (Cooperativa Escolar de Montbau) amb la idea de crear una escola al barri per donar resposta a les inquietuds d'un grup de pares i mares que pretenien millorar les condicions socials i educatives del barri. El seu objectiu principal era oferir als nens i a les nenes una escolarització catalana, laica i de qualitat, seguint un model de gestió cooperativa entre totes les famílies i eliminant així qualsevol afany de lucre.

Inicialment es va fer servir un local social del grup d'habitatges del carrer de la Ceràmica. Després, també es van fer servir unes botigues buides d'una de les torres del carrer de l'Harmonia. Mentrestant, la junta de la Cooperativa van anar burxant per tal d'aconseguir un terreny i el Patronat Municipal de l'Habitatge els va cedir un espai petit amb la idea de fer-hi un parvulari. En aquell moment hi va haver un canvi de junta perquè també es volia fer una escola de primària. Es va iniciar un procés de negociació amb la llavors Caixa Provincial (després, Caixa Catalunya) per construir-hi una escola de primària i un parvulari. Per una sèrie de circumstàncies, aquest procés no va arribar a materialitzar-se. Finalment es va arribar a un

L'actual Escola Baloo. L'edifici del carrer de l'Harmonia, al costat del bosc, havia acollit anteriorment l'Escola Enric Borràs.

acord amb el Patronat Municipal de l'Habitatge que va oferir el terreny del carrer de Vayreda, però amb l'obligació que les obres comencessin abans d'un any. Es va posar en marxa un projecte molt simple i econòmic, i malgrat les dificultats (terreny no qualificat d'equipament, manca d'ajuts externs, discussions amb el Patronat, etc.), es van iniciar les obres.

Per tirar-ho endavant, es va haver de demanar un crèdit a la Caixa Catalunya amb una rotació d'aval dels pares (uns avalaven els altres) i per retornar el préstec es va establir una quota.

Durant aquells primers anys, tot coincidint amb el ressorgiment de nombrosos moviments de renovació pedagògica a Catalunya, l'equip de mestres i els membres de la Cooperativa van tenir una presència activa en diverses institucions pedagògiques: Associació de Mestres Rosa Sensat, Moviment d'Escola Moderna o Coordinació Escolar. A la dècada de 1980, es va participar activament en la creació del Col·lectiu d'Escoles Per l'Escola Pública Catalana (CEPEPC) i en l'elaboració dels seus estatuts.

Després d'uns anys de lluita, l'Escola Baloo va aconseguir la seva integració a la xarxa d'escoles públiques durant el curs 1987-1988 i així va assolir un dels objectius per als quals havia estat creada: un ensenyament públic i de qualitat per a tothom.

Al barri, llavors, hi havia dues escoles públiques. Quan la demografia va baixar molt, no hi va haver prou alumnat per a ambdues. Al setembre de l'any 1993, quan el Departament d'Ensenyament vigent va redistribuir el mapa escolar i les escoles de l'àrea, l'Escola Baloo i l'Escola Enric Borràs es van fusionar i tots els alumnes van anar a parar a les instal·lacions

de l'Escola Enric Borràs, la qual va adoptar el nom de Centre d'Ensenyament Infantil i de Primària (CEIP) Baloo.

Escola especial Sant Jeroni

Va ser la iniciativa d'un grup d'homes i de dones del barri per resoldre els problemes d'ensenyament dels seus fills amb una minusvalidesa psíquica. L'escola era portada pels propis pares, amb el patrocini de la parròquia.

Altres equipaments i serveis del barri

Fundació Albà o Hospital de Sant Miquel

És l'equipament més antic de l'entorn. Va ser inaugurat l'any 1929. Està situat L'Hospital de Sant Miquel funciona i està estructurat com un patronat, amb una sèrie de patrons, figures socials altament representatives de començament del segle XX, època en què es va erigir l'hospital. Està especialitzat en el tractament i l'atenció de malalts crònics, principalment persones amb disminucions psíquiques i físiques.

L'organització continua al càrrec de l'orde religiosa de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül.

Hi ha places registrades com a residència assistida i d'altres com a llar-residència. Hi ha places concertades amb el Departament de Benestar Social, places subvencionades pel propi Departament i la resta són places privades. També compten amb el suport dels patrons que formen part de la Fundació.

Llar d'avis Sant Jordi

Situada a la part baixa de Montbau, la Llar d'avis Sant Jordi, de la Caixa Catalunya, és un equipament concebut el 1958 com a residència per a matrimonis ancians. La regentaven les germanes Josefines de la Caritat. Les condicions per entrar-hi eren tenir més de 65 anys, ser matrimoni que vivien sols, tenir autonomia

personal i fer més de 30 anys que vivien a Barcelona. Disposaven d'assistència mèdica. Pagaven una quota segons les seves possibilitats. La llar d'avis tenia 84 places distribuïdes en un espai acollidor i agradable. La comunitat religiosa els donava un bon tracte amb la intenció que es trobessin com a casa.

No organitzaven cap activitat explícita i tampoc tenien contacte amb les entitats del barri.

Fa poc es va remodelar i es va canviar l'orientació. A començaments de l'any 2009 es va inaugurar com a Hospital de la Caixa Catalunya.

Club d'avis Llar Sant Jordi

Depèn també de la Caixa Catalunya. Es va inaugurar el 1984. S'admeten dones i homes a partir dels 65 anys que són clients de la Caixa Catalunya. Està obert al matí i a la tarda. Poden reunir-se per xerrar, jugar a cartes o a jocs de taula. Es fan treballs manuals, activitats culturals i excursions, i hi celebren algunes festes assenyalades. En els seus inicis hi havia uns 1.000 socis i sòcies.

Biblioteca popular de Montbau (Biblioteca de Montbau Albert Pérez Baró)

L'any 1979, les vocalies de Cultura i Ensenyament de l'Associació de Veïns, l'Associació Excursionista d'Et-nografia i Folklore (AEEF) i un nombrós grup de veïns i veïnes del barri van constituir la comissió pro-biblioteca. Aquell era un moment efervescent d'eclosió de la cultura i de nombroses iniciatives per pal·liar les mancances que hi havia.

En primer lloc, es va intentar recuperar un antic barracó que s'havia construït temps abans com a

1. Les aules provisionals que van acollir la primera biblioteca, posteriorment van servir per a una activitat d'esplai.

2. Rètol de la biblioteca del barri en la seva primera etapa, després de la seva creació per iniciativa veïnal.

Isabel Pérez i Corella, Premi Horta-Guinardó '97

L'equip de la biblioteca

ISABEL BARGALLÓ I CARLES MARTÍNEZ
No és a mi, és a tot l'equip de la biblioteca a qui correspon el premi, no parava de repetir la Isabel Pérez en Pacte de lliurament dels Premis Horta-Guinardó 1997, el 12 de desembre, al poliesportiu del Guinardó.

Tant i tant va insistir que, després que la Isabel hagués pujat a la tarima amb la seva cadira de rodes per recollir el premi amb els altres guardonats (entre ells el poeta Joan Brossa), el regidor del Districte hi va fer pujar també l'Amparo Vivero, la Pilar Martín, l'Àngels Girons, la Isabel Corral i en Salvador Sagarra. Equip que, des de fa 27 anys, tira endavant la Biblioteca Popular de Montbau "Albert Pérez i Baró".

Trajectòria al servei del barri

De totes maneres, el "Premi Horta-Guinardó a la promoció socio-cultural" s'havia atorgat a Isabel Pérez i Corella "per la seva dilatada trajectòria de més de 25 anys en les tasques d'organització i divulgació cultural exercida --no només-- a la Biblioteca Popular de Montbau --sinó també-- en altres àmbits socials del barri amb una voluntat i dedicació constants." Els altres àmbits són: La Cooperativa Escolar de Montbau (titular de l'escola Baloo abans que esdevingués escola pública com a escola del CEPEPC), l'APA de l'Institut Narcís Monturiol, la comissió en defensa de l'ús públic del Patronat Ribas, la mateixa Associació de Veïns de Montbau, l'AEFF, i des del 78, la Biblioteca, en la lluita per aconseguir-la, primer, i després i fins ara, com a membre del seu Comitè de Gestió.

● L'equip de la biblioteca, en plena feina.

Un premi, doncs, molt merescut per a una de les persones que, juntament amb la resta de l'equip, han fet possible que el nostre barri comptés amb un espai de lectura i d'estudi.

La Biblioteca, doblement premiada

Podríem dir que la Biblioteca Popular de Montbau repeteix premi, perquè ja havia rebut, com a tal biblioteca, el corresponent a 1990.

Barcelona, ciutat olímpica i de "forums culturals", té un gran déficit de biblioteques públiques. Un déficit que la biblioteca del nostre barri, fruit de la iniciativa i fermeza dels mateixos veïns, contribueix a paliar, des de 1980, quan començà a funcionar als barraccots de les antigues escoles. I continua fent-ho, des del '90, en el seu emplaçament actual.

Enhorabona, Isabel! Enhorabona, tot l'equip! ■

Història dels premis Horta-Guinardó de Montbau

1987 Biblioteca Popular de Montbau
1991 AEFF
1992 Art Montbau
1994 Higiní Juan
1995 Francesc Segur
1997 Isabel Pérez i Corella

BESSÓ 21, gener-març 1998

Esquerra: L'equip de la biblioteca, Ressò núm. 21, gener-març de 1998.

Dalt: Sala de lectura de la primera biblioteca.

annex de l'Escola Nacional al mig del Pla de Montbau i que no es va arribar a estrenar. Es van fer moltes gestions amb el Ministerio de Educación i l'Ajuntament de Barcelona per ocupar-lo i adequar-lo mínimament com a biblioteca.

De seguida hi va haver contacte amb el Districte XII (abans de la remodelació dels districtes de Barcelona, quan va passar a ser el Districte d'Horta-Guinardó) i Cesar López Vera, el president del Consell del Districte. Després d'arribar a un acord de col·laboració, es va signar un conveni en què es considerava que era un equipament municipal i que es farien càrrec del manteniment de l'edifici i dels serveis bàsics, i delegaven la gestió al Comitè de Gestió de la Biblioteca, format per tres membres de la comissió pro-biblioteca (Higiní Juan Torres, Isabel Pérez Corella i Salvador Sagarra Vila) i tres persones més del Districte.

El 21 de juny de 1980 es va inaugurar la Biblioteca Popular de Montbau en un acte públic presidit per César López Vera i amb la participació de l'escriptor Paco Candel.

Per engegar l'activitat de la biblioteca, va ser necessari demanar un ajut econòmic ja que el Districte no es faria càrrec de la dotació de llibres i de material. Les entitats d'estalvi van respondre amb diferents subvencions: la Caixa Catalunya va donar 500.000 ptes., la Caixa de Pensions, 50.000 ptes. i la Diputació de Barcelona, 50.000 ptes. Amb això es va comprar el mobiliari i un lot de llibres de consulta. Per constituir el fons de la biblioteca, es va demanar una donació de llibres a les editorials i es va fer una crida als veïns del barri perquè hi donessin llibres. El grup del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) del barri,

amb Pedro León al capdavant, es va fer ressò de la crida i van instar els seus afiliats que hi col·laboressin. L'Associació de Veïns va cedir en dipòsit un lot de 300 llibres. La resposta de tothom va tenir molt d'èxit.

El funcionament de la biblioteca es va dividir en tres equips: un comitè de gestió, que es va fer càrrec de les tasques administratives i de les relacions amb l'exterior; l'equip de la biblioteca, que es va ocupar de la classificació del fons i del servei de la sala de lectura, i l'equip de suport, que s'ocupava de les tasques de conservació dels llibres, de l'arxiu, etc.

A part de la funció com a biblioteca, s'hi van organitzar conferències, cursets, cursos de català, etc. per tal de cobrir un seguit de dèficits en aquest terreny. D'aquesta manera, la biblioteca va tirar endavant gràcies a la feina entusiasta de l'equip responsable que la mantenia en funcionament.

El 1990, davant la manifesta insuficiència del local de la biblioteca, es va adequar l'edifici del carrer d'Àngel Marquès, antiga escola *nacional*, per traslladar-hi la biblioteca.

El 16 de març de 1991, en un acte presidit per l'alcalde Pasqual Maragall, el regidor del Districte Albert Batlle i l'assistència de la vídua i els fills d'Albert Pérez Baró, va ser inaugurada la nova Biblioteca de Montbau Albert Pérez Baró.

L'any 1998 es va constituir l'Associació Cultural de Montbau per dotar de personalitat jurídica pròpia a la biblioteca i es va signar un conveni de perllongament de la col·laboració amb el Districte d'Horta-Guinardó, tot esperant fer efectiva la integració a la xarxa de biblioteques de la Diputació de Barcelona.

En reconeixement a la seva trajectòria, la biblioteca va rebre l'any 1987 el Premi Horta-Guinardó a la difusió cultural i el 1999 va ser guardonada amb la Medalla d'Honor de Barcelona a proposta del Districte d'Horta-Guinardó per «la dilatada tasca de dinamització cultural a la zona nord del Districte d'Horta-Guinardó mitjançant un ferm voluntarisme de les persones que desinteressadament des dels inicis dels anys vuitanta han fet possible el funcionament de la Biblioteca».

Allò que va semblar provisional per a uns anys fins a la incorporació a la xarxa pública es va convertir en un període de 20 anys, durant els quals va funcionar amb la gestió de la gent del barri, amb una dosi important de voluntarisme. Durant aquests anys va ser l'única biblioteca que donava servei públic als barris de Montbau, la Vall d'Hebron i Sant Genís dels Agudells.

L'autobús de l'Empresa Casas, que sortia de la plaça d'Eivissa, un dels escassos mitjans de transport que comunicaven el barri amb Barcelona en els primers temps.

Serveis

Transport públic

Primerament, només hi havia els autobusos de l'Empresa Casas, que feien el recorregut entre l'avinguda del Tibidabo i la plaça d'Eivissa, a Horta.

Durant els primers anys, només un autobús arribava prop del barri: la prolongació de la línia 27 (EV), que va ser tot un esdeveniment. Venia de la plaça d'Espanya i acabava a les Llars Mundet. El servei d'aquest autobús començava a les 5:30 h del matí; per aquest motiu, la gent que entrava a la feina més d'hora havia d'anar a peu fins a l'encreuament de l'avinguda de l'Hospital Militar amb el passeig de la Vall d'Hebron i agafar el tramvia número 26 (Penitents-plaça de Catalunya) i després el Gran Metro (ara, línia 3) a Lesseps o el Transversal (ara, línia 1) a la plaça de Catalunya.

Després van introduir l'autobús EL, que era un reforç de l'EV fins a Lesseps. Posteriorment van canviar el recorregut

d'aquest servei pel de la plaça de Catalunya-Montbau que circulava per l'avinguda de la República Argentina i el van convertir en el número 26. Llavors van retirar el tramvia.

L'autobús de la línia 10 va arribar al barri el mes de setembre de 1996. Va ser tota una conquesta i una millora de l'accessibilitat per al barri.

La línia 3 del metro no va arribar fins l'any 1985 i va ser-ne l'estació terminal fins al 2001.

Telèfon

El telèfon era tot un luxe als inicis dels anys seixanta del segle passat i no tothom disposava d'aquest servei i molt menys en un barri que s'acabava de construir i es trobava a la perifèria de Barcelona. En aquells temps, només hi havia un telèfon públic per a tothom, en un bar que hi havia als porxos, el del senyor Antonio.

Montbau
ANYS

Un barri viu

Entitats, grups i associacions

Unión Deportiva Montbau

Fundada l'any 1961 per un grup de 60 veïns, va ser la primera entitat del barri.

Primerament, només jugaven a futbol. El primer president va ser Tirso Suárez. Segons ell mateix explica, va veure uns nens que jugaven amb una pilota de drap i ell els va donar una pilota de debò. A partir d'aquesta situació va sorgir la idea de fundar un club i ser-ne ell el president.

Van començar amb partits amistosos i es van integrar a la Obra Sindical de Educación y Descanso, de la qual van ser campions el 1966. Més endavant es van integrar a la Federació Catalana de Futbol. Ja eren 129 socis. El 1976 comptava amb 230 socis i el lloguer de camps comportava una despesa impor-

tant (bàsicament, el dels salesians). Per aquest motiu en reclamaven unes instal·lacions al barri. Malgrat això, continuen jugant al camp de futbol de les Llars Mundet.

Coral Montbau

El setembre de 1961, Joaquina Vinaixa, *Kami*, presenta a la Cooperativa La Puntual la proposta de formar una coral infantil. La idea va agradar i, després de pactar uns honoraris, es va tirar endavant amb la única condició de fer les classes en el domicili de la *Kami*, perquè els locals de la cooperativa no comptaven amb cap piano.

Els integrants de la Coral Montbau van ser: Salvador Puntas, Carlos García, Enrique Gea, Carlos Gea, Paco Martínez, Manel Santas, Pedro Navarro, Jordi Navarro, Eugenio Reina, Jordi Castellà i Ricard Quintana.

La primera actuació de la coral va ser el 24 de desembre de 1962, amb motiu de la missa del gall, que va oficiar mossèn Ferran Palau en els locals de l'escola nacional, avui dia la biblioteca. Quan va acabar la missa i tothom va sortir, tot el barri estava cobert de neu: va ser la famosa nevada de l'any 1962.

Equip de jugadors de la UD Montbau.

Detall: Carrossa del rei Baltasar a la cavalcada de Reis, 1997.

Associació de Veïns de Montbau

L'Associació de Vecinos de Montbau (el nom no es catalanitzaria, com la resta d'entitats del país, fins a 1980) es va constituir l'octubre de 1963, amb Félix Jiménez Lasanta, funcionari municipal, com a president.

Va ser una de les primeres associacions de veïns que es van crear a la ciutat de Barcelona després de la Guerra Civil, encoratjada o promoguda des del Govern Civil de la província, potser per contrarestar l'entorn actiu de les persones i el primer nucli associatiu del barri que, amb un caràcter català important, es movien al voltant de les cooperatives que havien contribuït a crear (i poblar) el barri, especialment La Puntual i La Graciense.

Els primers anys es van caracteritzar per una relació continuada amb l'Ajuntament i el Patronat Municipal de l'Habitatge per resoldre els problemes que van sorgir ben aviat, com ara les humitats als pisos del carrer de Vayreda, els talls del subministrament elèctric i del telèfon, la pressió insuficient de l'aigua a la part alta i la manca de transports. Des del començament es van reivindicar insistentment alguns equipaments, com un camp de futbol i una piscina primer i, més tard, un local social per a l'entitat, un cinema al barri, un forn que cobrís l'abastament de pa i d'altres.

De totes aquelles demandes, l'any 1964 es va aconseguir la cessió de l'actual local social del carrer de Roig i Soler, ampliat poc més tard perquè era molt insuficient. Pel que fa als transports, que van anar millorant molt lentament, l'abril de 1965 ja es demanava la prolongació del metro des de la plaça d'Eivissa fins a Montbau, la qual cosa l'alcalde Porcioles va prometre com a imminent (i s'ha aconseguit l'any 2010!).

1. Coral infantil Montbau, 1964 (Cooperativa La Puntual).

2. La silueta de la capella de la Llar de jubilats Sant Jordi des de l'esplanada, la nit després de la nevada de 1962.

Dalt: Partida simultània d'escacs a l'Associació de Veïns.

Dreta: Esplai els Pingus de l'Associació de Veïns.

La cessió del local social va permetre encetar algunes activitats, com els balls familiars (amb molts problemes pel que fa als permisos oficials durant els primers temps), les sessions de cinema, les representacions teatrals, els campionats de tennis de taula, els concursos escolars de dibuix, les excursions amb l'autocar a les platges, els cursos d'escacs i de sardanes, i fins i tot una biblioteca diminuta (que seria l'embrió de l'actual, integrada a la xarxa del Consorci de Biblioteques de Barcelona).

La relació amb les entitats oficials era intensa i cordial i es traduí en nombrosos nomenaments de socis i presidents d'honor per la junta directiva, en favor d'alguns personatges, com ara l'alcalde Porcioles, el regidor del districte Costa Ujeda, el tinent d'alcalde Santiago de Cruylles, l'alcalde de Madrid Carlos Arias Navarro, el capità general, etc.

Malgrat, però, el caire inicial marcadament oficialista de l'entitat, ben aviat es va produir la participació, a la junta directiva, de persones procedents de les cooperatives, que començarien a donar-li un tarannà més obert.

El 1970, quan l'entitat comptava amb uns 600 socis, es nomena com a president el militar Francisco González Manrique, amb una junta que també integrava persones actives del nucli de les cooperatives.

Poc després, el 1971, es va produir la mobilització veïnal, encapçalada per l'associació, contra el projecte d'abocador d'escombraries als barrancs pròxims de Collserola. Aquella mobilització va aconseguir frenar el projecte (que finalment es traslladaria al Garraf), va quedar marcada fortament a la memòria col·lectiva del barri i donà prestigi a l'entitat. Malgrat això, els

anys següents l'activitat va minvar i, segons algunes opinions, l'entitat va caure en un cert ensopiment.

Una altra acció important van ser les gestions per aconseguir una nova escola pública amb la capacitat suficient per a les necessitats del barri i per substituir els locals massa petits del Grupo Escolar Mixto del carrer d'Àngel Marquès, on ara hi ha la biblioteca municipal. Finalment, després dels dubtes de la Caixa d'Estalvis Provincial, que disposava d'uns terrenys al capdamunt del carrer de l'Harmonia per fer-hi una de les seves escoles Sant Jordi, el terreny va quedar alliberat, el Ministeri va construir el nou edifici i l'escola estatal s'hi va traslladar. Aquesta va prendre el nom d'Escola Enric Borràs.

El gener de 1976, pocs dies després de la mort de Franco, una vintena de veïns van fer una crida pública a tot el veïnat per reclamar la renovació de l'Associació amb un programa de reivindicació d'equipaments, de mesures de democratització de l'entitat i d'impuls a la cultura catalana. Aquesta crida donà com a resultat la formació d'una *Candidatura de Renovació Democràtica* que es presentà a les eleccions per a president d'aquell mateix any. La votació, la més concorreguda de la història de l'associació, va donar el 50,1% dels 343 vots emesos a un candidat vinculat amb les juntes anteriors. El nou president va aconseguir formar una junta amb persones de les diverses candidatures, però l'equilibri va resultar conflictiu i difícil, en un moment de tensions polítiques importants, i va acabar amb la dimissió del president.

No seria la darrera vegada que dimitiria un president de l'associació per discrepàncies fortes entre els socis. Tornaria a passar l'any 1989 quan es va deci-

dir no cobrir el cinturó de ronda, la qual cosa també va quedar clavada, aquest cop com a derrota, a la memòria del barri, que des d'aleshores es considera en greuge comparatiu amb la llarga cobertura de la mateixa ronda uns quilòmetres més enllà, al seu pas per Nou Barris. Les discrepàncies també farien dimitir una junta sencera l'any 2006, sis mesos després d'haver iniciat la campanya *No a la narcosala per decret*.

De tota manera, tornant als últims anys de la dècada de 1970 i els primers de la de 1980, aquella etapa va ser la més fecunda en iniciatives veïnals promogudes des de o amb el suport de l'Associació de Veïns de Montbau, amb els presidents Ramon Batlle i Albert Bastardes. Per esmentar-ne només algunes, ens referirem a la participació massiva del barri a la manifestació de l'11 de setembre de 1977, al secretariat de Montbau del Congrés de Cultura Catalana, a la constitució de la biblioteca popular, a la decisió que el

Campionat de tennis de taula de l'Associació de Veïns.

Orfenat Ribas fos una escola secundària, a l'obtenció de més locals associatius al barri, al poliesportiu del carrer de l'Arquitectura, als cursos de català, a l'ampliació de l'Institut Narcís Monturiol, entre d'altres.

Després de l'efervescència de la transició, amb el desencís posterior i el canvi de perspectives, l'activitat de les associacions de veïns va decaure a tots els barris, però amb més o menys intensitat es va mantenir. Montbau no n'ha estat cap excepció.

Els darrers anys, l'acció potser més destacable de l'entitat ha estat la reivindicació de la reurbanització del barri, iniciada per la vocalia d'Urbanisme els anys 2000 i 2001. Va ser l'origen d'una renovació important dels carrers, de les places, dels paviments i del mobiliari urbà, amb una fita recent, com ara la renovació del centre emblemàtic del barri, el Pla de Montbau, i l'actuació que s'està preparant per a la segona fase.

Parròquia de Sant Jeroni de Montbau

Inicialment, el barri de Montbau pertanyia a la parròquia de Sant Genís dels Agudells i els sacerdots d'aquella parròquia i de la congregació de Nostra Senyora de l'Estrada duïen a terme la tasca pastoral.

L'increment de població va fer pensar en una nova parròquia que es va erigir el 1963, com a segregació d'una part de cadascuna de les parròquies de Sant Genís dels Agudells i de Sant Joan d'Horta. Els límits eren el passeig de la Vall d'Hebron *cruce con calle Noruega* (ara no existeix cap carrer amb aquest nom) *y torrente de Monbau*, el revolt de la paella fins a Sant Cugat, el coll de Valldaura, el Laberint i, un altre cop, el passeig de la Vall d'Hebron.

Mossèn Ferran Palau va ser el primer rector de la nova parròquia i en va prendre possessió el 12 d'octubre de 1964.

Inicialment, no hi havia un edifici propi i es feia servir la capella de la Llar Sant Jordi de la Caixa Catalunya, on s'organitzaven, a banda dels serveis parroquials, un grup d'esplai, les colònies d'estiu i diverses activitats socials.

Aviat es va comprovar la necessitat de disposar d'edifici propi per a la parròquia anomenada Sant Jeroni de Montbau en record de l'històric monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, que havia estat ben a la vora d'on ara havia nascut el nou barri. Destinat ja el terreny on s'hi hauria d'ubicar el temple i el casal parroquial, el dia 6 de novembre de 1966 un grup de joves va traslladar un carreu des de les ruïnes del monestir medieval, que va servir com a primera pedra del nou temple de Sant Jeroni de Montbau. L'arquebisbe Modrego va presidir l'acte. Les obres es van iniciar sota la direcció de l'arquitecte Francesc Vayreda i Bofill, autor del projecte guanyador del concurs que es va organitzar amb aquesta finalitat. Es va iniciar l'obra gràcies als avals que els feligresos de Sant Jeroni van signar en les entitats de crèdit i d'estalvi.

L'arquebisbe Narcís Jubany va inaugurar l'edifici situat al carrer de la Mímica el 26 d'abril de 1975.

El conjunt parroquial està format per tres cossos constructius: el temple, el casal i la casa rectoral. És destacable (entre altres imatges i representacions religioses) un gran mural a la nau principal pintat per Joaquim Ferrer i Albor i Francesc Fuentes i Albí, en què es representen diferents moments de la vida de Sant Jeroni, l'eremita del desert.

El cost de la construcció del casal parroquial (1967) i, més tard, el del temple (1975) es va cobrir amb una subscripció popular dels feligresos.

Es va editar un butlletí parroquial, *La flama*, que informava dels projectes i les notícies parroquials. Es repartia per les cases mensualment.

Casal Parroquial Sant Jeroni

S'hi feien diverses activitats i hi cabien una sèrie de grups.

Entre les activitats hi havia el cor parroquial, el cor parroquial infantil, la representació dels pastorets, el pessebre vivent, el grup de minyons de muntanya, les visites culturals, la participació a la festa major i el catecisme, entre d'altres.

La festa patronal de la parròquia és el 30 de setembre, dia de Sant Jeroni.

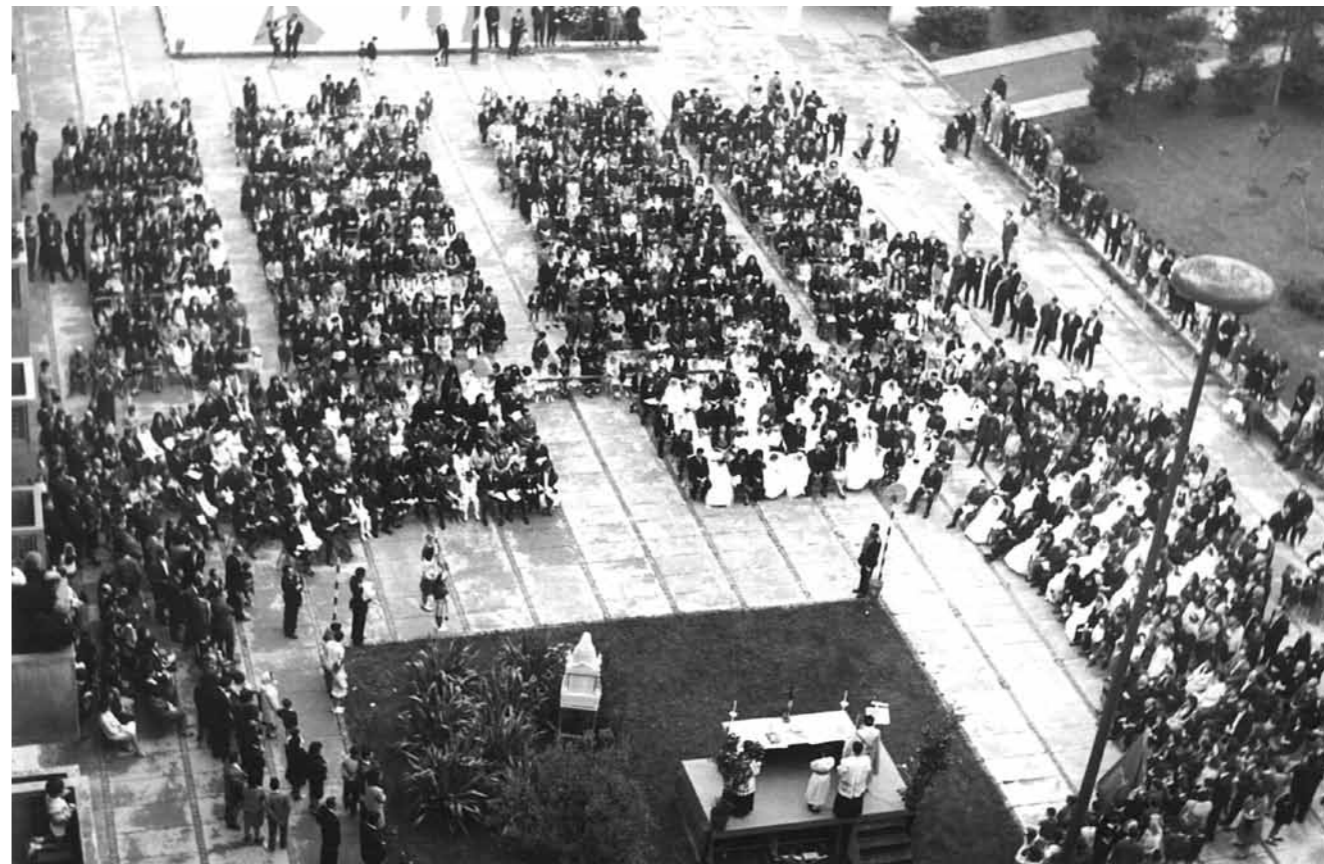
També s'organitzava cada any la festa de l'avi i es duia els avis que s'estaven a la Fundació Albà a l'esplanada de Montbau i es feien diversos actes en el seu honor.

La parròquia també disposava d'un grup escènic que representava obres teatrals.

Coral Sant Jeroni

Va ser fundada l'any 1969 sota la direcció del mestre Antoni Pérez i Simó i per l'iniciativa d'Eduard Alemany, mossèn Ferran Palau i una colla de veïns de Montbau que procedien del cor parroquial que dirigia Sebastià Trullols.

Durant els primers anys es van celebrar concerts en diversos indrets i van participar en les macrocorals que es van organitzar amb motiu de la Nit de Santa

Dalt: Missa a l'esplanada abans que el barri comptés amb l'església de Sant Jeroni.

Dreta: Festa de l'avi davant el casal parroquial.

Esquerra: La capella de la Llar de jubilats Sant Jordi va acompanyar molts anys la vida dels veïns.

1. Una representació teatral a la sala d'actes de l'Associació de Veïns de Montbau al carrer de Roig i Soler.
2. Una de les moltes actuacions de la Coral Sant Jeroni al temple parroquial.

Llúcia a Barcelona i la commemoració del 75è aniversari del Futbol Club Barcelona, on es va estrenar l'actual himne del club.

L'any 1974 estrena la Cantata Hebron, amb música d'Antoni Pérez i Simó i lletra de mossèn Ferran Palau, en versió de cor, orgue i percussió. La coral comptava, en aquells moments, amb més de 60 cantaires. En aquest punt hi ha un relleu en la direcció i se'n fa càrrec en Joan Úbeda, que continua fins l'any 1980, en què la coral resta inactiva durant dues temporades.

El repertori de la coral al llarg de tots aquests anys ha anat creixent fins a comptar amb més de 150 obres de tot tipus: antiga, popular, renaixentista, de Nadal, d'autor, etc. A partir de 1995, la coral canvia el plantejament del seu repertori per crear un motiu central cada any. S'interpreta l'Himne de Felix Mendelssohn per a cor, orgue i soprano. El 1996 s'interpreten els Notturmi de Wolfgang Amadeus Mozart i un any més tard el concert es compon d'obres d'autors catalans sobre textos de poetes catalans contemporanis.

Cal destacar com a efemèrides més importants: el concert extraordinari amb motiu de la celebració del VI Centenari de la fundació del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, que va coincidir amb els 25 anys de la coral; l'intercanvi amb la Coral Moenda de Canto de Fortaleza, Ceara, Brasil, que va significar la primera sortida de la Coral Sant Jeroni a l'estranger. També es va fer un intercanvi amb les corals de Castrojeriz i de Pedrosa del Príncipe, Burgos.

La coral ha estat dirigida pels mestres següents: Antoni Pérez i Simó (1969-1981); Joan Úbeda i Comas (1975-1980); José López i Esparbe (1980-1981); Edu-

ard Castell i Miró (1981-?); Guillem Baladi i Puche fins al 2008 i Àngels Conde Pradas, l'actual directora.

Actualment, la coral està formada per uns 32 cantaires, la gran majoria de Montbau.

Sempre ha estat involucrada en la vida associativa catalana; és fundadora del Secretariat d'Orfeons de Catalunya i actualment és membre de la Federació d'Entitats Corals de Catalunya.

Mostra d'Art de Montbau

Va sorgir l'any 1976 a partir de la iniciativa de mossèn Ferran Palau que va encarregar a Carles Quintana de fomentar les arts plàstiques amb obres d'artistes vinculats amb Montbau: una mostra d'art del barri al mateix barri, un punt de trobada de l'art i la gent amb inquietuds artístiques.

Al llarg dels anys, molts artistes del barri en diferents arts plàstiques i decoratives han exposat al barri la seva obra: pintura, escultura, fotografia, esmalt al foc, vidre, marqueteria, etc. Aquest any 2010 s'ha complert la 34a edició de la Mostra d'Art de Montbau.

Esplai El Drac II

La Joventut Parroquial va dur a terme diverses activitats formatives i d'esplai per a nens i joves.

Va començar a funcionar a partir de 1981 arran d'una iniciativa d'en Xec i l'Eulogi (que eren salesians). El Xec, l'Eulogi, el Jordi, la Virgínia i l'Eva van començar a treballar amb un centenar de nois i noies.

Sembla que l'any 1984 va baixar l'assistència de nois i noies.

Associació Excursionista d'Etnografia i Folklore (AEEF)

Aquesta entitat es va constituir el 1967, com a delegació de l'AEEF al barri de Montbau, amb la finalitat de promoure, difondre i organitzar la pràctica de l'excursionisme i de la dansa, com també de fomentar l'esperit associatiu entre els nens i els joves del barri. El motiu pel qual es va constituir una delegació d'una entitat, amb seu al carrer d'Avinyó de Barcelona, i no se'n fundés una amb personalitat pròpia, cal buscar-lo en la complicada trama legal que imposava el règim polític del moment.

La delegació va ser fundada per l'Andreu Bruquera, que va ser-ne el primer president; en Josep Pérez va ser l'impulsor de les seccions de muntanyisme i esquí, i una colla de persones que els van donar suport, la majoria pares que portaven els nens a les activitats que s'hi feien.

Posteriorment han presidit l'entitat en Josep M. Novell, l'Higini Juan, el Germà Jorba, l'Antoni Tomàs, l'Eduard Castell Miró i en Lluís Bou, que és l'actual president. Entre els molts col·laboradors que han tingut els presidents en cada moment, cal destacar la Lluïsa Miró, l'Eduard Castell Fanero i en Joan Fàbrega.

L'entitat no va tenir local propi entre els anys 1967 i 1969 i per això les reunions se celebraven a la paròquia, al local social, a cases particulars, etc. Entre l'any 1969 i l'any 1977 va tenir un local al carrer de la Mímica, número 9 i des de 1977 disposa del local del carrer de Sorolla, número 14.

En els trenta-vuit anys de vida de l'AEEF s'han portat a terme moltes activitats d'una forma regular, com ara l'Agrupament Escolta Pompeu Fabra, orientat

1. L'Esplai El Drac II s'anuncia.
2. L'esbart dansaire de l'AEEF, una escena habitual al barri.
3. Tornen els esbarts, Ressò núm. 17, setembre de 1996.

a fomentar els valors de l'escoltisme; l'Esbart Joan Rigall, dedicat a la dansa catalana; les visites culturals; la secció d'esquí; el tir amb arc; el socorrisme; la fotografia; el grup de teatre; l'assistència a concerts i a obres de teatre; el tai-txi; els balls de saló; la dansa del ventre, etc. Moltes d'aquestes activitats encara continuen en funcionament i actualment estan en marxa les aules de cultura per a la gent gran.

A banda de l'activitat regular, l'AEEF ha organitzat actes com la Setmana de Dansa i Cançó Catalanes, que va incloure les Sis Hores de Dansa Catalana, i quinze edicions de la Trobada d'Esbarts Infantils (la primera es va fer el 1982). Aquests actes en moltes ocasions han arribat a portar a Montbau dues mil persones foranes.

La nit de Sant Joan de 1971 arribava per primera vegada a la ciutat de Barcelona la flama del Canigó, i concretament a l'indret on avui dia hi ha el temple de la parròquia de Sant Jeroni. Per això i gràcies a l'AEEF, Montbau es convertia en el primer barri de Barcelona que encenia la foguera amb el mateix foc que la resta dels Països Catalans. Des d'aquell any, cada 23 de juny l'AEEF fa arribar a Montbau la flama del Canigó, que actualment ja arriba a molts altres barris de Barcelona.

Per Sant Jordi, cada any l'entitat organitza una festa de tres o quatre dies de durada, amb una parada de llibres, ofrena de roses, conferències, ballada d'esbarts, exposicions, etc.

A banda de les activitats pròpies, l'entitat participa de ple a la vida general del barri, hi aporta el seu esforç i la seva col·laboració en totes les manifestacions de caràcter cívic i popular que s'hi organitzen

durant l'any, molt especialment durant la festa major, la cavalcada de Reis i la festa de l'avi, com també a les reivindicacions de tipus social.

Club de Petanca Armonia de Montbau

El grup inicial dels membres del club va començar a practicar l'esport de la petanca l'any 1967 als jardins del carrer de la Poesia i el seu primer president va ser Magín López. El 1969 es van constituir formalment i es van federar. Més endavant, l'Ajuntament els va cedir uns terrenys al carrer de l'Harmonia i, el 1994, es van construir les actuals pistes reglamentàries del carrer de l'Arquitectura.

En el seu palmarès figuren quatre campionats de lliga provincial de sèniors i un de fèmines, dues vegades primer classificat en el campionat de fèmines de Catalunya, i quart i novè classificats en dos campionats d'Espanya.

El club convida a les persones interessades a jugar a la petanca a les pistes del club, al carrer de l'Arquitectura.

Associació de Pares amb Fills amb Espina Bífida

Aquesta malformació congènita del sistema nerviós central comporta seqüeles molt importants que requereixen una atenció especial.

L'Associació de Pares amb Fills amb Espina Bífida es va crear el 1972 per millorar la qualitat de vida dels afectats, tant des de l'àmbit assistencial, com des de l'educacional i des del laboral.

Té el seu local social al carrer de Sorolla, número 10, de Montbau.

Un grup de pares i mares va iniciar la tasca d'integrar els seus fills a la societat. El primer president va ser Aniceto García. Actualment, l'associació té més de 600 socis.

Ofereix diversos serveis. Josep Gallardo i Guadalupe Fernández, els pares d'en Dani i veïns de Montbau van crear el club esportiu l'any 1982. S'hi organitzen colònies, conferències, reunions de pares i d'afectats, etc. Es treballa l'autonomia en un pis tutelat on viuen els afectats.

Al llarg d'aquests anys s'ha evolucionat molt tot i que encara queda camí per recórrer. Actualment, un grup d'afectats forma part de la junta directiva de l'associació.

Associació Vida i Salut

Es va crear a partir d'una iniciativa de la família Ulldemolins, amb la finalitat de dedicar-se específicament a potenciar la vida i la salut de la persona, tant en el vessant intern com en l'extern per tal d'aconseguir un equilibri major entre l'individu i la societat al marge de tota ideologia política i religiosa.

Es va registrar l'11 de febrer de 1983 i té la seu al carrer de la Ceràmica, 51 i el primer president va ser Adolf Aymerich.

Creu Roja, oficina territorial d'Horta-Guinardó/Nou Barris

Forma part d'una de les sis oficines territorials de voluntariat de Barcelona. Està situada a la cantonada del carrer d'Àngel Marquès amb el carrer de l'Arquitectura. Va entrar en funcionament el 1988 i des de llavors han desenvolupat diverses activitats i projectes

Relació d'entitats

Aquesta relació correspon al mes de maig de 1981, segons la revista *Ressò*:

Esportives

UD Montbau
Club de Petanca Armonia de Montbau
Club de Petanca Montbau
Centre Esportiu Collserola

Educatives

Acadèmia Arbiol
Escola Baloo
Escola Enric Borràs
Institución Subolesco
Institut Narcís Monturiol
Escuela Profesional María Auxiliadora

Especials

ANIC (Asociación Nacional de Inválidos Civiles)
CERAC (Centre Especialitzat de Rehabilitació de persones amb Autisme de Catalunya)
Centre Pilot d'Espina Bífida
Escola Especial Sant Jeroni

Culturals

AEEF (Associació Excursionista d'Etnografia i Folklore)
Biblioteca popular de Montbau
Coral Sant Jeroni

Diverses

Cooperativa Barcelonesa de Viviendas
Patronat Municipal de l'Habitatge
Residència Sant Jordi
Guàrdia Urbana
Parròquia de Sant Jeroni de Montbau

adreçats principalment als col·lectius més necessitats. Al càrrec de persones voluntàries, estan al servei de les persones que no reben el suport ni tenen els mitjans suficients per tenir una bona qualitat de vida.

Associació de Comerciants de Montbau

Es va crear el 1993 i té com a finalitat el fet de potenciar les relacions entre els comerciants i millorar la imatge del comerç al barri. El seu primer president va ser Xavier Sobregués.

Organitza i participa en moltes activitats del barri, com ara la festa de Carnestoltes. Col·labora en la festa major amb una botifarrada i focs artificials i en la il·luminació del barri per les festes de Nadal. Col·labora amb altres entitats del barri en la cavalcada de Reis, la calçotada, la revetlla de Sant Joan i en moltes altres activitats. Actualment compta amb 38 associats.

Programa de festa major de La Puntual, 1961.

Festes, celebracions i esdeveniments

Festa major

Cada any pels volts del 30 de setembre, dia de Sant Jeroni, se celebra la festa major de Montbau.

La primera festa major va néixer el 1961 per voluntat de la Cooperativa La Puntual amb un marcat sentit de reivindicació cultural de la catalanitat. En el programa hi figuraven balls catalans, audicions de sardanes, ball per als grans i festival infantil amb curses de sacs, trencar l'olla, xocolata amb melindros, la paella negra, un enlairament de globus, etc.

Es muntava un envelat a l'esplanada. Durant els primers anys hi van actuar Joan Capri i la cantant en voga a l'època, Lita Torelló.

El 1965, l'Associació de Veïns de Montbau també organitzà la seva festa major i el barri comptà amb dues festes majors fins el 1968, en una època de tensions i de l'establiment de la consciència de barri. Finalment es van unificar en una de sola a partir de la creació d'una Comissió de Festes formada per l'AEFF, l'Esplai El Drac II, el Grup de Joves de la Parròquia, la parròquia i l'Associació de Veïns.

A l'esplanada es muntava l'envelat. S'organitzava també una xocolatada i el carrousel de la Guàrdia Urbana feia la seva exhibició amb l'uniforme de gala i el passeig dels cavalls.

Cavalcada de Reis

L'any 1997 va néixer una nova festa: la cavalcada de Reis del 5 de gener. Primer es va fer conjuntament amb el barri de Sant Genís; després, només a Montbau.

1. Xocolatada a l'esplanada en una festa major dels primers anys, amb l'envelat a l'esquerra i la capella de la Llar de jubilats Sant Jordi a la dreta.

2. El carrousel de la secció muntada de la Guàrdia Urbana actuant al barri.

El recorregut pels carrers del barri acaba amb la recepció dels Reis a la sala d'actes del local social, on els nens i les nenes els lliuren personalment les seves cartes.

Calçotada popular

La cavalcada de Reis va generar una altra celebració, que també ha arrelat amb força al barri. Calia recollir fons per cobrir les despeses considerables de la cavalcada i així va començar, cada hivern, la calçotada popular, que omple els jardins centrals del carrer de la Poesia amb un ambient de *kermesse*.

Les dues celebracions, la cavalcada i la calçotada, les organitza la mateixa comissió de tres entitats que coordina la festa major, com també l'AMPA de l'Escola Baloo. No cal dir que el domini de la logística pels comerciants hi té un paper decisiu.

Aplec de Sant Cebrià

Durant el segle XIX i bona part del segle XX, els hortencs anaven a l'ermita de Sant Cebrià i Santa Justina per celebrar-hi aplecs i romeries molts cops en companyia d'habitants de la vila de Gràcia. Era un dia de festa en què s'aplegaven per celebrar una missa amb els habituals goigs dels sants màrtirs, ballar sardanes i fer el dinar en els llocs preparats per fer-hi foc.

A partir dels anys seixanta del segle passat, els habitants de Montbau van prendre el relleu de fer l'aplec de Sant Cebrià a partir de la iniciativa de mossèn Ferran Palau. Celebraven missa, feien una xocolatada i passaven el dia en l'antiga ermita.

Esquerra: Festa major. Xocolatada a l'esplanada, dècada de 1960.

Dalt: Els nens del barri lliuren les seves cartes als Reis Mags al local social de l'Associació de Veïns de Montbau, 1997.

Dalt: La calçotada en ple funcionament.

Dreta: Tot preparat per a la calçotada als jardins del carrer de la Poesia.

Pàgina següent:

1. L'aplec de Sant Cebrià, *Ressò* núm. 21, gener-març de 1998.

2. Un aspecte de Montbau durant la nevada de 1962.

Concurs de pessebres

El 1961 es va convocar el primer concurs de pessebres. No se sabia quina acceptació tindria ja que el veïnatge era nou i de diverses procedències, però hi havia veritables ganes que afloressin les ganes de seguir la tradició nadalenca i de fer coses per a l'arrelament al barri acabat d'estrenar.

Gran nevada del Nadal de 1962

Aquesta nevada ha quedat gravada a la memòria dels barcelonins per la imprevisibilitat meteorològica, l'excelsitud en aquestes latituds, la gran intensitat i l'impacte i la repercussió en el dèficit de serveis i la manca de mitjans. Els veïns i les veïnes de Montbau ho recorden encara més per les conseqüències que els va comportar a causa de la precarietat dels mitjans de transport (recordeu que en aquella època poca gent tenia cotxe), la perifèria on es trobaven i l'orografia del terreny.

Segons recorden alguns veïns, van estar quatre dies sense autobusos (els que arribaven més a prop). Es van glaçar les canonades, moltes van rebentar i es van quedar sense aigua. Durant aquells dies per anar a Barcelona (dit amb aquesta expressió més real en aquells moments perquè no semblava que fossin a Barcelona), havien de baixar a peu fins a la plaça de Lesseps.

Molts veïns i veïnes recorden que, sortint de la missa del gall, van trobar-se amb la gran sorpresa de la nevada que ho cobria tot. En aquells moments era una veritable estampa nadalenca, però a partir de l'endemà es va transformar en un malson per als habitants de Montbau.

¡BASURAS EN COLLGEROLA, NO!

En la tribuna pública, nueve gentiles señoras y señoritas con jerseys blancos con unas letras que, unidas, daban la frase: «¡Basuras en Collserola, no!» Unos guardias municipales trataron de echarlas de la tribuna, pero a ellas se opusieron, con un gesto y una sonrisa, el alcalde y los tenientes de alcalde. Así, pues, dichas señoritas se mantuvieron firmes en sus puestos hasta que finalizó la sesión.

Montbau
50 ANYS

Accions reivindicatives

Nueve gentiles señoras y señoritas barcelonesas manifestaron ayer, original y eficazmente, su oposición al proyecto de vertedero de basuras en Collserola. Una frase rotunda «Basuras

El barri de Montbau ha hagut de guanyar-se a pols moltes de les millores que han aconseguit els seus habitants.

Al llarg dels seus 50 anys d'existència hi ha hagut moltes lluites i reivindicacions, però a continuació detallem les més sonades i importants. Algunes han aconseguit l'èxit, amb d'altres s'ha perdut la batalla, però una característica del tarannà dels habitants de Montbau és el fet que han sabut lluitar contra allò que creien que anava en detriment de la bona convivència o per aconseguir un benefici pel barri.

Mina de can Barret

La mina i la font de can Barret rajaven en abundància des de sempre i havien servit per proveir d'aigua als habitants de la zona des de temps antic.

Acció en el consistori barceloní d'un grup de noies de Montbau contra l'abocador que es volia instal·lar a Collserola (acció visible que va causar un gran impacte), *Tele/Expres*, 30 de novembre de 1971.

Detall: La premsa es fa ressò de la protesta, *Tele/Expres*, 30 de novembre de 1971.

Primitivament es trobaven al capdamunt del que avui és el carrer de la Poesia.

L'any 1969, davant l'intent municipal de clausurar la mina, els veïns s'hi van oposar amb fermesa i finalment es va respectar la font i se la va traslladar on és avui dia, al mig dels jardins de Montbau, a l'antiga torrentera.

Valenta oposició dels veïns de Montbau a l'abocador d'escombraries de Collserola

El 5 d'agost de 1971, L'Ajuntament de Barcelona va prendre un acord municipal, en el qual s'havia demanat al Consell de Ministres de Madrid la autorització per situar un abocador d'escombraries a l'àrea de Collserola, al costat mateix del barri de Montbau.

El setembre de 1971 es publicava a *La Vanguardia* una carta del veí Albert Pérez Baró que esgrimia tot un seguit d'arguments contra la previsible ubicació de l'abocador. Es titllava la decisió d'insalubre per als veïns, de ser un perill per a la salut per als nombrosos establiments sanitaris de la zona, de comportar la contaminació de terres i aigües, i va ser una crida a l'oposició de les entitats veïnals i dels ciutadans de Barcelona davant aquest disbarat municipal.

Asociación de Vecinos de Montbau
CENTRO SOCIAL

MONTEBAU

BOLETIN INFORMATIVO

31 Octubre 1971

A TODOS LOS VECINOS DE MONTEBAU

Nuestra ASOCIACIÓN DE VECINOS, atendiendo a las exigencias claramente definidas en sus Estatutos, en su día y ante el peligro que amenazaba al bienestar colectivo de nuestro barrio, se creyó en la ineludible obligación de salir al paso del proyecto Municipal de crear, en nuestras inmediaciones, un vertedero de basuras, y por la misma razón se sintió también obligado a informar a todo el vecindario de las gestiones realizadas para oponerse a tal proyecto.

El cumplir con esta obligación informativa resulta realmente complicado: los acontecimientos se han sucedido con tal rapidez que una vez iniciado el tarea esta resultaba ya anticuada por falta de actualidad. A pesar de ello y cerrando los Informes con fecha 31 de Octubre, la ASOCIACIÓN DE VECINOS DE MONTEBAU, respaldada unánimemente, informa:

Esta información será pues un nuevo toque de atención, equivaldrá a un nuevo grito de alerta para advertir una vez más a todos los tenemos el peligro encima y que hay que mantener firmes si no queremos ver a nuestro barrio convertido en un lugar pestilante e infeste, invadido por los más repugnantes olores y por las emanaciones producidas por los desperdicios urbanos de toda Barcelona, vertidos en un basurero cercano.

Con esta párrafo no hemos querido recargar las tintas, después de realizado lo ratificamos plenamente, ya que no nos merecen la más mínima confianza las afirmaciones y propagandas encaminadas a sorprendernos en nuestra buena fé.

¡CONVECINOS! Aún suponiendo que se nos pueda tachar de reiterativos, ha llegado de nuevo el momento de repetir, una vez más, los poderosísimos argumentos y razones que están de nuestra parte y que respaldan y hacen valerosa nuestra inquietud, nuestro malestar y nuestra total oposición al proyectado vertedero que, de realizarse, reportaría las siguientes consecuencias:

19 CONTAMINACIÓN DEL SUBSUELO Y LA ATMÓSFERA

Dicha contaminación afectaría en primer lugar a los barrios inmediatos, especialmente en la del subsuelo ya que serían afectados todas las aguas de las fuentes y aljibes inmediatos. En cuanto a la contaminación de la atmósfera afectaría a todo Barcelona, puesto que es sabido que los gases venenosos que diluyen la densa polución atmosférica de nuestra ciudad son, precisamente, los que penetran por Collserola.

20 PRODUCCIÓN DE PESTILENCIA Y FETIDEX

Los miasmas que se derivarían de esta realidad afectarían también a Barcelona entera, pero especialmente a los barrios colindantes con la sierra de Collserola en su sector Sur: Montbau, Sant Genís dels Agudells, Ciutat Vella, Taroners, Parque del Valle de Hebrón, Can Papatons, Horta, Guineueta, Verdún y Trinidad, y dicha CONTAMINACIÓN, PESTILENCIA Y FETIDEX, alcanzarían de una manera directa a la totalidad de los establecimientos asistenciales, benéficos, sanitarios y escolares situados a lo largo del Valle de Hebrón y sus inmediaciones, que son:

UN PELIGROSO PROPOSITO MUNICIPAL

Sr. Director de LA VANGUARDIA:
Muy señor mío:

Se me informó de su acuerdo del 25-10-71 como municipal, según el cual se ha sido dada a Madrid autorización para ampliar como vertedero de basuras los terrenos que discurren la carretera de Sardanyola, lo cual entorpecería el problema de la eliminación de basuras sólo por dos años.

La carretera de Sardanyola, conocida vulgarmente por «el ferat del vent», es, junto con la carretera de Turó de Montcada, la única arteria que pesa Barcelona por el lado Sur, convenientemente cercada por la cordillera de Collserola. Y de ella sabemos un poco cuanto vivimos, y acerca de cientos de miles, al otro lado de la pasadita barrera formada por el Coll, el Carreró, la Ribera y la Montaña Pelada.

Quiero decir, que si bien se ha tenido la impresión de que se está autorizando para permitir dicho «ferat del vent» en vertederos de basuras, parece lo hayan hecho sólo para incrementar la población atmosférica que padecen Barcelona, con la que trato, sobre ello, el viento norte procedente de los frentes de descomposición.

Pero en sus informes, la zona más afectada, todos los barrios surinos a uno y otro lado del Valle de Hebrón desde Los Pastorcillos hasta el Manicomio de San Andrés, poseo una serie de establecimientos sanitarios e de beneficencia, como son la Residencia del Seguro de Enfermedad con su Maternidad, los Hospices Mundet, el recién inaugurado Instituto para Subnormales, el Asilo de San Rafael, etc., que fueron visitados precisamente allí por cientos de uno de los zonas más sanas de Barcelona.

Suponiendo que tampoco se ha pensado en que las aguas de lluvia, al filtrar por los nuevos vertederos contaminando las subterráneas fuentes de uso común de la sierra de Collserola, un río más y conservadas por las autoridades municipales de Barcelona en cuerdas costadas.

Creemos se trata de un problema inaudiblemente importante para la salud de los habitantes de Barcelona para que todos las asociaciones de vecinos y de otra índole, Colegio de Médicos, científicos sanitarios o benéficos, etc., intervengan en intensidad suficiente para que el estado municipal adaptado por el último pleno municipal, en el que recordo recordar se dijo que ninguna de las edificaciones a ver la obra, limitándose a mostrar todos los distintos problemas, no sea autorizado por el Consejo de Ministros, sobre todo cuando se cuenta que ya se dice por adelantado que sólo en una rotación por dos años.

Se ha dicho también que uno de los motivos por los cuales las basuras no pueden incinerarse actualmente, a convertirse en abonos, es debido a la gran cantidad de plásticos indeseables que contienen, y es muy posible que un simple elemental sería prohibir la basura de plástico con que los restos de comida se acumulan a depositar las basuras, sustituyéndolas por botes de papel, hecho que en el momento Mercaderes van a sustituirse los botes de madera a «valer» por los que se cambian por «valer» no recuperables (líquidos olidos) que sobre incrementar el problema contaminan los productos destinados al consumo que se entregan.

Insisto en hacer una llamada a todos los afectados, en realidad todo Barcelona, pero sobre todo de los barrios que discurren al otro lado del ferat que pasa por el ferat del vent o carretera de Sardanyola, para ver de evitar si es posible este desgraciado de nuestro Ayuntamiento.

Atte. s. s. s.

ALBERT PÉREZ BARÓ

CONTRA EL VERTIDO DE BASURAS

EN COLLSETEROLA SIGUEN PREOCUPADOS

Un centenar de mujeres cortó la circulación en el paseo del Valle de Hebrón

El proyecto de depositar las basuras en la sierra de Collserola sigue preocupando a los vecinos de Horta, Montbau y Valle de Hebrón, los tres sectores más próximos y perjudicados de llevarse a cabo aquel proyecto. Siguen preocupados a pesar de las manifestaciones que el alcalde de Barcelona, don José M.ª de Porciles hiciera a la prensa el pasado sábado. Alegan los vecinos que la decisión del Municipio de dejar en suspenso aquel proyecto, «por lo menos, mientras una larga y contrastada experiencia no confirme plenamente los informes que ahora su total inocuidad habían formulado los técnicos» no satisface sus aspiraciones de que dicho proyecto se deseché definitivamente.

Y ayer, como muestra de esta preocupación, un centenar de mujeres de aquellos sectores hicieron pública su repulsa. Dos pancartas, «Basuras No» y «Basuras en Collserola No», y otra de considerable proporción colgando de unos cables de teléfono a considerable altura. El grupo, a las once de la mañana se congregó ante el Instituto de Enseñanza Media de Montbau, en el Paseo del Valle de Hebrón, camino unos cien metros gritando «basuras, no», y volvió sobre sus pasos, hasta disolverse pacíficamente. En ningún momento intervinieron las Fuerzas de Orden Público, que hicieron acto de presencia.

El problema del vertido de las basuras en Barcelona, según manifestó el propio alcalde de Barcelona, se resolverá con la construcción de una térmica y de la adquisición de un gran vertedero, en lugar alejado de la población. El proyecto de su vertido en Collserola debatido ampliamente en la prensa, ha sido impugnado por los vecinos de Montbau, Horta y el Valle de Hebrón, por varias razones. La más importante, y que podría afectar a toda Barcelona, es que se había previsto su vertido en un lugar llamado «El Forat del Vent», colgado por donde entra el aire limpio a la ciudad, y que nos libra de la polución.

El problema, pues, estriba en hallar una solución adecuada al vertido de las basuras. El Municipio ha prometido una térmica y un setar adquirido a varios kilómetros de Barcelona. Sin embargo, ha resultado de ser suspenso el proyecto, de Collserola —lo cual sigue preocupando a los vecinos más próximos a aquella sierra—, como demuestra la fotografía que publicamos.

1. Butlletí informatiu de l'Associació de Veïns de Montbau dirigit al veïnatge per alertar dels perills mediambientals que comportaria un abocador d'escombreries, 31 d'octubre de 1971.

2. Carta d'Albert Pérez Baró sobre l'abocador d'escombreries a Collserola, La Vanguardia, 22 d'agost de 1971.

Dalt: Reacció veïnal contra l'abocador a Collserola, TeleExpres, 17 de novembre de 1971.

El 25 de setembre i el 17 d'octubre es van celebrar dues assemblees de l'Associació de Veïns de Montbau i la tercera del 24 d'octubre es va dur a terme amb l'assistència dels *procuradores en Cortes* Juan Antonio Samaranch i Eduardo Tarragona. Tots dos es manifestaren receptius amb les reivindicacions veïnals, però es mostraren escèptics envers l'èxit que es pogués obtenir.

El 31 d'octubre d'aquell any, l'Associació de Veïns de Montbau va emetre un butlletí informatiu en què avisava tothom de tots els perills de contaminació per a la gent i el territori que comportava la instal·lació d'un abocador d'escombraries a Collserola. Va relacionar totes les accions que s'havien dut a terme fins aquell moment. També es va comunicar que s'enviaria aquest mateix butlletí a totes les autoritats rellevants del Govern de Madrid.

Els esdeveniments es van succeir. El 13 de novembre, l'alcalde José María de Porcioles feia unes declaracions en les quals anunciava que el projecte de l'abocador havia quedat suspès fins que no es demostrés la seva innocuïtat per a la població. El 16 de novembre, un centenar de dones es va manifestar tallant la circulació del passeig de la Vall d'Hebron. Malgrat les declaracions de l'alcalde, no s'havia descartat definitivament el projecte. El 19 de novembre va tornar a haver-hi una altra manifestació de dones que es van desplaçar pel passeig de la Vall d'Hebron fins a la residència amb pancartes «Basuras en Collserola, no». Encara no s'havia arribat a cap acord.

En el ple municipal del 29 de novembre, en el lloc corresponent a la tribuna pública, nou noies que assistien a l'acte van treure's el jersei alhora i van descobrir

la frase que entre totes duïen impresa a la samarreta: BA-SU-RA-CO-LL-CE-RO-LA-NO. Tot i que van intentar fer-les fora, van estar presents durant tot l'acte amb el consentiment explícit de les autoritats municipals. El gest, pel seu caràcter insòlit, va causar un cert impacte.

El desembre de 1971, un mur dels abocadors d'escombraries de Barcelona situats a Montjuïc es va trencar pel gran volum que en contenia. Els veïns es van oposar que s'hi aboquessin més escombraries. Poc després es clausurava l'abocador. El tema de l'indret on s'havien de llençar les escombraries de Barcelona s'agreujava.

Entre els mesos de novembre de 1971 i febrer de 1972, els veïns van deixar de pagar els rebuts municipals corresponents a la taxa de recollida d'escombraries i van impedir l'entrada dels camions que pretenien passar-hi. Hi van ajudar les campanyes de mobilització dels veïns de la Vall d'Hebron, de Sant Genís dels Agudells, de la Guineueta, de Verdum i de Roquetes.

L'actuació reivindicativa col·lectiva va tenir èxit i en una conferència de premsa del 12 de desembre de 1972 del regidor Güell, aquest va manifestar que el projecte de l'abocador de Collserola s'havia descartat definitivament.

Transició democràtica: candidatura de renovació democràtica de 1977 a l'Associació de Veïns de Montbau

La mort del dictador Francisco Franco el mes de novembre de 1975 va engregar un procés de recuperació de les llibertats democràtiques que el barri va viure intensament.

El gener de 1976, un grup de veïns compromesos amb una renovació de l'Associació de Veïns de Montbau van adreçar un escrit a tots els veïns de Montbau per conscienciar-los de la necessitat de canviar la trajectòria de l'acció de la junta. Es fixaven objectius com: defensar i millorar els equipaments, democratitzar l'associació, donar impuls a la cultura catalana, incorporar el jovent, etc.

El març de 1976 es van presentar tres candidatures a president de l'Associació de Veïns. En va sortir una junta d'unitat que va iniciar una nova etapa de l'entitat, no exempta de conflictes.

El primer número del *Ressò de Montbau* va sortir el mes de juny de 1976, com a portaveu de la junta d'unitat.

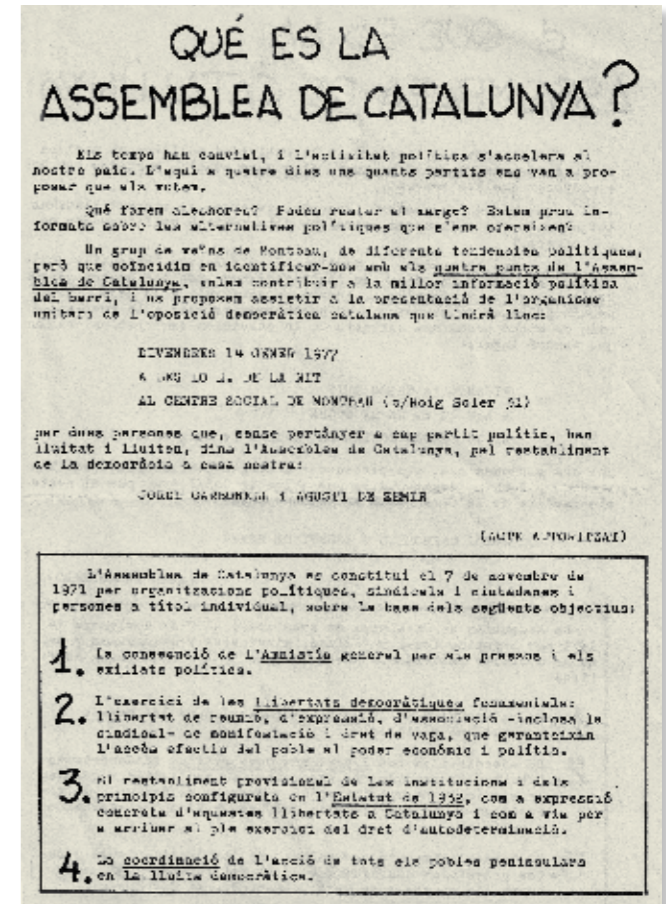
L'11 de setembre de 1977, un grup nombrós de veïns de totes les tendències polítiques van sortir junts en manifestació des de l'esplanada (ara Pla de Montbau) fins al passeig de Gràcia.

Patronat Ribas per als barris

La reivindicació dels edificis que havien estat l'orfenat del Patronat Ribas va ser una lluita veïnal que va donar els seus fruits.

El 1972 s'havia tancat l'antiga institució de l'orfenat Ribas. A partir d'aleshores, els responsables del Patronat volien vendre edificis i terrenys, adduint la manca d'orfes i el gran dèficit de la institució. L'opinió pública no va creure que vendre l'orfenat fos el primer que s'havia de fer, abans de vendre altres immobles del llegat de la família Ribas, propietat del Patronat.

El gran dèficit d'equipaments escolars a la zona va impulsar les associacions de veïns dels barris afectats

Convocatòria a un acte de l'Assemblea de Catalunya, gener de 1977.

a mobilitzar-se per evitar l'especulació immobiliària o la destinació a altres usos que no fossin un centre d'ensenyament.

Aquestes associacions van tenir un bon suport en alguns col·lectius com el Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona, un nucli de periodistes que recollia i informava de les lluites veïnals i la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona.

El 1975, l'Ajuntament de Barcelona va adquirir la finca del Patronat Ribas per ubicar-hi un centre escolar de primària. Amb la lluita ciutadana dels veïns de Sant Genís dels Agudells, dels Penitents, de Montbau, del Carmel, del Coll-Vallcarca i d'Horta van aconseguir que a partir de 1976 els edificis es transformessin en l'Institut Patronat Ribas, de formació professional i d'ensenyament secundari, que des de 1985 va ser l'IES Carles Riba. Actualment són un sol centre: l'IES Vall d'Hebron, dins el barri de Sant Genís dels Agudells.

La lluita ciutadana va continuar per la reivindicació del tipus d'ensenyament que volien que s'impartís: capacitat d'intervenció dels pares en els plantejaments pedagògics, participació en l'elecció dels mestres, etc.

Novament, la intervenció dels veïns va impedir la pèrdua d'una part del patrimoni arquitectònic de la zona i el guany d'una zona per a l'ensenyament, en consonància amb el llegat de la família Ribas.

Can Conill, víctima del reformisme urbanístic

Aquesta va ser una lluita reivindicativa per una casa, can Conill, d'unes poques famílies i amb el testimoni de Mariantònia Manzaneres coneixem l'intent de salvar-la.

Can Conill, el darrer edifici anterior al barri a caure sota l'acció de la piqueta, abans i després de 1988.

Moltes cases i indrets van desaparèixer per la nova configuració urbanística que van prenent les ciutats, però de vegades aquestes desaparicions no estan d'acord amb la voluntat dels seus habitants. El bé general està per sobre del bé individual. Aquesta és una màxima democràtica que molts cops s'ha d'acceptar a contracor, però que és lícita... tot i que això no sempre resulta tan clar i els drets més elementals de les persones es veuen amenaçats.

Can Conill era una casa dins l'heretat de can Frares, al camí de Sant Cebrià i a la vora del passeig de la Vall d'Hebron. En el primer capítol s'ha fet una mica de ressenya històrica d'aquesta casa. Els seus habitants se l'estimaven per la seva solidesa, la situació, el jardí amb arbres, la tranquil·litat amb què vivien... i, sobretot, perquè era la seva llar. Uns dels seus habitants eren la família de Carme Hiniestrosa, que han aportat el seu testimoni sota el guiatge de la filla, Mariantònia Manzaneres.

Inicialment van saber que la casa estava afectada per un vial de la reforma del passeig de la Vall d'Hebron, com a conseqüència de la transformació de la zona a causa dels Jocs Olímpics que s'havien de celebrar a Barcelona el 1992.

Sembla que en els plànols de les modificacions dels vials, la casa no feia nosa, però atès el desnivell que hi havia entre la ubicació de la casa i el vial que havia de passar més avall, calia fer un mur per evitar que la casa no corregués cap risc i això complicava massa les obres. Per aquest motiu van adoptar com a solució més senzilla i barata eliminar el problema principal: la casa. Van lluitar perquè aquesta decisió no es portés a terme, tot argumentant la inutilitat de

fer desaparèixer la casa. Res no es va poder fer, fins i tot després d'acudir al Síndic de Greuges.

El 24 de febrer de 1988, una excavadora la va derriuir mentre la família ho podia veure des del seu nou pis del carrer de l'Harmonia.

Actualment podem veure l'espai on era la casa: els arbres, la part de la tanca que dona a l'antic camí de Sant Cebrià... tot està igual, excepte la casa. S'aprecia ben clarament que no s'ha fet servir aquell terreny per fer l'accés vial que es volia; no feia falta fer-lo. Per tant, tampoc no hagués calgut enderrocar can Conill.

Cinturó de ronda cobert

Durant la dècada de 1960, l'actual Ronda de Dalt era coneguda com el II Cinturón de Ronda. El 1962, Laureano López Rodó, ministre tecnòcrata de Franco i principal artífex dels famosos *planes de desarrollo*, va dir: «muchas veces pienso que la ciudad se halla otra vez prisionera de sus murallas, de unas murallas que no tienen ni siquiera el atractivo de su antigüedad ni valor artístico ni histórico alguno, de unas murallas de suburbios, de edificaciones que taponan la entrada y la salida de la población».

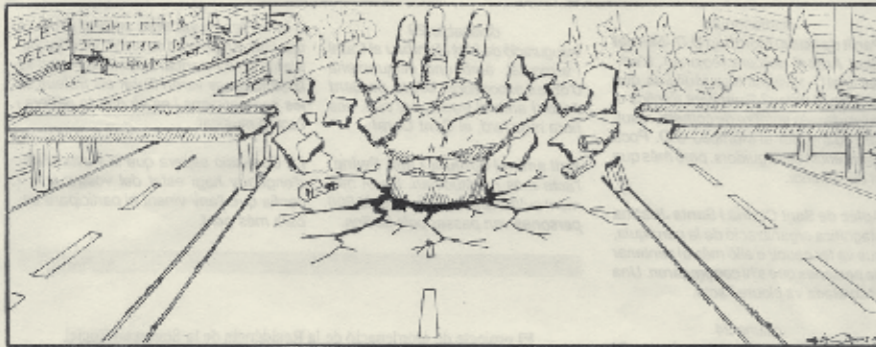
La solució que proposava eren les vies perifèriques. El projecte sobre aquestes vies es va idear durant l'alcaldia de Porcioles, però no es va dur a terme fins les reformes dels Jocs Olímpics de 1992.

Tot i que el 1983 Oriol Bohigas, delegat dels Serveis d'Urbanisme de l'Ajuntament de Barcelona, considerava necessari un canvi de concepte, una cosa quedava clara: les rondes segregaven el territori. La connectivitat entre els barris que travessen no estava resolta.

ressó de Montbau

Segon número extraordinari de 1990

Bulletí informatiu de l'Associació de Veïns de Montbau Hoig i Soler, 31 08035 Barcelona Novembre 1990

Què passarà amb el Cinturó?

L'informe tècnic encarregat per la Generalitat per estudiar el projecte alternatiu dels veïns al II Cinturó (vegeu el Ressonó del març) fa temps que és a la taula del Conseller d'Obres Públiques.

Si l'estudi tècnic i l'avaluació del projecte dels veïns fossin positius, havia assegurat el Conseller Molins, es contemplaria l'aprovació d'un projecte de modificació de les obres actualment en execució. En qualsevol cas, havia dit també el conseller, la modificació no es faria fins després de 1992.

Què en diu ara, l'informe? el podem resumir així: l'alternativa proposada pels veïns és tècnicament viable, però molt costosa en termes econòmics.

Jà ho sabem. Desfer l'obra ja feta segons un projecte mal concebut i fer-la de nou té un cost elevat. És el cost d'un error,

que ha de pagar qui correspongui, però no els veïns. I també sabem que mantenir el disseny actual voldria dir fer-ho pagar als veïns.

Mentrestant les obres del cinturó en els trams veïns van avançant. A mesura que es va perfilant la seva configuració definitiva al pas per la residència de la Seguritat Social, Sant Genís, ieixorera, Guineueta, Verdum, etc., es posa més de manifest el greuge comparatiu que hom està infringint als nostres barris, únic tram amb habitatges on el cinturó tallarà la trama urbana.

Estaran disposats, Ajuntament i Generalitat, a dur fins al final el seu projecte? Estaran disposats a deixar per a la història, en pedra i ciment, un testimoni de la seva ineptitud, de la seva incapacitat per a gestionar els interessos de tots?

El 13 de novembre tindrà lloc una entrevista amb el Director General senyor Amat, i el 14 una altra amb la Regidora de Districte.

La Coordinadora del II Cinturó, que com ja sabeu aplega els dos barris afectats, ha convocat una assemblea de veïns el dilluns 19, en la qual s'informarà de la posició actual de les dues administracions i es tractarà sobre la posició a prendre com a veïns. No hi falteu.

Assemblea de veïns
Darreres informacions sobre les obres del II Cinturó

Dilluns 19 de novembre a les 8 h. del vespre, en el Local Social, Hoig i Soler, 31

Què passarà amb el Cinturó?, Ressonó, novembre de 1990.

Dreta: Una mobilització que no aconseguí el soterrament o el cobriment de la Ronda de Dalt, un greuge comparatiu amb Nou Barris. Article, *El Periódico*, 4 de setembre de 1989.

URBANISMO

Montbau recorre a los políticos para soterrar el segundo cinturón

Los vecinos niegan la existencia de un pacto suscrito entre 1983 y 1986, según el cual aceptaban el actual trazado del eje viario a su paso por Vall d'Hebron.

□ REDACCIÓN

■ Barcelona. - La coordinadora del Segundo Cinturón del barrio de Montbau ha emprendido una nueva campaña para conseguir el soterramiento de esta vía -unos 300 metros- a su paso por Vall d'Hebron. Los vecinos afectados dirigirán sus esfuerzos a lograr el compromiso de los líderes políticos ante las próximas elecciones generales. La coordinadora cuenta con el apoyo de Convergència i Unió y del Partido Popular, además de la Federación de Asociaciones de Vecinos de Barcelona (FAVB). El pasado fin de semana entregaron una carta al secretario general del PSC-PSOE, Raimon Obiols, a fin de que se pronuncie sobre esta reivindicación vecinal.

Este cambio de actitud -hasta ahora se dirigían al consejo de distrito- tiene que ver con la búsqueda infructuosa de documentos en los que se confirme que los vecinos fueron informados puntualmente, entre 1983 y 1986, sobre el proyecto del segundo cinturón y que aceptaron, como aseguran en el distrito, el trazado actual sin soterrarse. El presidente del consejo de distrito de Horta-Guinardó, Albert Batlle (PSC-PSOE), ha sostenido siempre que existió un pacto con los vecinos a través de la asociación.

Silencio por respuesta

Los vecinos de Montbau han requerido al consejo de distrito y a la Dirección General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat para que faciliten el contenido de las asambleas de la asociación de vecinos de Montbau entre 1983 y 1986. Mientras el distrito no ha contestado, la citada dirección general ha informado que en ese

D LITUS PEDRAGOSA

Obras del segundo cinturón a su paso por Vall d'Hebron.

periodo sólo se celebró una asamblea ordinaria.

En contra del supuesto pacto, tesis defendida desde el distrito, si que ha aparecido un documento de las asociaciones de vecinos de Penitents-Taxonera y Vall d'Hebron. En él, con fecha 31 de mayo de 1984, se notifica la constitución de una coordinadora de barrios a fin de seguir de cerca el proyecto del Segundo Cinturón.

El escrito plantea la reconsideración del diseño y señala que "no puede aceptarse bajo ningún concepto que, con la excusa de que hay obras realizadas, se pretenda consolidar el tramo Avenida Jordán-Meridiana como una autopista urbana, cuando en otros tramos los criterios de diseño son mucho más respetuosos con la trama urbana".

Montbau razona su actual petición de soterramiento en el hecho de que el pacto no aparece por ningún lado y si un vacío informativo que impidió las impugnaciones pertinentes del barrio al proyecto. Entre las consideraciones sociales figuran la existencia "de una auténtica autopista a 20 metros de las viviendas y el paso previsto de 200.000 vehículos diarios".

La solicitud de que el proyecto sea reconsiderado es apoyada con más de 5.000 firmas. Otra queja social se refiere al ruido que generarán los vehículos, "cuando el alcalde Pasqual Maragall dice que va a batallar contra la contaminación acústica".

Desde que Montbau persigue un cinturón cubierto, han sido varias las cartas dirigidas a Pasqual

Maragall, aunque sin éxito. Igualmente han acudido a las sesiones plenarias donde protestaron en silencio. En un orden más humorístico, los vecinos entregaron al alcalde tres cardos borriqueros en *agradecimiento* por su interés.

En las últimas fechas han compuesto una habanera, uno de cuyos versos con destino a Pasqual Maragall dice así: "El cinturó has de soterrar, no es cap un luxe sino una pura necessitat; pel medi ambient has de vetllar, si no ho veus clar es que les olimpíades t'han pujat al cap". También el presidente de Horta-Guinardó aparece en la canción: "Senyor Albert Batlle, estem espantats miran el pont que hem de travessar. Estem pensant, al mig del pas, instal·lar un water per si ens apreta la necessitat".

Soterrament de la línia elèctrica de mitja tensió

Després de reclamar-ho durant molts anys, la totpoderosa Endesa finalment va soterrar la línia elèctrica que passava, tot incomplint la llei, pel damunt de l'Escola Baloo.

1. Reacció reeixida contra un projecte municipal per construir un aparcament soterrat a l'esplanada, 1995.

2. L'estat dels paviments va arribar a extrems greus de degradació.

El 1989, Montbau va lluitar perquè se soterrés la Ronda de Dalt, però aquest cop la reivindicació no va aconseguir la seva fita.

Pàrking no!

La idea municipal de construir un aparcament soterrat a l'esplanada va sorgir diverses vegades.

Davant l'oposició dels veïns, finalment es va descartar aquesta idea.

Pistes esportives del carrer de l'Arquitectura

Fruit de la labor reivindicativa de l'Associació de Veïns (vocalia d'Esports), es va aconseguir la construcció d'un camp de bàsquet i unes pistes de petanca en uns terrenys al llarg del carrer de l'Arquitectura molt a prop de la residència sanitària.

Es va crear una comissió per fer-lo funcionar. Es va crear un equip de bàsquet. Al cap de uns tres anys no va ser possible continuar-ne amb la gestió i se'n va traslladar la responsabilitat al Districte.

Gràcies a l'acció reivindicativa que va dur a terme l'Associació de Veïns, actualment Montbau pot beneficiar-se d'aquestes instal·lacions esportives.

Reurbanització del barri

Aquest ha estat un element recurrent a Montbau ja que el barri es va anar acabant de mica en mica i alhora han calgut millores per allò que s'anava deteriorant.

La qüestió de l'urbanisme i totes les millores i les reivindicacions que ha calgut fer per aconseguir un entorn del barri tal i com desitjaven els veïns, ha estat una feina constant en l'activitat social de Montbau.

Montbau té un paviment que li atorga una unitat formal que pocs paisatges urbans de Barcelona tenen, però el seu manteniment ha estat molt deficient.

L'any 1996 es demanava a l'Ajuntament una restauració del paviment del barri, com a part valuosa de l'arquitectura de Montbau, i acabar la urbanització del barri en els llocs on encara aquesta no estava feta.

L'any 1997 es reclamava la urbanització del carrer de Domènech i Muntaner i no es va urbanitzar fins el 1999. Els anys 2000 i 2001 la vocalia d'Urbanisme de l'Associació de Veïns va estar particularment activa, però calia el suport de tot el barri.

L'any 2002 el barri es va mobilitzar. El febrer es van pintar uns triangles grocs als punts més perillosos i es van recollir 1.500 firmes per reclamar la millora dels paviments. Fins i tot el cartell de la festa major se'n va fer ressò.

El 29 d'abril, l'Ajuntament va convocar una reunió per presentar el projecte d'arranjament de tres places de la segona fase, però els veïns la van convertir en una pluja de retrets. La regidora es va comprometre a fer un gest sota la forma d'una actuació extraordinària abans d'acabar la legislatura i a crear una comissió dels veïns i del Districte per buscar solucions als problemes.

El gest es va confirmar: la remodelació del carrer de Benlliure en què es va fer servir per primera vegada la *peça Montbau*, una llosa igual, però una tercera part més petita que les originals. Aquestes, agrupades de tres en tres, reproduïen el contorn de les antigues que hi ha als carrers.

D'aquesta manera es pretén conservar una característica important del barri: la unitat formal dels

paviments. Després del carrer de Benlliure, s'ha continuat renovant el paviment d'altres carrers, sempre amb la mateixa *peça Montbau*.

Quan ha arribat el torn al Pla de Montbau, s'ha respectat també la forma original de les lloses, aquest cop amb altres lloses de les mateixes mides.

No a la narcosala per decret

La primavera de l'any 2005, l'Ajuntament va anunciar l'obertura imminent d'un centre d'atenció a les drogodependències amb una *sala de venopunció assistida* (*narcosala* per malnom) a l'Hospital de la Vall d'Hebron per tal de descongestionar l'atenció als drogodependents en les zones de consum de droga al carrer existents en aquells moments a la ciutat, sobretot el Raval i el barri de Prosperitat. L'anunci es va fer envoltat d'informacions confuses i contradictòries, especialment per declaracions dels regidors dels districtes de Ciutat Vella i Nou Barris, però també de la tinent d'alcalde responsable de la sanitat municipal.

L'experiència internacional en matèria d'aquests equipaments de reducció de danys, com són les sales de venopunció assistida, recomana implantar-les *a prop dels llocs de consum al carrer i després d'haver-ne assegurat l'acceptació de l'entorn ciutadà*. Cap d'aques-

tes dues condicions no es van respectar en aquest cas. Les contradiccions de l'Ajuntament, la seva imprudència en ignorar l'experiència internacional, unides a la memòria recent dels efectes de la droga al barri els darrers anys de la dècada de 1980, van crear una alarma enorme pel temor que aquella situació es reproduís. El veïnat es va mobilitzar ràpidament per oposar-se al nou equipament, conjuntament amb els barris veïns que comparteixen la proximitat de l'hospital.

La mobilització va prendre unes dimensions sense precedents i un ressò mediàtic també excepcional, sobretot per l'impacte que van tenir els talls setmanals de la Ronda de Dalt. Naturalment, devia haver-hi interessos polítics dels partits de l'oposició, que hi veien una via de desgast del govern municipal. Tanmateix, la responsabilitat principal va ser de l'Administració pels motius que queden dits i per haver promogut, a més a més, una campanya mediàtica de descrèdit que va caure, tal i com mai s'havia vist, contra els veïns de la zona.

Finalment, els temors del veïnat no s'han complert i l'Administració no ha repetit aquell error, però l'episodi és un exemple de com no s'han de fer algunes coses.

L'actuació de la vocalia d'Urbanisme i la campanya pels paviments va aconseguir la reurbanització del barri.

Montbau
50
ANYS

Les persones a Montbau

Els territoris i la història que hi ha al seu darrere depenen de les persones que els han modificat i hi han viscut. El barri de Montbau des dels seus inicis (fins i tot des d'abans de ser Montbau) ha comptat amb un patrimoni humà concret per tal que el barri fos com fos.

En aquests 50 anys i més enrere encara, centenars de persones han configurat aquest paisatge humà. No és possible fer una ressenya completa de tothom que s'ha destacat en la construcció, en les activitats i en el servei al barri. Ens haurem de limitar a referir-nos a algunes persones que representen una època o un àmbit.

Les converses amb les persones s'han dut a terme d'una forma lliure i sense cap guió establert prèviament. L'única condició era parlar de la seva experiència de vida a Montbau. Per això, cadascú ha expressat allò que volia dir d'una manera diferent i, si així ho ha desitjat, n'ha relatat els aspectes personals. També és possible que el punt de vista respecte a un mateix fet

o esdeveniment sigui diferent en funció de les persones que n'expressen la seva visió; s'ha respectat qual-sevol opinió. La realitat mai és una, és polièdrica i en aquest llibre no hem pretès contrastar les diferents versions dels esdeveniments. L'objectiu era conversar amb algunes persones que podien aportar la seva visió d'un tros de vivència dins aquests 50 anys d'existència de Montbau.

El territori de Montbau abans de Montbau

Just Hiniestrosa

Parlem, en diverses ocasions, amb els tres fills d'en Just: Carme, Teresa i Just, a casa seva al carrer de l'Harmonia, a Montbau, bàsicament per tractar del pare, una de les persones que va viure en aquest territori que és Montbau molt abans de la seva creació. Són converses centrades en can Frares ja que el seu record és bàsicament d'abans de tota la transformació urbanística d'aquell indret. La família va viure i va créixer dins l'heretat de can Frares i els tres germans es van casar a l'església de la casa.

Joan Alavedra i Segurañas, escriptor i periodista, signant llibres a l'Associació de Veïns de Montbau, 1977.

Detall: Acte al local social, dècada de 1960.

En Just pare era un gran afeccionat a la fotografia i tenia una màquina de fotografies estereoscòpiques, d'aquelles que es revelaven en plaques de vidre i es podien veure en *relleu* en un aparell adequat. Els germans conserven moltes fotografies (de placa de vidre i d'emulsió) amb una gran cura i devoció perquè són història ja que ens mostren uns indrets desapareguts i unes escenes d'un altre temps. Conserven encara una màquina de fotografiar del pare, dels anys quaranta del segle passat.

Just Hiniestrosa va arribar de Balaguer a can Frares el 1923; tenia 20 anys. Havia tingut una vida complicada i a can Frares, amb el temps, trobaria tot el que desitjava: una família i una feina que el feien feliç.

Va aprendre els oficis de lampista, electricista, mecànic i també, de fuster. Feia el manteniment (pous, electricitat, feines de lampista, etc.) dels dos pavellons del preventori i de can Frares. Quan parlen de can Frares, es refereixen a tot el territori que hi pertanyia: les terres, la masia, els pavellons del preventori... En Just també tenia cura de la calefacció amb la caldera i de l'autoclau per desinfectar els matalassos i la roba dels infants.

També col·laborava en el manteniment de la Fundació Albà o de can Gallart (Palau de les Heures) quan es trobaven amb alguna qüestió que només ell podia solucionar.

Les bombes d'impulsió que servien per elevar l'aigua als dipòsits generals sempre li donaven molta feina. Els germans expliquen: «a can Frares hi havia un gran dipòsit d'impulsió i un gran llac que servia per regar l'horta. De tot això es cuidava el pare perquè estigués en òptim funcionament; ara engegava un

motor, ara un altre, ara obria una vàlvula... dels dipòsits de la muntanya encara ara fan ús les Llars Mundet. Es van segellar molts pous i mines quan es van fer les Llars Mundet i el meu pare es lamentava d'això...».

En Just i la seva esposa es van casar el 1928. Uns treballadors de la Casa de la Caritat van habilitar l'antiga casa que era a l'entrada de l'antiga tanca del Palau de les Heures (tocant al camí de Sant Cebrià) perquè hi establissin la seva llar. Allí van néixer els tres fills del matrimoni. En Just fill recorda que en els seus anys d'infantesa no hi havia nens per aquests indrets i sovint jugava amb els nens del preventori. La família es van estar en aquella casa fins el 1973 quan es va modificar tota aquella zona per fer-hi nous equipaments del recinte Mundet. Una part de la família va anar a viure a can Conill.

Dins la finca de can Frares hi havia algunes casetes més que eren habitades per persones que feien feines complementàries i de servei a la finca. Una de les cases era la fusteria, que treballava per al Palau de les Heures, i en Just Hiniestrosa, el pare, hi va aprendre a fer de fuster. Una mica més avall hi havia la Fundació Albà, que es va inaugurar el 1929. Una altra de les cases era can Conill, on posteriorment hi va viure la seva família.

En Just tenia cura del manteniment de can Frares i del preventori. Alguna vegada anava al Palau

1 i 2. Caseta d'en Just Hiniestrosa (al davant i a tocar la tanca del Palau de les Heures). Al darrere, la casa del masover de les Heures.

3. Espai on era la casa d'en Just, una de les entrades al recinte Mundet.

de les Heures, quan tenien algun problema amb la llum (sovint tenien problemes al planxador) o quan l'aigua no anava bé i, en el temps de la guerra, quan els Gallart van abandonar la finca, només ell sabia bé quan alguna cosa no funcionava.

Els germans recorden que a casa seva van tenir un porró que deia *Visca Catalunya!* i la senyera dibuixada, i diu que probablement provenia de les Heures, de l'estada d'en Lluís Companys, president de la Generalitat de Catalunya. Segons qui venia a casa, la mare no treia el porró. Un cop va marxar el president Companys, la família Hiniestrosa i uns altres veïns de la zona s'amagaven al refugi antiaeri de les Heures durant els bombardeigs.

En els anys de la guerra, quan l'inacabat pavelló de Llevant de la Casa de la Caritat es va convertir en la caserna Macià, en Just continuava la seva tasca de manteniment per a l'exèrcit republicà. En els anys de la postguerra, quan es va utilitzar com a camp de concentració, ell hi entrava i sortia sense dificultat. Feia el manteniment de les bombes que impulsaven l'aigua i tot el que li demanaven. Per aquesta familiaritat, els presoners que tenien un règim més obert sovint anaven a casa d'en Just i els hi feien entrepans i se sentien més acompanyats en aquella època complicada. La seva predisposició per ajudar tothom l'havia posat més d'una vegada amb un compromís en aquells moments difícils. Els germans recorden que la gent es posava al filat metàl·lic per dirigir-se als presoners i els llançava missatges embolicats en pedres. Sovint, els familiars llençaven pedres amb missatges embolicats amb l'esperança que els presoners els poguessin llegir.

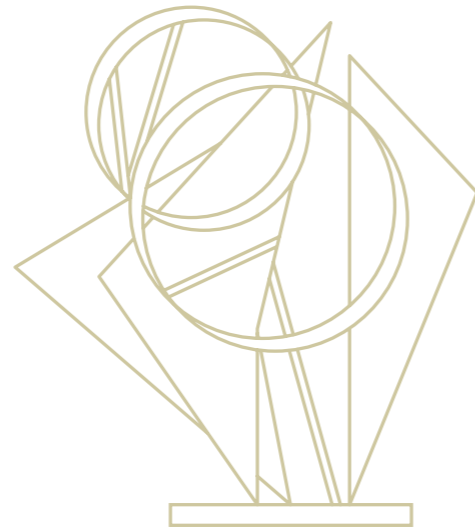
«El pare s'estimava el que feia i sempre estava disposat a ajudar en allò que fos», diuen els fills. Entre els anys 1941 i 1945, el que havia estat fins aleshores el camp de concentració es va convertir en l'Hogar de Montaña, on els nens de la Casa de la Caritat hi anaven a passar els estius. En Just sempre havia tingut especial predilecció pels nens, perquè s'hi trobessin a gust i bé, i el fill recorda que posaven un llençol en un dels patis i els passava pel·lícules mudes amb una antiga màquina d'aquelles de carbons, ell l'ajudava i s'ho passava bé amb els nens (tenia uns 8 anys). La pel·lícula es trencava sovint i cada diumenge continuava la història des d'on s'havia quedat el diumenge anterior. Malgrat la precarietat, eren temps de solidaritat.

Entre els anys 1945 i 1947, en Just també va col·laborar com a àrbitre en el campionat d'escacs que es duia a terme a la Fundació Albà. Venia el Club Ajedrecista del Carmelo, que pertanyia a la Agrupación Cultural y Recreativa del Carmelo, i feien unes simultànies amb premis de medalles i copes, i després tots feien una costellada al bosquet de can Frares.

Mentre estaven construint les Llars Mundet, l'arquitecte Manuel Baldrich sovint tenia converses amb en Just i amb freqüència discutien d'un tema polèmic: la pèrdua dels pous i de les mines d'aigua a causa de les obres, la qual cosa amoïnava molt el Just i l'arquitecte hi treia importància perquè deia que amb l'aigua de Dosrius que arribava a Barcelona mai n'havia de faltar. El Just es preocupava molt pels pous i per les mines i sempre vigilava que l'aigua no hi faltés. Als pous hi havia unes bombes alternatives de pistons amb uns engranatges (ens explica en Just fill) que cada dia es cuidaven de posar en marxa.

El 1961, en Just Hiniestrosa va morir en un desgraciat accident i va deixar un buit profund no tan sols a la família, sinó en la gent que l'havia tractat i conegut.

Un temps després, en Just fill va entrar a treballar a les Llars Mundet, a la central tèrmica. També feia de mecànic de cotxes. Més endavant va organitzar l'especialitat d'automoció a l'Institut de Formació Professional Ana Gironella, on va exercir com a professor fins que es va jubilar després de 30 anys. Només cal passejar pel recinte de les dependències de les Llars Mundet per comprovar que la gent antiga el recorda per la seva bonhomia en el tracte amb tothom.

La construcció del barri

Xavier Subias

Xavier Subias Fages, juntament amb Pedro López Íñigo i Guillermo Giráldez Dávila, tots ells arquitectes, van ser els artífexs de la primera fase de la construcció de Montbau. Durant els actes de la celebració de 50è aniversari de Montbau es va programar un cicle de conferències, entre les quals hi havia *L'experiment urbà a Montbau*, impartida per Xavier Subias el 28 de setembre de 2010, que juntament amb l'entrevista d'*El Periódico* del 2 de desembre de 2009 i la conversa personal a casa seva han servit per elaborar aquest text. «Cal conèixer com era Catalunya el 1957 per entendre com va ser Montbau.»

Pierre Vilar¹ explicava que Catalunya mereixia tan com París el lema del seu escut: *fluctuat nec mergitur* (arrossegat per les onades –el vaixell–, però no s'enfonsa); Catalunya és un país que fluctua, però sempre torna a emergir. Després de la Guerra Civil, Catalunya va rebre 2 milions d'immigrants i va reforçar la seva població amb la natalitat d'un altre milió. Això comportà molts problemes.

El 1957 encara no feia 20 anys que s'havia acabat la guerra i el país es trobava en un règim dictatorial que tenia les característiques d'autarquia, centralisme i dirigisme. Això no era bo per a Catalunya: autarquia amb una economia de guerra i autosuficiència; un projecte polític totalitari que volia ser alternatiu al món liberal, i una intervenció massiva en les condicions d'una vida econòmica contrària a l'esperit català.

¹ Historiador nascut al Llenguadoc (1906-2003) i considerat una de les màximes autoritats en l'estudi de la història de Catalunya.

Pla de Montbau i escultura *Ritme i Projectió*, 1961 (PMH).

Des del punt de vista de l'urbanisme hi havia un Plan Nacional de Urbanismo per aturar les grans i *perilloses* ciutats de Barcelona i Bilbao (no es parlava de Madrid). En aquell moment, encara no s'havia fet el canvi del sistema econòmic per l'oposició de la branca falangista. Instigat per Laureano López Rodó, ministre que va dur a terme una renovació profunda en l'administració de l'Estat, Fabià Estapé va anar a Madrid a assessorar el dictador en matèria econòmica. El va convèncer i finalment va cedir a crear un govern de tecnòcrates; canvià la política econòmica i arribaren els plans d'estabilització, els *planes de desarrollo* i per a Catalunya tot començà a canviar d'aspecte.

Amb aquesta liberalització a Catalunya es produiria el que a Madrid es va anomenar «un polo de desarrollo espontáneo» i es va crear el 30% del total dels llocs de treball. Per aquest motiu es van produir les migracions cap a Catalunya. Això s'afegeix a la tremenda crisi d'habitatge que ja existia. S'inicià el fenomen del barraquisme. Molt ben documentat per la *Gaceta Municipal* es va publicar que en aquells moments a Barcelona hi havia 2.660 barraques i 1.600 d'aquestes eren al Somorrostro.

I en aquell mateix any 1957 el govern de tecnòcrates designà un nou alcalde per a Barcelona: José María de Porcioles i Colomer, que era natural del país i que s'envoltà també de gent de la terra. Era un franquista com una casa de pagès, no ens enganyem, però igual que Gorbaxov amb el comunisme, va fer el contrari d'allò que se li manava. En comptes de tancar-se a la ciutat, va enviar polítics i tècnics a Europa a veure com s'havien sortit de la gran crisi de la reconstrucció després de la Segona Guerra Mundial.

A més, hi va haver la potència de l'acció de l'urbanisme de Santiago Udina, amb allò que cap tinent d'alcalde d'Urbanisme fins llavors havia gosat fer: l'expropiació de 31 Ha a la zona de Montbau i 15 Ha eren de parc forestal.

El Patronat Municipal de l'Habitatge tenia com a president en aquell moment Santiago de Cruylles, que s'envoltà d'un bon equip, amb José María Martínez Marí com a gerent. De seguida es va recórrer a la capacitat associativa d'aquesta ciutat, plena de cooperatives, algunes d'habitatges, que eren una força viva. Aquestes van convertir tot això en una operació de gran diversitat. Aquest va ser el seu mèrit principal. Cada cooperativa nomenà el seu arquitecte: 25 equips d'arquitectes més tots els de la segona fase.

Als tècnics i als polítics se'ns va enviar a Europa per aprendre. Allà veiem models arquitectònics per traslladar a aquí: L'Unité a Marsella, de Le Corbusier; a Anglaterra el London Plan, i el que més ens va impactar va ser el barri de Hansaviertel (Berlín). Allà vam aprendre un tipus d'urbanització nova. En lloc d'illes d'edificis (l'illa tancada de Cerdà), tot s'organitzava al voltant de blocs que formaven unitats autosuficients. Berlín era una ciutat que havia estat bombardejada i el 1957 van fer un concurs d'arquitectes a l'Exposició Internacional de Construcció Interbau. I hi van ser tots; tots hi van fer un bloc. L'urbanisme es converteix en un procés en què domina l'objecte arquitectònic.

Quan vam dissenyar la primera fase a Montbau, vam tenir molt en compte els habitants que hi havien de viure. Ens vam inventar una ordenança perquè, fins i tot en el solstici d'hivern, els pisos tinguessin una hora de sol. Aquest és l'origen d'aquell tipus de bloc

Maqueta del projecte d'habitatges de Montbau (PMH).

aïllat i estret tan característic. Hi havia a la memòria la quantitat de tísics que va produir la ciutat per falta de sol i d'aire. Per això vam dictar aquella ordenança.

La ciutat ha de tenir alguns elements bàsics: escoles, abastament quotidià, seguretat, etc., però no tan sols són importants els valors funcionals, sinó també els valors sociològics, és a dir si el nucli de població aconseguix una identitat, si la gent s'hi troba bé, si troba que hi pertany... La gent de Montbau ho ha aconseguit: se sent de Montbau.

Tots estem molt contents del resultat. Havia passat la ideologia racionalista i allò que importava era la relació humana. I es va pensar en el disseny del torrent central com a parc urbà, dissenyat per Casamor i Riudor. Realment fer entrar la natura a la ciutat és un valor. I de la gran plaça, de 50 x 200 m, volíem fer un lloc de trobada, de festes... La plaça va ser l'objectiu principal del nostre projecte.

Aquest sistema nou d'urbanització donava pas a les noves tipologies. Era més lliure perquè no era com el de l'Eixample, en què els arquitectes tenien dues missions: una, dur a terme una distribució adequada i, l'altra, construir una façana de mèrit. A Montbau es van assajar tipologies noves. Algunes coses van quedar ben resoltes, d'altres, no tant. En el seu moment hi van haver crítiques i algunes no s'han complert, com «aquest serà un agobiant suburbi-dormitori». Es va parlar de «barraquisme vertical». Els veïns de Montbau senten una altra cosa. Hi ha prou testimonis que en donen fe.

Respecte a l'*experiment Montbau*, es poden fer un resum d'una sèrie de qüestions: va resultar un nucli aïllat de l'Eixample i de difícil accés durant molts anys

fins que no hi va arribar la línia 3 del Metro i es va construir la Ronda. Va ser un barri planejat pel Patronat Municipal de l'Habitatge i promogut per les cooperatives i això va ser un valor molt positiu. Els seus valors funcionals són la proximitat de l'habitatge, l'abastament quotidià, l'escola, el temple, la natura i l'esport. Els seus valors sociològics són la relació humana, el sentit de comunitat, la pertinença i la integració.

Conscients del nou esperit urbanístic, el torrent es va planejar com a eix central i va ser tractat com a parc urbà; la gran plaça, com a lloc de trobada; l'adopció de l'edificació oberta, per conformar la plaça, i el cos del nucli, més o menys racionalista. S'hi introdueixen les tipologies arquitectòniques inspirades en els exemples d'Interbau –barri Hansaviertel–; de L'Unité, de Le Corbusier, als objectes de Van der Broek i Gropius, i de les variants dels dúplex que Sert havia construït al carrer de Muntaner i la casa Bloc de Sant Andreu.

Finalment referim la intervenció a la conferència d'un veí del carrer de Vayreda: «vaig néixer en un pis de 50 m² i pel fet que des del saló pogués obrir la finestra i veure Barcelona i el mar, aquell saló d'escasament 8-9 m² prenia la dimensió d'un saló de 80 m²; i a l'altra banda, on tenia la meua habitació, que donava a la muntanya, als pins, allò la feia créixer fins a 50 m²...».

UNA VEÏNA ANOMENADA... Teresa Rossell, pel coneixement per a tothom

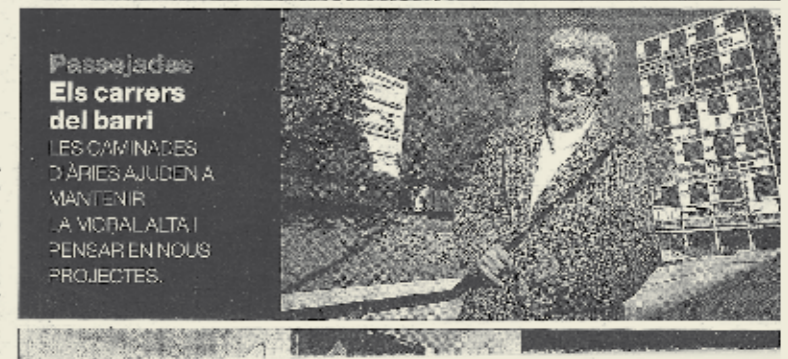
Es va proposar aprendre pel seu compte el que no li van ensenyar a l'escola i transmetre aquesta passió a aquells que veníen haver de suportar un moll aviat els llibres per la jornada laboral. Presidí les Aules d'Extensió Universitària de Montbau.

“Treballo per difondre cultura entre la gent sense estudis”

Agost del 1961. El meu marit i jo, acabats de casar, arribem a Montbau, un barri a la muntanya, amb una sola línia d'autobús i sense metro. Vam venir a parar aquí perquè ell treballava a la cooperativa La Puntal, que llavors rentava nois i pisos en aquesta zona. Aviat ens vam adonar que s'havia de fer servir de centre i el meu marit, que era molt inquiet, va entrar com a secretari de l'associació. Amb aquestes tertúlies inter-
disciplinàries de la cultura i el pensament català, però sense dogmes. Tota la gent era benvinguda però especialment aquells que, com jo, no van tenir el privilegi de rebre una formació escolar. Era necessari portar cultura a aquest barri obrer i perillós amb pocs habitants amb estudis superiors. Aviat, anys més tard, es va aconseguir que les tertú-

Recorda
Suggerents fotos de família
PER LA TEPESA, ELS ÉSSERS ESTIMATS SEMPRE HAN ESTAT UNA DE LES SEVES PRINCIPALS DEDICACIONS.

Passades
Els carrers del barri
LES CAMINADES D'ÀRIES AJUDEN A MANTENIR LA MORAL ALTA I PENSAR EN NOUS PROJECTES.

Higini Juan, premi Horta-Guinardó

El senyor Higini Juan, soci de la nostra entitat, ha estat guardonat amb el premi Horta-Guinardó 1994. L'amic Higini va ser, temps enrera, secretari de l'Associació i, fins fa ben poc, president de l'AEEF de Montbau.

Aquesta ja és la quarta vegada que aquest premi –que reconeix la iniciativa cívica d'una persona o entitat del districte– arriba al barri. L'any 90 el va rebre la Biblioteca Popular Albert Pons i Baró, l'any 91, l'AEEF, i l'any 92 l'Art Montbau.

La redacció del Resson vol fer arribar al nostre veí la seva relització més efusiva i agrair-li tants anys de dedicació voluntària al nostre barri.

● L'Higini, amb el seu pic, al peu del camp

Dalt: Una veïna anomenada Teresa Rossell, *El Periódico*, 2 de desembre de 2009.

Dreta: Higini Juan, premi del Districte d'Horta-Guinardó 1994, *Resson* núm. 13, desembre de 1994.

Els inicis de Montbau

Higini Juan i Teresa Rossell

Tots dos van arribar a Montbau el 1961 acabats de casar. Van arribar-hi per la Cooperativa La Puntual. Eren persones inquietes i actives amb ganes de fer vida de barri i fer coses pel barri.

L'Higini va començar sent secretari de l'associació de veïns d'aleshores durant sis anys i, a causa del seu tarannà, era titllat de catalanista-separatista, segons ell mateix afirma en una entrevista que li van fer per a la revista de l'Associació de Veïns de Montbau, *Ressò*.

Amb l'adveniment de la democràcia es va formar una candidatura anomenada Renovació Democràtica. Tothom volia formar-ne part, diu ell mateix en l'entrevista esmentada.

El 1967 no hi havia cap entitat cultural a Montbau i l'Higini i la Teresa van ser uns dels primers a impulsar una delegació de l'Associació Excursionista d'Et-nografia i Folklore (AEEF), que es va convertir en la canalitzadora de moltes activitats culturals que han enriquit el barri.

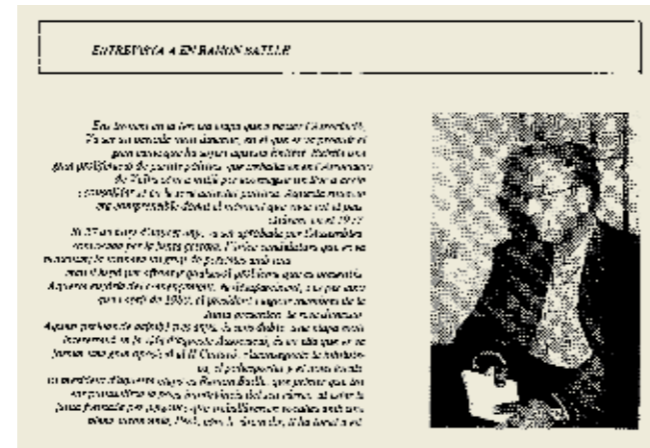
Les activitats de l'AEEF eren les trobades internacionals d'esbarts, les anades a Prada de Conflent a la Universitat Catalana d'Estiu i les excursions culturals per tot arreu. Quan l'Higini va ser-ne president, donava conferències sobre la història de Catalunya per tot el territori.

Va formar part de les juntes de l'Associació de Veïns de Montbau i de l'AEEF, però mai simultàniament perquè ell creia que no era convenient.

El 1994 va rebre el premi del Districte d'Horta-Guinardó per la seva trajectòria cívica.

El 1999 va morir l'Higini i Montbau va perdre una persona destacada per la seva activitat continuada i enriquidora per al barri.

La Teresa ha volgut seguir amb la tasca d'agitadora cultural i actualment està al capdavant de les Aules d'Extensió Universitària de Montbau, un espai per a la cultura, tot continuant la labor social que va iniciar amb el seu marit.

Entrevista a Ramon Batlle, *Ressò*, març-abril de 1983.

Les cooperatives, el futbol, l'associació de veïns, la biblioteca...

Ramon Batlle

Fa 42 anys que Ramon Batlle viu amb la seva família en una de les cases del carrer de la Ceràmica, les *casetes blanques*. El camí del darrere de casa seva ja és el Parc de Collserola.

Aquestes cases van ser una construcció completament diferent a la resta de Montbau i va ser la Cooperativa Barcelonesa d'Habitatges que se'n va fer càrrec. Actualment encara continua existint i Ramon Batlle n'és el president.

Li demanem que expliqui el paper de les cooperatives d'habitatges a Montbau. De seguida que el Patronat Municipal de l'Habitatge va decidir la construcció de Montbau, Jaume Nualart, qui tenia una relació de col·laboració dins el Patronat, va considerar que el sistema de cooperatives podia ser una bona manera de tirar endavant la construcció dels habitatges. El Patronat cedeix el terreny a les cooperatives perquè hi construeixin els edificis i els adjudiquin als seus associats. Totes les cooperatives (Graciense, La Puntual, Barcelonesa i d'altres) eren d'inspiració Nualart. El seu paper va ser molt decisiu per a la trajectòria de la construcció i la posterior ocupació dels habitants de Montbau.

Nualart també va impulsar el criteri, juntament amb Emili Boix i Selva (tots dos eren sociòlegs), de fer una composició de famílies que, pel que fes a procedència, nivell d'estudis, professió, etc., representessin la mitjana de la població de tot Barcelona. Això mateix ja s'havia fet al barri del Congrés uns anys abans. Per

això es van triar bé les diferents cooperatives que prendrien part en la construcció de Montbau. El caire de les cooperatives definiria el perfil de les persones que hi anirien a viure. Es volia reproduir la variabilitat sociològica de tot Barcelona per no crear guetos. Per al Patronat, finalment, això no acabava de quadrar del tot i van intentar corregir els decalatges d'equilibri social amb l'adjudicació d'habitatges als militars i a la guàrdia urbana.

Les cases del carrer de la Ceràmica, les *casetes blanques*, es poden considerar una tercera fase de la construcció de Montbau. El terreny també era del Patronat i, quan ja s'havien construït la primera i la segona fases, la Cooperativa Barcelonesa va negociar la construcció de 52 cases que va dissenyar l'arquitecte Joan Bosch.

La condició era que 8 d'aquestes cases serien adjudicades directament pel Patronat a qui volgués. Inicialment hi va haver molts problemes amb la constructora, que va fer fallida. Per això es va anar allargant molt la construcció. Tot i haver començat el 1961, les cases no es van poder adjudicar fins al 1968. Aquesta part de Montbau sempre ha quedat una mica apartada de la resta, per la diferència de la construcció, per la composició dels seus habitants, per estar dalt de tot...

Ramon Batlle va ser el primer president de l'Associació de Veïns de la junta democràtica el 1977. Recorda que en la transició política hi havia persones que vivien a Montbau i que pertanyien a partits polítics en la clandestinitat, tant d'ERC com del PSUC, i en el moment de plantejar la candidatura d'una junta democràtica se'ls va anar a buscar.

També van estar vinculats amb l'impuls de la cooperativa escolar que va crear l'Escola Baloo i que estava formada per molta gent de les *casetes blanques*. El primer trimestre de funcionament de l'escola la canalla van haver d'anar amunt i avall en autocar a una torre que els van deixar per sobre de la plaça de Lesseps perquè encara no estaven acabades les cases. Després de Nadal ja van anar al local social del carrer de la Ceràmica, número 32 i més endavant van poder fer classe a l'edifici de la cantonada del carrer de l'Arquitectura, projectat per Albert Bastardes i Germà Vidal, arquitectes i pares de l'escola.

El cooperativisme és un aspecte que pesa molt en els inicis i la construcció social de Montbau, i les persones que hi van ser ho valoren com un aspecte clau. Per aquest motiu, Ramon Batlle en fa un èmfasi especial i destaca la figura de Jaume Nualart.

Luis Caro

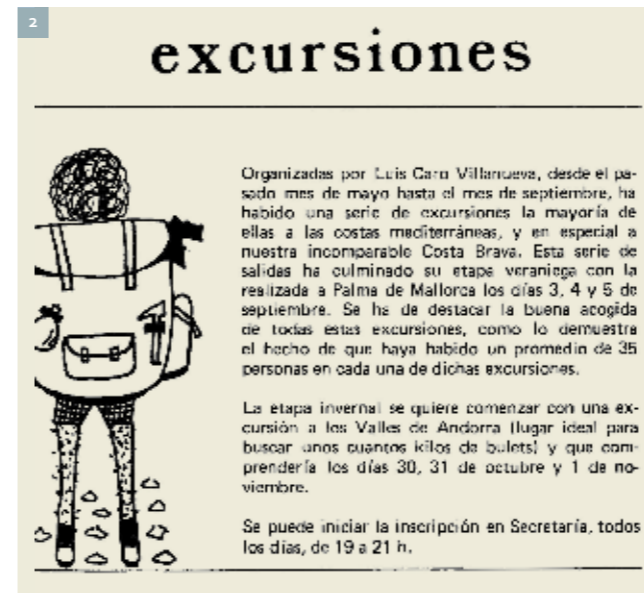
Luis Caro va anar a viure a Montbau el 1964. Quan va arribar, hi havia un barranc al capdamunt del carrer de la Poesia, a la vora d'on viu. Allí, al fons, hi havia un broc que rajava: era la font de can Barret. Els veïns hi anaven a buscar aigua perquè en deien que era molt bona. Un bon dia, els de l'Ajuntament van anar a clausurar la font perquè en deien que no era potable. Els veïns s'hi van oposar de ple i diverses vegades va venir la guàrdia urbana per posar-hi ordre i fer possible el tancament de la font. Luis Caro recorda que fins i tot hi va haver garrotades i ell mateix en va rebre una.

Finalment es va aconseguir que s'allargués la mina de can Barret fins on actualment hi ha la font, al mig dels jardins de Montbau.

Ell sempre ha estat vinculat amb la Unió Deportiva Montbau. Havien de tenir un camp de futbol, segons el projecte, però se'l van «menjar» per a altres construccions. On està l'Escola Professional Maria Auxiliadora, hi ha uns terrenys que el propietari estava disposat a cedir-los per fer-hi el camp de futbol. Hi va haver molts problemes i, finalment, l'Ajuntament va considerar que no es podia fer perquè aquella era una zona forestal. També es va intentar fer el camp a la pedrera de Montbau. Es van reunir el president de la UD Montbau, el president de l'Associació de Veïns de Montbau, que era José Caro, el seu germà, amb el senyor Güell, llavors president del Patronat Municipal de l'Habitatge, i se'ls va dir que tenien el permís. Tenien les màquines a punt, però al final no va poder fer-se realitat. No hi va haver manera d'aconseguir un camp propi.

Luis Caro era el responsable del tennis de taula, activitat duta a terme dins l'Associació de Veïns. Recorda que, un cop que havien de jugar un partit amb un equip d'Arenys de Munt i el local social estava ocupat, van haver de plegar les taules de tennis de taula, que tenien rodes, i portar-les carrer de la Poesia avall, vigilant que no agafessin més velocitat del compte, fins arribar a l'institut, al gimnàs del qual van jugar el partit. En aquella època, el president era el senyor Manrique i el secretari, l'Higini Juan.

Luis Caro va ser vocal d'esports de l'Associació de Veïns. Els dissabtes, recorda, quan tornava de treballar al migdia i abans d'arribar a casa, anava al local social, posava les cadires en ordre, preparava la pantalla, la màquina de cinema... anava a dinar en un tres i no res i després anava a fer la sessió del cinema de tarda per a la mainada.

1. Entrega dels premis de tennis de taula a la festa major de 1976 (d'esquerra a dreta, Fernando Sáez, Luis Caro, Clavero, Latres i José Caro).

2. Excursions de l'Associació de Veïns de Montbau, Ressò núm. 2, quart trimestre de 1976.

Comenta que en aquella època el local sempre estava obert. Sempre hi havia una activitat o una altra. Estava ple de nens que hi anaven a jugar.

Té molts bons records de l'Associació de Veïns d'aquells anys, els primers de la transició. Feien excursions, que organitzava ell, per tot Catalunya. Feien teatre, bàsicament còmic, cinema, balls... A partir de la mort d'en Franco tot va començar a obrir-se més, diu, i es van presentar més candidatures per a l'Associació de Veïns; tot va anar canviant. «Va entrar la política» i això va comportar una sèrie de problemes pels quals va dimitir el seu germà com a president. Van ser moments durs per a ells.

Després de l'etapa de l'Associació de Veïns es va integrar en l'organització de la UD Montbau. En va ser president uns quants anys.

Van tenir també un grup de *majorettes* que acompanyaven l'equip de futbol en els seus partits. El va crear el senyor Jaraba.

Segons explica, només un cop tot el barri en pes es va unir per una causa comuna: evitar que els hi col·loquessin l'abocador d'escombraries. L'acord va ser unànime.

En aquests moments estan molt bé al barri i explica que últimament tenen un petit problema derivat del lloc on són i per altres factors. Els porcs senglars els visiten continuament, remenen les paperes i les bosses d'escombraries. Molts d'aquests animals gairebé estan domesticats i recorda que cada dia un porc senglar anava a una botiga de Montbau perquè el propietari li donava de menjar i l'animal s'esperava a la porta com un gos.

Tirso Suárez

Conversem amb Tirso Suárez al bar de l'Associació de Veïns de Montbau. Li demanem que expliqui la fundació de la Unió Deportiva Montbau, primera entitat que es va crear al nou barri. Recorda els primers anys de l'Associació de Veïns de Montbau i també fa una pinzellada de la seva vida abans de venir a viure a Montbau i, sobretot, de la seva faceta d'escriptor, de la qual fa una explicació vehement i entusiasta. Es nota que s'estima el futbol i la literatura.

«Estando aún soltero, trabajaba en el matadero de matarife y también en la Salle Bonanova. Cuando regresaba de trabajar, vi en la explanada de allí abajo unos chavales que estaban dando patadas a un balón de trapo. Al día siguiente le expliqué al hermano Gervasio de la Salle Bonanova que los chavales de mi barrio no tenían ninguna pelota de verdad para jugar. Enseguida me dejó coger una pelota nueva del armario que tenían repleto. Aún me acuerdo: era una pelota de color rojo. Al día siguiente me estaban esperando todos los chavales y me pidieron que fundara el club Montbau de fútbol. Lo estuve pensando; el barrio era nuevo (era el año 1961). Aquí había uno que había sido portero del Real Madrid, Sebastián García, y le pedí consejo para fundar el club.

Entonces había dos federaciones en Cataluña: la catalana y la de Educación y Descanso. Nos apuntamos primero a la de Educación y Descanso y ganamos el primer campeonato. Al fundar el club, la primera junta la hicimos en el bar Montbau. Al año siguiente entramos en la federación catalana... el año que viene cumplimos 50 años. Después de presidente, estuve 34 años de delegado.

En una reunión de la federación catalana de todos los clubs de Catalunya, dije que en el fútbol español sólo triunfaban el Barcelona y el Madrid porque son potentes, pero que existía un club saneado deportivamente, que era más grande que todos ellos: la Unió Deportiva Montbau; todo el mundo se calló y el delegado de Mollet se levantó y aplaudió... y arrastró a todos los demás.

La UDM recorrió todos los campos. El primer partido lo jugamos en el campo Penitents-Martí-Codolar, donde había las *basses*; en el otro campo de Martí-Codolar, en el Valle de Hebrón, en los salesianos, en Llars Mundet...

El Montbau ha sido mucho más grande de lo que realmente parece. Hemos jugado, incluso, en Sevilla. En Cazalla de la Sierra nos pagaron todo el viaje. El juvenil ha estado en primera división y ha recorrido todo hasta que entró el Mallorca en primera división. Recorrer Catalunya estaba bien, pero no podíamos ir a Mallorca.

Gracias a los directivos que hemos tenido y que han sentido el fútbol de verdad y el barrio... la UDM ha tirado para adelante. Hoy día tenemos un local social en propiedad.

En estos momentos no tenemos equipo juvenil porque no hay juventud. Antes, los coches eran muy escasos y la gente no se marchaba el fin de semana. Durante los partidos... aquello parecía el ambiente de primera división.

La primera vez que subimos a segunda regional jugamos contra el equipo de Vilassar de Mar, nos tocó la promoción y la ganamos; allí empatamos a 1 y aquí ganamos 5-1.

Equip de futbol de la UD Montbau.

Cuatro veces hemos intentado hacer el campo del Montbau. Tenía amistad con Bernardino Balaguer, que era presidente del Europa, y la finca de la Miranda (el terreno que está detrás de la escuela de enfermeras de la residencia) era suya. Un día, hablando con él, dijo que nos cedería la Miranda por 50 años, pero no pudo ser porque una parte era del Ayuntamiento. Nunca hemos tenido campo y hemos sido trashumantes de un campo a otro.

En la época en que fui presidente llegamos a tener 1.100 socios; ahora somos unos 300 y pico... y lo bueno es que la gente del barrio ha respondido. Al campo no van, pero cuando vas con el recibo a su casa...

Actualmente, en el primer equipo tenemos en plantilla de 20 a 23 jugadores, pero habíamos llegado a tener cuatro equipos y cerca de 100 jugadores: regional, primera división juvenil y el que llamábamos *Los Lagartos*, pues no nos llegamos a federar. Comienzan a partir de los 15-18 años en los juveniles, pero en el equipo de Los Lagartos tenían menos de 12 años. Ahora no hay juvenil porque no hay juventud.

Además, escribí 22 crónicas de historias de Montbau en la revista *Flama*. Una de ellas la titulé *Las mañanas de Montbau* porque Montbau cambia mucho de la mañana a la tarde. Por la mañana, lo baña enseguida el sol, la gente va de aquí para allá. Por la tarde, esto parece un cementerio...

A Montbau le llamaban «el barrio del casco blanco» porque, cuando no había metro y sólo llegaban el autobús 27, que seguía la línea hasta la plaza de España, y el 26, que era una ayuda de plaza Catalunya a Montbau, bajaban los guardias urbanos, todos con el casco blanco, y veías venir el autobús lleno de cas-

cos blancos y subían todos por los jardines de Muñoz Seca y aquello parecía una ola blanca...

Al principio, como presidente de la UDM y dado que no había ninguna entidad más, mucha gente venía a consultarme sobre problemas del barrio. Entonces hablé con el concejal del distrito, Costa Ojeda, para que nombrase alguien como presidente de una asociación de vecinos. Le aconsejé que hablase con Félix Jiménez Lasanta, que era vecino mío, y así surgió la primera junta de la asociación de vecinos, con Jiménez Lasanta como presidente, en 1963.

Cuando Arias Navarro era alcalde de Madrid, vino a visitar Montbau y Jiménez Lasanta, López Duran, Montoliu y yo le acompañamos por todo Montbau. Estuvo muy satisfecho y nos dijo que sentía no poder levantar un barrio así en Madrid porque no había orografía que esté de cara al sol naciente.

También soy escritor, pero hasta que no me jubilé, no me lo tomé en serio. Nací en Quintanilla de Sollanas, en la provincia de León, y mi primer libro, *Aventura por herencia*, lo presenté allí hace tres años. En el año 1948, cuando tenía 12 años, ingresé en el Convento de los Padres Agustinos Recoletos en el Colegio Episcopal de Santa Rita de Casia en San Sebastian. Allí nací como escritor y la mínima cultura que tengo la aprendí allí. Adquirí el hábito de escribir. Llevaba a todas partes la libreta a escondidas y escribía, y luego lo rompía.

Nobleza cazurra fue la primera novela que escribí. Los relatos son una mezcla de vivencias propias y ajenas. En los pueblos existe mucha literatura escondida y debe descubrirse. Además del que me publicaron, llevo escritos 17 libros más y tengo una saga de temas

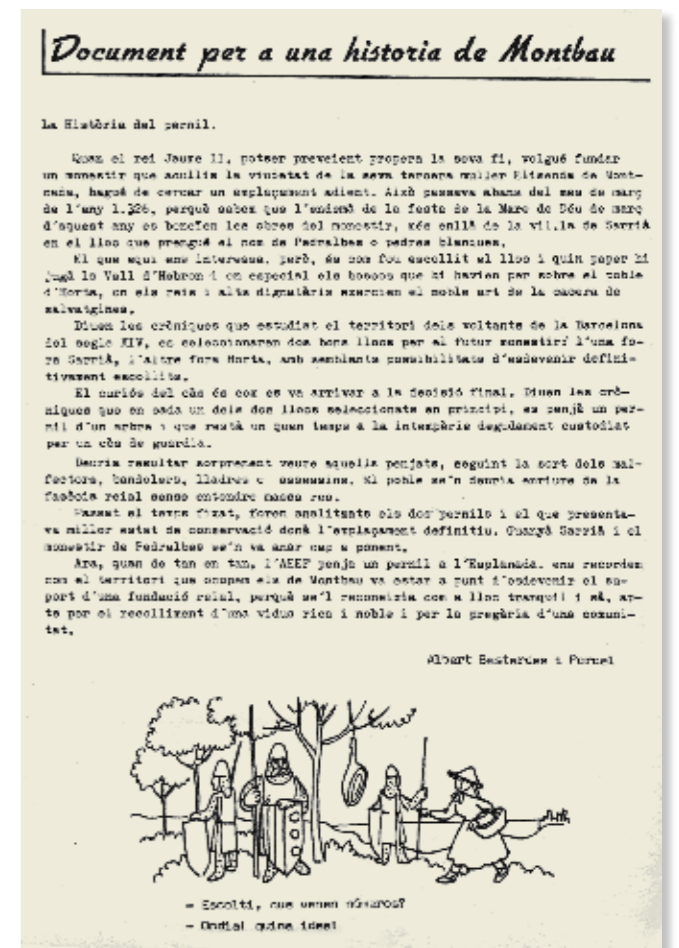
leonese de amor. Los diez primeros son temas entre Barcelona y León y el año que viene me van a publicar uno en el pueblo, de tema leonés, para regalar. Para escribir una novela, parto de una base real que tenga valor literario. Me presenté seis veces al premio Planeta y seis al premio Nadal y siempre llegué a la final.»

Albert Bastardes

La conversa amb l'Albert Bastardes Porcel a casa seva, a Vilassar de Dalt, ha estat una experiència més que profitosa i interessant. Amb la intenció principal de copsar les seves vivències en els 28 anys que va viure a Montbau, ha anat tractant una multitud de temes que formen part de la seva vida i que ha estat un plaer poder conèixer.

L'avi, Albert Bastardes Sampere, advocat (entre molts altres càrrecs va ser el primer alcalde democràtic de l'Ajuntament de Barcelona –de 1908 a 1909– i diputat del Parlament de Catalunya), va ser amic de Francesc Moragas, qui després va ser fundador de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, d'Enric Prat de la Riba (anys més tard president de la Mancomunitat de Catalunya) i de Francesc Vidal i Barraquer (que, a més d'advocat, després va ser cardenal). Tots quatre estudiants van mantenir una molt bona amistat durant anys.

El pare, Albert Bastardes Parera, que va continuar amb la fàbrica de licors que va regentar tota la seva vida i que va ser fundada pel seu avi i heretada per la seva mare (l'empresa es va dir molt temps Hija de Juan Parera), entre molts altres aspectes de la seva vida, va participar de les inquietuds i els objectius del Centre Excursionista de Catalunya, en la secció foto-

La història del pernil, *Ressò* núm. 2, 2a època, abril-maig de 1981.

Segle XVIII. Monestir de Sant Jeronim de la Vall d'Hebron

LA FI DEL MONESTIR DE SANT JERONI DE LA VALL D'HEBRON

En aquesta secció, tard o d'hora, s'ha de trobar el veí Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, la història del qual, si bé no massa llarga, és ben plena d'aconteïments.

Avui en parlem a partir dels fets coneguts pel nom de Guerra del Francès, que esdevingué durant els primers anys del segle passat, perquè comportaren la seva primera destrucció i el saqueig per part de les tropes napoleòniques i l'inici de la seva definitiva decadència.

El general Duhesme havia entrat amb un còs d'exèrcit i ocupat Barcelona amb l'escusa de seguir cap a Cadis i arribar a Portugal. Els qui havien arribat com a amics es convertiren en tropes d'ocupació quan napoleó va fer abdicar el rei d'Espanya Fernando VII i entronitzà el seu germà Josep.

En el curs de les operacions militars dutes a terme per a sufocar la revolta popular, columnes militars sortiren de Barcelona per anar a reforçar el setge de Sara-

gossa i per tres vegades consecutives foren parades al Bruc. En una d'aquestes ocasions l'exèrcit francès va retrocedir, saquejà vàries poblacions, entre elles Mataró, i assetjà Girona, que no va poguer conquerir. Pel camí toparen amb el monestir de Sant Jeroni que fou saquejat i destruït, ves a saber perquè. Això passava l'any 1808 i fins a la guerra del francès no va acabar-se al 1814 el Monestir quedà abandonat.

Aquest fet va ser decisiu per al seu futur, perquè encara que en 1820 ja havia sigut parcialment reconstruït no va tornar a ser el que havia sigut i representat per la ciutat de Barcelona i igualment pels pobles i parròquies de les rodalies, cosa que algú dia haurem de comentar.

El Monestir de Sant Jeroni va anar fent la viu-viu fins al 1835, l'any de la desamortització. Les seves possessions foren venudes i els edificis subhastats, abandonats, expoliats i arruinats definitivament.

La carretera de l'Arrabassada va ser traçada el 1877 ben bé pel mig de les seves dependències abandonades. Les seves pedres han sigut remogudes una i altra ve-

gada fins que als nostres dies es va construir l'estació de servei de l'Arrabassada en el mateix solar del monestir.

Alguns dels nombrosos documents de la que fou la seva gran Biblioteca van poguer ser recollits a la parròquia de Sant Joan d'Horta. El mateix 1877 membres de la tot just nada, Associació d'excursions Científiques (més tard El Centre Excursionista de Catalunya) examinaven aquest document a la parròquia d'horta i de passada se'n varen endur alguns dels segle XI! En 1902 la resta del tresor va passar al Bisbat: 6 sacs, 36 paquets i 620 pergamins.

A part d'això, queden algunes pedres velles a mig aire de la serra de colcerola, indiferents al pas del temps i dels cotxes que passen pel mig del que fou el gran Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron.

Ah! una altra cosa n'ha quedat i aquesta la fem servir a diari: el nom de la Vall d'Hebron, el nom que tenim en comú tots els barris que hem anat sorgint als seus peus.

Albert Bastardes

gràfica. L'afició a la fotografia el duria a tenir un arxiu important de llocs de Catalunya i de tot el món. L'Arxiu Albert Bastardes és, avui dia, una font de consulta de fotografies, en molts casos, d'indrets o objectes inèdits. Està format per unes 60.000 fotografies fetes per ell a començaments de segle XX i per fotografies de l'arxiu Roig, que van adquirir anys després.

Ell, Albert Bastardes Porcel, arquitecte, ha realitzat (a títol d'exemple, dins la seva dilatada carrera) la construcció (1966) de l'església de Sant Sebastià de Bedorc a partir del seu projecte o el projecte de rehabilitació (2008) del monestir de Sant Llorenç a Guardiola de Berguedà. En aquests moments, entre d'altres, està a cura de l'organització i la divulgació de l'Arxiu Albert Bastardes.

I també hi ha l'experiència de la colla Cargol, que va aplegar la família Bastardes de 1952 a 1961 en un seguit d'accions i d'activitats al voltant dels set germans Bastardes Parera, les mullers i tots els fills i alguns parents més. Era un grup familiar organitzat com a colla que van dur a terme tot un seguit d'activitats lúdico-culturals de resistència, adreçades únicament a aquest grup i que actuaven amb una normalitat que no era possible a fora per la repressió franquista de la postguerra. L'any 2006 van decidir fer transcendir aquella experiència a la societat en general amb una exposició dels materials a l'Institut d'Estudis Catalans.

La fi del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, Resson núm. 7, març-abril-maig de 1982.

Situats en el tema de Montbau, Albert Bastardes ens explica que el 1961 van anar-hi a viure amb la seva esposa, Mercè Mestre, acabats de casar. Constatada que van ser temps durs per la precarietat de mitjans al barri, la manca de transport (l'autobús Casas els deixava lluny), els pocs equipaments i serveis... I es van començar a organitzar. Eren gent jove amb empena i iniciatives. Gairebé tothom venia d'una organització (cooperativa, entitat, etc.) i tenien l'experiència i l'hàbit d'organitzar-se.

Al començament, segons ens explica, «la gent vivia». Al cap de dos o tres anys comencen a arribar els fills... i no hi havia escoles. Aquest va ser el detonant; es va haver d'inventar una escola tal i com creien que havia de ser: l'Escola Baloo. A partir d'aquest moment, tot es va engegar. Les necessitats que es van crear a partir dels nens van ser l'estímul per anar creant amb imaginació i enginy tot allò que era necessari per a la seva educació, formació, diversió...

L'Associació de Veïns de Montbau va ser la primera entitat que es va crear per organitzar una mica aquella societat veïnal. Inicialment hi havia la idea de fer servir la casa de can Barret com a equipament i, lògicament, l'Associació de Veïns hi hauria d'anar a parar. La bassa de la casa va ser el lloc de bany dels nens i les nenes de l'època. Al final, can Barret va anar a terra perquè van haver d'augmentar la densitat d'habitatges que s'havia perdut amb la construcció a Montbau d'un bloc per als militars a canvi de la primera cessió del castell de Montjuïc a la ciutat de Barcelona.

Era l'any 1963 i la primera junta de l'Associació de Veïns estava formada per falangistes. Recorda la figura anacrònica de l'«alcalde de barrio», a qui calia

acudir per obtenir els certificats de bona conducta i d'adhesió al règim per a qualsevol cosa que es volgués fer. El primer president democràtic va ser Ramon Batlle; el segon, Joan Cervera i el tercer va ser Albert Bastardes. Ens fa unes breus pinzellades d'alguns fets que van ocórrer mentre ell era president. A començaments dels anys setanta, el bar a tocar del local de l'Associació de Veïns estava regentat pels propis membres de la junta i s'hi jugaven diners... i fort. En la nova etapa democràtica, això es va tallar de socarel: es va posar a concurs l'explotació del bar i s'hi va prohibir el joc.

Quan van ocórrer els fets del 23-F, Albert Bastardes era a València per qüestions de feina. Allà va observar alguns moviments de tropes poc habituals i, tornant cap a Barcelona, va veure un cotxe militar que marxava a tota velocitat cap a Castelló. Després va saber que anaven a retenir la ràdio. Va arribar el mateix dia a Montbau i en el local de l'Associació de Veïns es va trobar amb alguns membres de l'antiga junta franquista, els quals van posar les pistoles sobre la taula a punt de prendre el relleu després de l'aventura democràtica dels últims sis anys. Per sort, l'endemà mateix es van haver de replegar un altre cop. L'Associació de Veïns (com moltes altres en aquella època) eren plataformes de poder molt importants.

La primera fase de construcció dels habitatges de Montbau estava formada per gent amb empena, llançada, amb moltes iniciatives. La segona fase va ser diferent. La gent no tenia tantes ganes d'embolicar-se amb les coses del seu entorn. Sociològicament, les dues fases (les persones) no estaven enfrontades, però eren dues estructures urbanístiques diferents i

dues composicions sociològiques diferents. La gent de les anomenades *casetes blanques* (la darrera intervenció urbanística a Montbau) van acabar de donar el to amb una sèrie de reivindicacions.

Albert Bastardes té molt bons records de Montbau. Les iniciatives eren múltiples i es complementaven: l'escola, l'AEFF, la parròquia, les activitats de la Cooperativa La Puntual, les visites culturals, etc., tot en un context social i polític advers i mancat de gairebé tot.

Del 1981 al 1983, Albert Bastardes va escriure un seguit d'articles a la revista de l'Associació de Veïns, *Ressò*, titulats Documents per a una història de Montbau. En cada un desplega coneixement històric, ironia i molta imaginació, que ajuden a descobrir alguns aspectes del territori del barri i els seus entorns.

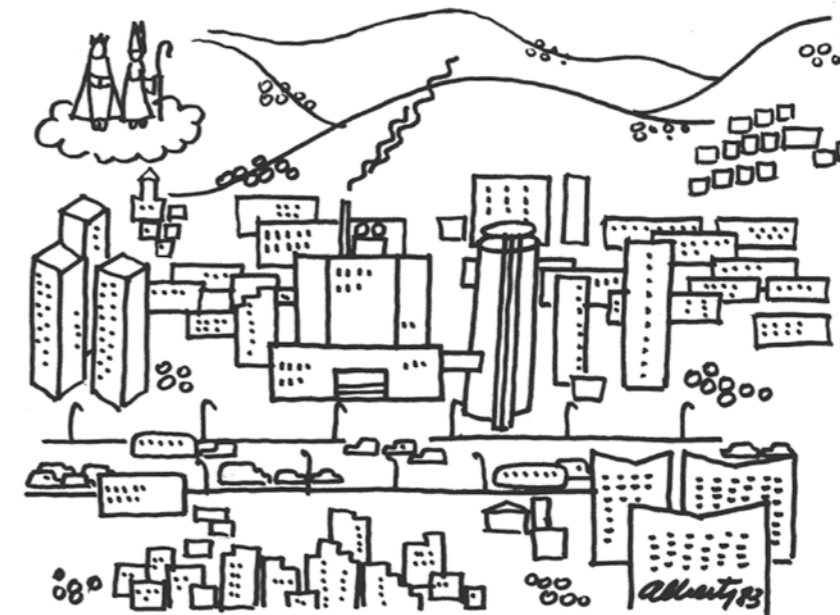
Salvador Sagarra

Parlem amb Salvador Sagarra a casa seva, al carrer de la Ceràmica, en un dia clar i assolellat del mes d'octubre, des d'on s'albira Barcelona i el mar. Hi viu des de 1968 i ha estat un membre actiu del barri de Montbau en diverses activitats.

El 1971 va ser escollit president de la Cooperativa Escolar Montbau (Escola Baloo), que va gestionar la construcció de l'edifici de l'escola en un terreny cedit pel Patronat Municipal de l'Habitatge.

L'experiència de la Cooperativa va ser molt interessant, segons ens explica. La junta es feia càrrec

Dues reines a la vall d'Hebron, *Ressò* núm. 8, gener-febrer de 1983.

DUES REINES A LA VALL D'HEBRON

Descrivíem, en el número anterior, la fi del Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron i avui donarem quatre dades del seu origen i esplendor.

Sembla ser que la quietud i els bons aires d'aquests paratges, tantes vegades citats en aquesta secció, ajudaren a l'establiment, ja d'antic, d'eremites escampats per la falda de Colcerola.

En 1386 fra Ponç Astars aconseguí: permís per a tenir un oratori propi i un cementiri, primer embrió del futur monestir.

La fundació efectiva no es fa, però, fins a 1393, sota el patrocini de Na Violant de Bar, muller de Joan I, rei de Catalunya-Aragó, i neboda de Carles V de França.

Si el Monestir no és ben bé una fundació reial, sí que neix sota el patrocini d'una Cort i en especial d'una reina, en el moment que d'aquesta Cort i aquesta Reina mantenen uns nivells molt alts de refinament cultural i de luxe que els porten a una despesa més enllà de les reals possibi-

litats financeres d'un regne de pocs recursos. Som en l'època de la introducció dels Jocs Florals a Barcelona, en l'època de Bernat Metge i de Francesc Eiximenis, en l'època que Catalunya domina la Mediterrània: Sardenya, Sicília, Nàpols, Atenes... i en l'època de conspiracions internes entre personatges notables. Violant de Var aconseguí empresonar i desposseir de bens a la seva sobra la reina Sibila vídua de Pere III.

La Cort escolleix el Monestir de Sant Jeroni per a sojornar-hi els dies calorosos d'estiu i molts notables de Barcelona hi acudeixen també per Setmana Santa i per Nadal.

L'Església i la residència dels frares són acabades el 1397, quatre anys després de l'erecció. Els primers frares foren portats de Cotalba a la Safor.

La reina Violant moria a Bellesguard el 1431, vídua de Joan I l'aimador de la gentilsa, havent perdut tota influència política en el desgraciat procés de successió al tron i l'extinció del Casal de Barcelona.

L'altra reina que té una relació directa amb el Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron és Na Maria de Castella esposa d'Alfons IV el Magnànim, filla d'Enric III de Castella i de Catalina de Lancaster.

Esdevinguda reina als catorze anys, exerceix la regència dels regnes peninsulars per l'absència gairebé contínua del seu marit que s'estableix a Nàpols.

Maria de Castella fa construir el claustre i noves dependències monacals. El Monestir posseeix llavors una gran biblioteca i exerceix el domini de les parròquies de Sant Martí de Cerdanyola i Sant Genís dels Agudells. La reina Maria, mancada de salut, viu greus desavinences amb el seu marit el rei, i mor sense fills a València en 1458.

El Monestir de Sant Jeroni viu encara moments d'esplendor que el porten a importants reformes el 1670. Cent anys després el trobem en plena decadència. La fi no serà llunyana. Les reines protectores i la Cort s'han absentat del país i tenen altres interessos. Sant Jeroni de la Vall d'Hebron ha estat abandonat a la seva sort i, evidentment, n'ha tingut molt poca.

Albert Bastardes

de tots els aspectes externs i el consell escolar estava format, d'una forma paritària, per pares i mestres. L'aspecte pedagògic estava a les mans de l'equip de mestres. L'escola es va fer amb pocs diners perquè tothom hi va ajudar: aspectes tècnics de la mà d'arquitectes i aparelladors, instal·lacions fetes per altres pares... i tota mena de feines, on tothom hi va posar el coll.

De 1975 a 1977 va ser membre actiu del Secretariat del Congrés de Cultura Catalana, entitat que va agrupar un gran nombre de veïns de molt diverses tendències polítiques i la majoria d'entitats culturals del barri.

Al barri hi va haver l'ajut del Congrés per finançar activitats i també es van fer 92 associats que van pagar una quota de 1.000 pessetes amb què es van poder organitzar moltes activitats culturals. Tot això va moure un sector important de Montbau i va semblar moltes inquietuds.

El 1977 va formar part de la candidatura «democràtica» de l'Associació de Veïns que va guanyar les eleccions i que va representar un canvi fonamental en l'orientació de l'entitat. Aquesta junta va començar amb molta empenta. En aquelles primeres eleccions municipals democràtiques (1979) es van crear moltes expectatives socials i culturals amb ganes de *canviar el món*. Hi havia moltes ganes de fer coses.

Pel que fa a la Biblioteca Popular de Montbau, va ser-ne el president del Comitè de Gestió el 1979. En aquells moments era vocal de Cultura de l'Associació de Veïns i juntament amb la vocalia d'Ensenyament, l'AEFF i altres veïns van crear la biblioteca del barri (v. cap. 3).

Des de l'inici van tenir clar que no volien que la biblioteca fos una entitat més al barri, sinó que havia de ser una mena de coordinadora de les diferents entitats, un lloc de trobada, de discussió, de cultura... tot seguint les normes de la UNESCO.

De seguida es va configurar l'equip de suport de la biblioteca amb quatre antigues mares de l'Escola Baloo, que portaven la sala de lectura i la logística de la biblioteca. Això va funcionar fins a l'any 2000. L'ànima d'aquest equip va ser Isabel Pérez Corella, dona admirable que va estar a les lluites escolars, l'Associació de Veïns i l'AEFF... és a dir a tot arreu. Fins i tot, amb la salut malmesa, va estar col·laborant a la biblioteca fins a l'últim moment. En reconeixement es va posar el seu nom a la sala d'actes de la nova biblioteca.

Albert Pérez Baró

Albert Pérez Baró (1902-1989) va ser un gran economista català i un dels principals teòrics i pràctics del cooperativisme a Catalunya i a Espanya. El seu llibre més important va ser *30 mesos de col·lectivisme a Catalunya (1936-1939)*.

Va militar a la CNT i va col·laborar als diaris *Solidaridad Obrera* i *El Diluvio*. Durant la Guerra Civil va ser cap de negociat de la Conselleria d'Economia de la Generalitat de Catalunya i va tenir un paper important en l'aplicació del decret de col·lectivitzacions. El 1939 es va exiliar i, quan va tornar, va ser un dels capdavanters de la reactivació de les cooperatives. El

Un tresor poc conegut, *Ressò* núm. 13, desembre de 1994.

La Biblioteca Popular de Montbau "Albert Pérez Baró" i la gent que la fan possible

Un tresor poc conegut

CÈSAR BELTRAN
Isabel Pérez és la portaveu del grup de persones que, dia a dia, fan funcionar la Biblioteca Popular de Montbau Albert Pérez i Baró.

RESSÒ: Isabel, explica'ns un poc com es va posar en marxa la biblioteca.

ISABEL: La idea d'una biblioteca per al barri va sorgir a la vocalia de cultura de la AVV de Montbau, cap a l'any 1978. Primer varem aconseguir el primer local: un barracó annex a l'escola del Pla de Montbau, que va quedar lliure quan l'escola es va traslladar al capdamunt del carrer Poesia

Aleshores el primer ajut van ser 500.000 pts. de la Caixa de Catalunya. Amb aquest ajut vam comprar una mica de mobiliari i els prestatges. Vam fer una crida al barri demanant llibres de segona mà i vam escriure a moltes editorials per si tenien excedents de llibres que ens vulguessin donar. Tots els llibres recollits els vam anar catalogant i, finalment, vam poder obrir la biblioteca. Era l'any 1980.

Després hem anat rebent altres donacions i, cada any, o cada dos anys, més ajuts de la mateixa Caixa de Catalunya. La Caixa s'ens ha portat molt bé. La Caixa de Catalunya, vull remarcar. La de Pensions no. La de Pensions ha donat algun llibre, alguna cosa, però poc.

Al mateix temps anàvem demanant ajuda al Districte, fent-nos el pesat més d'un cop, i al final vam aconseguir una subvenció anual, una subvenció que ha anat creixent d'any en any fins arribar als tres milions en la darrera partida. Aquests diners serveixen per gestionar la biblioteca i anualment fem un informe econòmic que està a disposició del públic i que enviem a organismes com l'Associació de Veïns, el Districte, etc.

R: Sense tenir en compte la biblioteca del barri, quines són les biblioteques més a prop de Montbau?

I: A Horta n'hi ha una de la Caixa de Pensions i, a més a més, tenim les petites biblioteques de les escoles i de l'Institut

Narcís Monturiol. Al mateix temps, cal tenir en compte que quan vam muntar la nostra biblioteca no n'hi havia cap ni a la Vall d'Hebron, ni a Sant Genís. Ara n'han fet alguna com per exemple a la Guineueta.

R: I aquesta biblioteca de Montbau quina 'clientela' té?

I: El 50% dels usuaris són veïns de Montbau, i a més a més ve gent dels barris de més a prop, com la Vall d'Hebron i Sant Genís, i també molta gent d'Horta, Canyellas. Inclús gent que ve del centre, com els socis que tenim a la plaça Bonanova, que aprofitant el metro venen aquí i troben el que busquen.

En canvi hi ha gent aquí al barri que encara no saben que tenen aquesta biblioteca tan a prop.

R: Per tant Isabel, la Biblioteca va anar creixent, no sense un gran esforç per part teua i dels teus companys des de l'any 1980 fins ara. Quines coses destacades dels darrers anys?

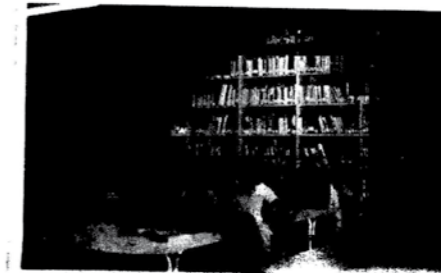
I: Molts no es pensaven pas que la biblioteca es mantingués tant de temps funcionant com ho ha fet, amb el treball

voluntari d'uns quants veïns i veïnes. Als pavellons inicials vam arribar a celebrar el desè aniversari de la biblioteca l'any 1990. Vam fer una festeta i tot. Va venir el regidor, alguns escriptors... al Districte estaven molt contents del funcionament de la biblioteca durant aquells deu anys. Va resultar una festa molt maca.

Tot seguit el Consell del Districte va decidir adequar uns nous locals per la biblioteca, que van costar 10.000.000 de pts. i es va inaugurar, amb el nom actual, el 16 de març de 1991 amb l'assistència de l'Alcalde de Barcelona Pasqual Maragall.

R: Quanta gent col·labora amb les tasques de la biblioteca?

I: Actualment són cinc persones. Amparo Vives, Pilar Martín, Isabel Corral, Angeles Girona i una servidora ens ocupem del funcionament intern de la biblioteca. Després, Salvador Sagarra s'ocupa de les gestions externes, com anar a l'Ajuntament, parlar amb el regidor. Si hi ha alguna reunió hi va ell. I així és com anem tirant endavant i donant un servei al barri. ■

Algunes dades de l'any 1993

13.264 llibres
12.500 serveis documentats
10 publicacions setmanals
34 publicacions mensuals
900 exemplars en total entre publicacions setmanals i mensuals.
La sala de lectura compta amb 2 diaris, un en català i l'altre en castellà.

una xerrada amb :

albert pérez baró

Amb aquesta entrevista volem donar a conèixer la opinió que, sobre el barri i la seva problemàtica, tenen diferents personalitats que viuen a Montbau però que també són importants fora de la nostra comunitat.

Comencem amb Albert Pérez Baró, un dels màxims especialistes en cooperativisme i autogestió, els llibres del qual han estat traduïts a diferents idiomes. La seva obra més important és: "Trenta mesos de col·lectivisme a Catalunya". Agraïm al Sr. Pérez Baró les moltes facilitats que ens ha donat per tal de poder publicar aquest treball i la paciència que ha tingut amb tots nosaltres.

—Quina opinió teniu sobre el barri de Montbau?

La problemàtica del barri de Montbau és, al meu entendre, polivalent, és a dir, té diverses facetes de les quals voldríem destacar-ne tres que considerem essencials. Una d'elles la que podríem dir-ne de defensa del barri davant de tercers, es a dir davant de l'administració pública, sigui l'Ajuntament o l'Estat; una altra que podríem dir-ne d'auto-formació de la personalitat humana del barri, i en darrer terme, però no pas el menys interessant, el de integració amb els altres barris, nous o vells, d'aquesta Barcelona que voldríem cada dia millor.

—Què enteneu per defensa del barri davant de tercers?

Moltes coses: la defensa dels interessos dels veïns en les seves relacions amb el Patronat Municipal de la Vivenda, que encara representa la propietat de les cases on vivim; el control i millora dels serveis públics, la conservació dels jardins, desratització, etc... en quant als organismes municipals; el problema escolar referent al Ministeri d'Educació i a l'Ajuntament, i molts d'altres que fóra llarg d'explicar.

—Què és l'auto-formació de la personalitat del barri?

Tot allò que pugui servir per a crear una consciència cívica dels grans i dels petits, un esperit de convivència entre tots els veïns que estem condemnats, volguem o no, a conviure i tolerar-nos. Ens cal fer respectar la nostra intimitat a la llar, però hem d'aprendre a respectar tots el que és de tots, el que és col·lectiu, que és justament allò que dóns fesomia pròpia al barri de Montbau, això no sols pel fet de ser veïns del barri i ciutadans de Barcelona, si no fins i tot per l'egoïsmes que pot representar conservar allò que entre tots paguem. Es una tasca llarga i feixuga d'elevació cultural i cívica en la qual tots hi hem de contribuir.

—I en quant a la integració amb els altres barris?

Montbau no és pas una ciutat aïllada, un clos tancat, que pugui desentendre's del que passa a Barcelona. Tots els problemes de la ciutat són els problemes del barri, i en aquest sentit cal que els visquem com a propis, solidaritzant-nos si cal amb els altres barris, que al seu torn ho farien amb el nostre si calgués. Recordem el magnífic exemple de la campanya contra el projecte d'en Porcioles referent a les escombraries.

—Què pot representar, segons vós, l'Associació de Veïns en tota aquesta problemàtica que heu desgranat? Es justament ells, l'Associació de Veïns, la que ha d'aglutinar, promoure i encarrilar, els esforços de tots plegats per tal d'assolir la millora general del barri i de Barcelona, que vol dir la nostra pròpia millora en quant ciutadans del barri i de la ciutat; però cal que es guanyi la confiança y l'adhesió de tots fent que hi entrin aires nous, actuacions més obertes en les seves activitats cíviques, culturals, etc... en quant al barri propiament i col·laborant estretament amb les altres Associacions de Veïns en quant al conjunt dels problemes de Barcelona.

—Us agraïm en nom del Butlletí de l'Associació de Veïns la col·laboració que ens heu prestat.

10

Sr. ALBERT PÉREZ BARO

Harmonía, 21

Barcelona

Molt apreciat Senyor:

Em va ser impossible d'assistir personalment al lliurament de la Creu de Sant Jordi que tan merescudament la Generalitat us ha concedit. L'Associació, però, fou representada pel bon company i vocal de Junta En Salvador Sulé.

En la sessió de Junta següent a l'acte que comento es va prendre l'acord, per unanimitat, de transmetre-us la delicatció més sincera i el reconeixement dels mèrits que uns acompanyen en la defensa de Catalunya i el seu poble, en la promoció de la justícia i la felicitat dels homes.

Tan de hò el vostre exemple i el vostre mestratge fructifiquin aviat en un mon que volem de cor més agermanat i cooperador del bé comú.

L'Enorabona més cordial, amic i gràcies.

Albert Bastardes, President

Esquerra: Una xerrada amb Albert Pérez Baró, Resson núm. 2, 4t trimestre de 1976.

Detall. Portada del llibre *30 mesos de col·lectivisme a Catalunya* d'Albert Pérez-Baró.

Dalt: Carta d'Albert Bastardes, president de l'Associació de Veïns de Montbau, en què felicita Albert Pérez Baró en ser-li atorgada la Creu de Sant Jordi, Resson núm. 8, gener-febrer de 1983.

Dreta. Biblioteca popular de Montbau.

1982 va rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Va ser veí del barri de Montbau i va fer donació del seu fons de llibres sobre cooperatives i cooperativisme a la biblioteca que més tard va dur el seu nom.

Un veí de Montbau ens explica que recorda Albert Pérez Baró en les reunions de l'Associació de Veïns dels anys 1968-1970. Tot es feia en castellà i ell d'una forma discreta i reposada sempre hi feia la seva intervenció en català. Sovint suscitava protestes, però ell no s'immuntava i continuava en català. Aquest veí comenta que recorda que sempre feia propostes de procediment encertades quan hi havia algun assumpte que costava trobar la forma de considerar, la qual cosa reflectia les formes democràtiques d'abans de la guerra.

A proposta dels veïns de Montbau, es va posar el seu nom a la nova biblioteca remodelada.

La parròquia de Sant Jeroni i les arts

Mercè Monge

Mercè Monge és una de les persones que han fet Montbau. L'àmbit de la seva activitat és la parròquia de Sant Jeroni. Hem mantingut una conversa molt amena i interessant en la qual ens hem basat per elaborar aquest text.

Abans de construir Montbau, el seu marit, Joan Rovira Parera, ja coneixia aquesta zona. Uns oncles seus vivien a la planta baixa de can Conill; l'oncle era el jardiner de les Llars Mundet. El pare i el fill Rovira sovint venien a veure la seva família quan tot això era muntanya. Ell era amant d'anar a caçar bolets i després quan ja vivien al pis del carrer de l'Harmonia, deia que vivia on anys enrere trobava els bolets.

El sogre de la Mercè, Joan Rovira Ollé, era el xofer de la Presidència de la Diputació. Havia estat el xofer del president de la Generalitat Francesc Macià; després, d'en Lluís Companys, i després de la guerra civil va continuar sent el xofer de la Presidència de la Diputació de Barcelona, el marquès de Castellflorida, i després de Juan Antonio Samaranch, amb qui es va jubilar. Vivia en un habitatge on hi havia els garatges dels cotxes de la Diputació, al carrer de Londres i, quan es va jubilar, va haver de marxar i li van adjudicar un pis a Montbau. La Mercè comenta que en la pel·lícula del president Companys hi ha un moment en què, camí de l'exili, es dirigeix al seu xofer dient: «torna, Joan, ves-te'n a casa».

El Joan i la Mercè es van casar el 1966 i van anar a viure a Montbau. Quan van arribar, de seguida van tenir interès a formar part de la comunitat. Als habi-

tants de la segona fase de l'àrea de les torres del carrer de l'Harmonia els deien «els del barranc» perquè al costat tenien el gran solc del torrent de la font de la Llet. Atès que aquesta zona encara no tenia cap entitat social, «vam haver de passar el carrer de la Poesia perquè tot estava a l'altra banda». «A tot Montbau sempre hem quedat com una illa entre Collserola, Mundet, la residència i la ronda, amb la impossibilitat de relacionar-nos amb els barris del costat.»

En passar el carrer de la Poesia, es van assabentar que hi havia un grupet dels inicis de la parròquia que pertanyien a la de Sant Genís dels Agudells. Les misses les feien a la capelleta de Sant Jordi i a missa es van trobar amb gent que cantaven els diumenges. De seguida es va formar un grup que tenien ganes de cantar, entre els quals es trobava Eduard Alemany, que havia cantat a l'Orfeó Gracienc. Cada vegada eren més i van contactar amb el mestre Pérez Simó. També es va formar una coral infantil i així va anar creixent la coral Sant Jeroni. Això passava el 1969. En Joan Rovira va ser president del casal i de la coral de 1970 fins a l'any 2003, quan va morir. Teresa Soler va continuar com a presidenta. Després hi va haver una baixada i el matrimoni Zafra va impulsar una crida a tot el barri i es va aconseguir engrescar els antics cantaires infantils. Aquest any commemoren el 40è aniversari.

Quan s'havia de construir la parròquia (l'església i el casal parroquial), mossèn Ferran va voler que, en primer lloc, es fes el casal perquè creia que, si es feia primer l'església, ja no es faria res més i el casal acolliria més gent. Es va fer una construcció molt gran i ara se li està traient partit. Fa poc han construït unes

Dalt: Coral Sant Jeroni en el concert de festa major a l'església de Sant Jeroni de Montbau.

Dreta: Mural de l'església de Sant Jeroni de Montbau (Coral Sant Jeroni).

estances per organitzar la distribució d'aliments entre les famílies necessitades.

Per fer l'església i el casal, van anar de porta en porta per demanar una subscripció mensual. Van respondre moltes persones i van sortir avaladors, la qual cosa va permetre demanar crèdits bancaris. Així es va poder construir l'església.

Al començament hi havia molta joventut, pel teatre, per la coral... això també va permetre dur a terme l'activitat del dia de l'avi. Durant els anys en què es va dur a terme aquesta activitat els ajudaven també els de la Fundació Albà. Hi havia una gran participació: cantava la coral i feien balls. A l'esplanada de l'església es portaven taules, duien un càtering, se'ls donava el dinar... Això va durar fins ben entrats els anys vuitanta del segle passat.

El full informatiu *Flama* va ser un mitjà d'informació de la parròquia que va encetar mossèn Ferran el

Il·lustració dedicada a Joan Rovira i Mercè Monge en ocasió del 30è aniversari de la Coral Sant Jeroni, 2001.

1969. Mossèn Joan el va continuar; en aquell temps, les monges jerònimes de Bellesguard, a Sant Gervasi, imprimien *Flama*. S'hi sentien agermanats i la coral les anava a visitar cada any. La *Flama*, llavors, es portava per tot al barri de porta en porta. Després ja es va deixar a l'església perquè cadascú l'agafés. Amb mossèn Esteve ja sortia més esporàdicament i amb mossèn Guillem ha tornat a revifar.

L'aplec de Sant Cebrià també es va començar a organitzar des de la parròquia. Cada any per la festa major, un diumenge entre el dia de la Mercè i Sant Jeroni, es reuneixen a l'ermita on es fa una missa amb el capellà de Montbau i després l'Eugeni i el seu pare obsequien els assistents amb una xocolatada amb galetes. S'havia arribat a ballar sardanes. Actualment s'organitza trencar l'olla per als nens i, finalment, l'encesa d'una traca com a final de festa. La gent va pujant pel camí, uns a peu i els altres amb cotxe. La Mercè recorda: «amb el Joan, i de vegades se'ns afegia més gent, tornàvem pel camí que passa pel damunt de les casetes blanques, des d'on contemplàvem tota la vista de Barcelona...».

Dins el casal parroquial, entre les seves funcions, la Mercè és la responsable de Càritas pel que fa a l'atenció de les persones que ho necessiten. La crisi econòmica ha fet augmentar-ne la demanda i han hagut d'ampliar el servei. Abans atenien unes sis o set famílies; avui dia en són 27. Serveis que ja no feien, els han hagut de recuperar, com per exemple organitzar una borsa de treball perquè hi ha sol·licitud de feines i també alguna demanda, sobretot d'atenció a la gent gran, que cada vegada són més a Montbau. El banc d'aliments de la Creu Roja fa el lliurament dels ali-

ments i cada setmana des de Càritas de la parròquia tenen reunió amb l'assistent social, es fa un intercanvi dels punts de vista i les consultes i dona conformitat segons els requisits establerts perquè aquella persona o família pugui rebre cada mes el paquet d'aliments.

Irene Cuadrado i algunes altres dones organitzen una altra activitat. És l'anomenat *Tramats de vida*. En aquests moments hi ha unes 20 persones. Està dirigit a persones grans i cada setmana preparen jocs participatius, treballs manuals i altres activitats. Per exemple, per Nadal estan fent àngels. També fan escrits sobre les pròpies vivències personals: del seu primer amor, dels jocs de quan eren petites, etc. Passen vídeos musicals. S'intenta que les persones que estarien soles a casa passin una estona agradable i distreta.

En el casal també se cedeix el local a les persones per organitzar celebracions i festes. Actualment a Montbau hi ha moltes persones immigrants i en fan molt ús per a les festes familiars.

L'Art Montbau també es fa cada any i és una activitat del casal. Joaquim Ferrer Albor i Carles Quintana n'han estat l'ànima durant molts anys.

Actualment tornen a tenir un grup de teatre, però el casal no reuneix les condicions acústiques més idònies. És molt gran, però les arcades del sostre tenen una ressonància massa pronunciada. És molt bonic, però gens pràctic. Els assaigs es fan al casal, però la representació es fa al local social de l'Associació de Veïns. També assagen a l'esplai Sant Jordi.

També celebren reunions d'aprofundiment de la fe. La Dolors Berengueras dirigeix l'activitat de cosir per a dones que volen fer o refer la seva roba i per Nadal el matrimoni Xifreu munten un pessebre al jar-

dinet de l'església que cada any és diferent. Guarneixen la font del mateix jardí per Corpus i fan ballar l'ou sobre el brollador.

Tot plegat és un conjunt de persones i activitats que contribueixen a crear el teixit social de Montbau, l'únic ingredient capaç de tirar endavant la convivència d'una població.

Joaquim Ferrer Albor

La vinculació de Joaquim Ferrer Albor amb la parròquia sempre ha estat artística. En la conversa que vam mantenir a casa seva ens va explicar la seva relació amb l'art i Montbau i amb l'Art Montbau.

«El 1976, mossèn Ferran Palau em va demanar de fer un mural a la nova església de Montbau. Havia de ser un mural de notables dimensions i calia posar bastides i per això vaig necessitar un altre company per treballar. Per començar, vam haver de documentar-nos sobre la vida de sant Jeroni ja que el mural havia d'escenificar passatges de la vida del sant.

Ens vam trobar amb el problema de les bigues que dividien l'espai en cinc parts i, a més a més, l'escalonament del sostre dificultava una composició pictòrica. Vam fer cinc passatges de la vida de sant Jeroni. Es va fer un esbós a escala i el vam presentar al bisbat i mossèn Camprubí, que era el germà d'en Joan Capri, era l'encarregat de les supervisions artístiques de l'Església i ens va fer una rectificació ja que en el primer projecte apareixia un crani i no ho va trobar adequat.

En la part central del mural apareix el penitent al desert i el lleó, que forma part també dels evangelistes sant Mateu, sant Lluç, sant Marc i sant Joan. En el fragment final hi ha les fundacions de sant Jeroni.

En plantejar el mural, ens vam trobar que la paret estava arrebossada i pintada. Hi havia tubs d'electricitat i no es podia fer una modificació molt profunda per no generar massa despesa econòmica. Vam decorar la paret sense donar-li profunditat. Es van provar diversos sistemes i, finalment, vam aplicar la pintura amb aerografia, a pistola, i amb tintes especials que no eren les habituals del mercat. Era una pintura que fèiem servir a l'empresa de publicitat on treballava i anava molt bé per aplicar-la aquí. Tenia duresa perquè no s'hi podia aplicar la tècnica del fresc. Vam estar quatre mesos per dur-lo a terme i aprofitàvem tots els dies festius. El 21 de desembre de 1976 ho vam entregar.

Vaig començar la meva formació artística de jove. Vaig entrar en una agència de publicitat en què feien anuncis de cinema i després als vespres anava a Arts i Oficis. Vaig ser membre del Reial Cercle Artístic i ara sóc del Cercle Artístic de Sant Lluç. Pel fet de treballar en publicitat per al carrer, estava acostumat a grans dimensions i això no era cap problema; on en vam trobar va ser en la tècnica que calia aplicar.

Vam fer amistat amb diferents pintors del barri. Un era en Carles Quintana, que també era de l'AEFF. Amb ell vam començar l'Art Montbau, que ja fa 34 anys que se celebra. Sempre havíem estat els dos

més uns quants de rotatius que venien a ajudar-nos. La parròquia va organitzar un concurs de dibuix infantil i els mateixos nens els votaven. Amb el dibuix més votat fèiem una banderola i uns pins; això es va fer uns tres o quatre anys.

Les obres que es presenten poden ser de qualsevol art visual.

També vam fer l'exposició de les festes de tardor, on els artistes exposaven a diferents botigues del barri. Cada artista exposava la seva obra a l'aparador d'una botiga.

A l'AEFF vam organitzar, amb en Quintana, les tradicions i els costums nadalencs. Fèiem els dibuixos de 50 x 50 cm i posàvem el text a baix resumit i el text extens al llibre. Hi havia trenta o quaranta tradicions. També hi havia figuretes de pessebre i s'explicava el motiu de cada una.

També vam muntar una escola de dibuix que es deia *Rossetó*, amb en Quintana i Carles Aguilar, que és escultor. Vam estar en un local de la parròquia durant uns quatre anys. Vam arribar a tenir uns 30 alumnes que preparàvem, fins i tot, per realitzar l'examen d'ingrés a Belles Arts i Arts i Oficis.

He estat 30 anys en l'organització de l'Art Montbau. Ara ja fa quatre anys que se n'encarrega la meva filla.»

Col·lecció de pedres al carrer de Vayreda, de Carles Solé i Torres, *Ressò* núm. 19, abril-juny de 1997.

Montbau i la seva gent

"Col·lecció de pedres" al carrer Vayreda

Carles Solé i Torres

MINGO BORRÀS

Al capdamunt del carrer Poesia hi ha una curiosa obra arquitectònica que s'estén en una bona part del carrer Vayreda. Es feta per un veí del mateix carrer, en Carles Solé i Torres, i l'ha anat construint pacientment, entre altres aficions, que la seva vida de jubilat li permet.

Podríem dir que en Carles, a la seva edat, s'ha donat a conèixer com un original constructor, capaç amb el seu art de crear amb pocs materials un singular parc en miniatura que ocupa una bona part del marge mitanyenc del seu carrer. Aquest espai arquitectònic no té un sentit estrictament geomètric, sinó que l'estructura s'ajusta a les sinuositats del terreny i al caprici espontani del seu creador, que no segueix cap pla concebut ni cap idea estudiada.

L'obra és un aiguabarreg de pedres de diferents minerals i colors, les quals inclouen l'alabastre, l'antracita, la barita, l'escòria, el grafit, el guix, el llombardi, la pissarra i la volcànica, que ha anat aplegant per diferents indrets de les comarques de Catalunya i d'altres llocs d'Espanya com Terol, Alacant, Osca, Múrcia i Castelló, fins i tot de Mallorca i Canàries.

Tota una hàbil composició petra i a la qual ell ha dat el títol de "Col·lecció de pedres", construïda damunt el mur d'obra alçat per evitar possibles vides del marge mitanyenc d'aquell sector del carrer.

Es sorprenent veure aquesta obra en miniatura, que figura un parc jardí on conjuga la pedra formant tot un seguit de voltes i cornises que a primer cop d'ull sembla sostenir-se miraculosament. Ares d'ample curvatura i pilars que sostenen espais plans i enjardinats, torretes i porxades

com a suport d'altres marges, que s'enfilen amunt amb plantes arrapades, i fins i tot alguns aïros pedes-tal amb penell dels vents al capdamunt. Tota una estructura de capricioses formes.

En Carles Solé acostuma acudir al Museu de Geologia del Parc de la Ciutadella per documentar-se dels llocs on trobar l'espècie de pedra que li interessa.

Tot el treball de recerca i transport del material, el costa ja; tan sols en una ocasió Parc i Jardins de l'Ajuntament li proporcionà, a petició d'ell, 3 metres cúbics de terra adobada.

L'any 1994 fou obsequiat pel regidor del districte amb una placa commemorativa "en reconeixement al seu treball artístic al carrer Vayreda".

En una certa ocasió, trobant-se en Carles continuant la seva tasca artística, una bona senyora admiradora del seu treball, desitjant contribuir amb alguna cosa li ofert, generosa, l'import de 500 ptes., acció que en Carles, agrat, refusà, manifestant que ja es donava per satisfet que tan sols sigui respectat el seu treball.

Quan algú associa la seva obra amb l'estil gaudinià, manifesta amb tota l'admiraçió i respecte que sent pel gran arquitecte, que no hi té res a veure. Ell només ha anat fent sempre d'acord amb la lliure inspiració del moment, i col·locant les pedres de la forma més agradable per a la vista.

Sigui com sigui, el cert és que és un obra bonica per admirar i gaudir. ■

HESSÓ 19, abril-juny 1997

20

Una curiosa obra arquitectònica que s'estén en una bona part del carrer Vayreda

Bibliografia

Ainaud de Lasarte, Juan; Gudiol i Ricart, Josep, i Verrié, F.P. *Catálogo Monumental de España. La ciudad de Barcelona*. Madrid: Instituto Diego Velázquez, 1947.

Ajuntament de Barcelona. *Barcelona barri x barri. El nou mapa de barris de la ciutat*. Barcelona: Edicions Primera Plana, 2007.

Alberdi, Ramon i Casanovas, Rafael. *Els jardins de Martí-Codolar*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Districte d'Horta-Guinardó, col·lecció Quaderns de l'Arxiu, 1998.

Aràjol Tor, Carme (assistent social). Dossier *Estudi sobre el barri de Montbau*, maig de 1984.

Arellano, Lilia i d'altres. *Història de l'edifici i Patronat Ribas. IES Vall d'Hebron*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Districte d'Horta-Guinardó, col·lecció Memòria de Barcelona, 2003.

Associació de Veïns de Montbau. Butlletí *Ressò*, 1975-2002.

Ayuntamiento de Barcelona. *Barrio de Montbau, junio 1963*. Barcelona: Patronato Municipal de la Vivienda.

Barraquer y Roviralta, Cayetano. *Las casas de religiosos de Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. Barcelona: Ed. F. J. Altés y Alabart, 1906.

Borràs, Mingo. *Gent popular d'Horta*. Barcelona: Ed. Horta Avui, 2004.

Cooperativa La Puntual. Butlletí *Radar social*, 1961-1962.

Díez Quijano, Desideri. *La cultura popular a Horta*, Editorial El Tinter, Barcelona 1990.

Fabre, J. i Huertas Claveria, J.M. *Tots els barris de Barcelona (VI)*. Barcelona: Edicions 62, 1976.

Grupo de Jóvenes de Sant Genís-Montbau. *Sant Genís-Montbau*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Districte d'Horta-Guinardó, 1988.

Olivé i Guilera, Fèlix. *Sant Genís dels Agudells. La Vall d'Hebron*. Barcelona: Parròquia de Sant Genís dels Agudells, Barcelona, 1992.

Olivé i Guilera, Fèlix. *Sant Jeroni de la Vall d'Hebron*. Barcelona: Parròquia de Sant Jeroni de Montbau, 1995.

Parròquia de Sant Jeroni. Butlletí *Flama*, 1969-2010.

Tribó, Gemma (coord.); Besolí, Andreu; Monfort, Aram, i Ollé, Maribel. *La memòria històrica del campus Mundet*. Barcelona: Horsori Editorial, SL, 2009.

Agraïments

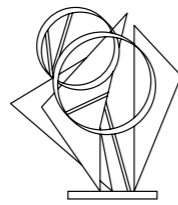
Primer de tot, voldria expressar el meu agraïment, molt especialment, a Carles Martínez, de la comissió del 50è aniversari de Montbau, antic veí del barri i persona molt compromesa socialment amb Montbau des de 1968. Ell ha estat l'assessor en molts aspectes d'aquesta història, l'enllaç i el contacte per arribar a les persones i a la documentació que m'han facilitat la recerca i, sobretot, és l'autor de la síntesi (difícil) de la història de l'Associació de Veïns de Montbau.

Per la informació facilitada, també voldria donar les gràcies a Berta Andrés i a altres membres de la junta de l'Associació de Veïns de Montbau; Josep Olivé, de la comissió del 50è aniversari de Montbau; Manel Pau, antic professor de l'Institut Narcís Monturiol, i Joaquina Vinaixa, de la comissió del 50è aniversari de Montbau.

I als qui m'ha ofert documentació i assessorament: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona; Arxiu Municipal d'Horta-Guinardó; Associació de Comerciants de Montbau; Associació de Veïns de Montbau; Associació Excursionista d'Etnografia i Folklore; Biblioteca de Montbau Albert Pérez Baró, i a la Rosa Núñez, com a directora; Club Petanca Armonia Montbau; Colla gegantera de Montbau; Parròquia de Sant Jeroni de Montbau; Patronat Municipal de l'Habitatge, i a la Maria Félix Roncero, com a arxivera i la Unió Deportiva Montbau.

També vull agrair als testimonis la informació que tan amablement m'han ofert (i, en alguns casos, les seves fotografies): Albert Bastardes, Ramon Batlle, Luis Caro, Joaquim Ferrer Albor, Just Hiniestrosa, Carme Hiniestrosa, Teresa Hiniestrosa, Mariantònia Manzaneres, Mercè Monge, Francisco Rodríguez García, Teresa Rossell, Salvador Sagarra, Tirso Suárez, Xavier Subias.

Han aportat fotografies, informació i documents per a l'exposició *Montbau 1960-2010. De ciutat satèl·lit a barri de Barcelona* i per a aquest llibre, les persones següents: Saturnino Alegria, Josep Alemany, Senyor Àngel, Isabel Bargalló, Montserrat Bargalló, Mingo Borràs, Senyor Brunet, Fina Cortés, Rosa Fernández, Eugeni Fonts, Senyora Fraile, Merche Galdeano, Carme Herrera, Marta Llorach Diví, Juan March Palaus, Carles Martínez, Jaume Melé, Carme Moneny, Neus Moyano, Victòria Moyano, Medir Mujal, Montse Navarro, Manel Peñalver, Sara Reixach, Francisco Rodríguez, Pedro Rodríguez, Antoni Sánchez, Judith Sánchez, Modesto Sanz, Xavi Sobregués, David Tallada, Miquel Xancó, Ricardo Xifreu i Eduard Zafra.

Pocs espais passen en dos anys de tenir la consideració de zona rural residencial i forestal a tenir un població de 10.000 habitants.

Montbau és aquest cas i, a més a més, va constituir un polígon d'habitatges modèlic des del punt de vista arquitectònic i un assaig sociològic pel que fa a la composició de les persones que l'havien d'habitar.

Han passat 50 anys i els seus veïns i veïnes han guanyat, dia a dia, el dret a gaudir de l'espai que habiten.